

**SÖZCÜK TÜRLERİ BAĞLAMINDA RUS
DİLİNDEKİ ZAMİRLERİN MORFOLOJİK VE
SEMANTİK ÖZELLİKLERİ VE TÜRKÇEDEKİ
ANLAMSAL KARŞILIKLARI**

Ali AKYAR

Doktora Tezi

Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ

2022

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

Ali AKYAR

**SÖZCÜK TÜRLERİ BAĞLAMINDA RUS DİLİNDEKİ
ZAMİRLERİN MORFOLOJİK VE SEMANTİK ÖZELLİKLERİ VE
TÜRKÇEDEKİ ANLAMSAL KARŞILIKLARI**

DOKTORA TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ**

ERZURUM-2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Social Sciences

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Sözcük Türü Bağlamında Rus Dilindeki Zamirlerin Morfolojik ve Semantik Özellikleri ve Türkçedeki Anlamsal Karşılıkları " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanması için verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

×Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

27.10.2022

Ali AKYAR

Aslı Islak İmzalıdır

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılmaması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ danışmanlığında, Ali AKYAR tarafından hazırlanan bu çalışma 20/10/2022 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Zulfiya ŞAHİN	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Yasemin YAYLALI	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Hadi BAK	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ersin ÇETİNKAYA	İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	VII
TABLOLAR DİZİNİ	VIII
ÖNSÖZ.....	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

RUS DİLİNDEKİ ZAMİRLERİN BAĞIMSIZ SÖZCÜK TÜRLERİ

KAPSAMINDA STATÜLERİ VE ZAMİRLEŞME OLGUSU

1.1. XIX. ve XX. YY. RUS DİLBİLİMCİLERİN SÖZCÜK TÜRLERİNE BAKIŞ AÇISI.....	7
1.2. ZAMİRLERİN BAĞIMSIZ SÖZCÜK TÜRLERİ KATEGORISİNDEKİ STATÜ PROBLEMİ.....	10
1.3. RUS DİLBİLİMİNDE DİLBİLİMCİLERİN ZAMİR TANIMI.....	17
1.4. RUS DİLİNDEKİ ZAMİRLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ	20
1.5. DİLBİLGİSİNDE TRANSPOZİSYON KAPSAMINDA ZAMİRLEŞME OLGUSU	22

İKİNCİ BÖLÜM

RUS DİLBİLİMCİLERİN ZAMİRLERİ MORFOLOJİK VE SEMANTİK

ÖZELLİKLERİNE GÖRE SINIFLANDIRMASI

2.1. RUS DİLİNDE DİLBİLİMCİLERİN ZAMİRLERİ MORFOLOJİK VE SEMANTİK AÇIDAN SINIFLANDIRMASI	26
2.2. RUS DİLİNDEKİ ZAMİRLERİN MORFOLOJİK AÇIDAN SINIFLANDIRILMASI.....	36
2.2.1. İsim-Zamirler (Местоимения- существительные)	36
2.2.2. Sıfat-Zamirler (Местоимения- прилагательные)	39
2.2.3. Sayı-Zamirler (Местоимения- числительные)	40
2.2.4. Zarf-Zamir (Местоимения – наречия) Olarak Değerlendirilen Diğer Sözcükler	41

2.3. RUS DİLİNDEKİ ZAMİRLERİN SEMANTİK AÇIDAN

SINIFLANDIRILMASI.....	42
2.3.1. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Şahıs Zamirlerine (<i>Личные местоимения</i>) Bakış Açısı	42
2.3.1.1. <i>Я</i> Şahıs Zamiri	46
2.3.1.2. <i>Мы</i> Şahıs Zamiri.....	48
2.3.1.3. <i>Ты</i> Şahıs Zamiri.....	50
2.3.1.4. <i>Вы</i> Şahıs Zamiri	51
2.3.1.5. <i>Он, Она, Оно, Они</i> Şahıs Zamirleri	53
2.3.2. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Dönüşlülük Zamirine (<i>Возвратное местоимение</i>) Bakış Açısı	56
2.3.2.1. <i>Себя</i> Dönüşlülük Zamiri	57
2.3.3. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki İyelik Zamirlerine (<i>Притяжательные местоимения</i>) Bakış Açısı	59
2.3.3.1. <i>Мой</i> İyelik Zamiri.....	61
2.3.3.2. <i>Наш</i> İyelik Zamiri	61
2.3.3.3. <i>Твой</i> İyelik Zamiri	62
2.3.3.4. <i>Ваш</i> İyelik Zamiri	62
2.3.3.5. <i>Его, Её, Их</i> İyelik Zamirleri.....	63
2.3.3.6. <i>Свой</i> İyelik Zamiri.....	63
2.3.4. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki İşaret Zamirlerine (<i>Указательные местоимения</i>) Bakış Açısı	66
2.3.4.1. <i>Этот</i> İşaret Zamiri	67
2.3.4.2. <i>Тот</i> İşaret Zamiri	70
2.3.4.3. <i>Сей</i> İşaret Zamiri	72
2.3.4.4. <i>Оный</i> İşaret Zamiri.....	72
2.3.4.5. <i>Такой</i> İşaret Zamiri	73
2.3.4.6. <i>Таковой</i> İşaret Zamiri.....	74
2.3.4.7. <i>Столько</i> İşaret Zamiri	75
2.3.5. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Belirtili Zamirlere (<i>Определительные местоимения</i>) Bakış Açısı	76
2.3.5.1. <i>Сам</i> Belirtili Zamiri.....	77

2.3.5.2. <i>Самый</i> Belirtili Zamiri	79
2.3.5.3. <i>Весь</i> Belirtili Zamiri	80
2.3.5.4. <i>Всякий, Каждый ve Любой</i> Belirtili Zamirleri	81
2.3.5.5. <i>Иной ve Другой</i> Belirtili Zamirleri	85
2.3.6. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Soru Zamirlerine (<i>Вопросительные местоимения</i>) Bakış Açısı	87
2.3.6.1. <i>Кто</i> Soru Zamiri	87
2.3.6.2. <i>Что</i> Soru Zamiri	88
2.3.6.3. <i>Какой</i> Soru Zamiri	89
2.3.6.4. <i>Каков</i> Soru Zamiri	90
2.3.6.5. <i>Который</i> Soru Zamiri	91
2.3.6.6. <i>Чей</i> Soru Zamiri	92
2.3.6.7. <i>Сколько</i> Soru Zamiri	93
2.3.7. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki İlgi Zamirlerine (<i>Относительные местоимения</i>) Bakış Açısı	94
2.3.7.1. <i>Кто</i> İlgi Zamiri	95
2.3.7.2. <i>Что</i> İlgi Zamiri	96
2.3.7.3. <i>Какой</i> İlgi Zamiri	96
2.3.7.4. <i>Каков</i> İlgi Zamiri	97
2.3.7.5. <i>Чей</i> İlgi Zamiri	98
2.3.7.6. <i>Который</i> İlgi Zamiri	98
2.3.7.7. <i>Сколько</i> İlgi Zamiri	99
2.3.8. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Olumsuzluk Zamirlerine (<i>Отрицательные местоимения</i>) Bakış Açısı	100
2.3.8.1. <i>Никто ve Ничто</i> Olumsuzluk Zamirleri	101
2.3.8.2. <i>Некого ve Нечего</i> Olumsuzluk Zamirleri	102
2.3.8.3. <i>Никакой</i> Olumsuzluk Zamiri	104
2.3.8.4. <i>Ничей</i> Olumsuzluk Zamiri	105
2.3.9. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Belirtisiz Zamirlere (<i>Неопределенные местоимения</i>) Bakış Açısı	107
2.3.9.1. <i>Кое- Ön Ekli</i> Belirtisiz Zamirler	109
2.3.9.1.1. <i>Кое-кто</i> Belirtisiz Zamiri	110

2.3.9.1.2. <i>Кое-что</i> Belirtisiz Zamiri	111
2.3.9.1.3. <i>Кое-какой</i> Belirtisiz Zamiri	112
2.3.9.1.4. <i>Кое-чей</i> Belirtisiz Zamiri	113
2.3.9.2. “ <i>Не-</i> ” Ön Ekli Belirtisiz Zamirler	115
2.3.9.2.1. <i>Некто</i> Belirtisiz Zamiri	116
2.3.9.2.2. <i>Нечто</i> Belirtisiz Zamiri	117
2.3.9.2.3. <i>Некий</i> Belirtisiz Zamiri	118
2.3.9.2.4. <i>Некоторый</i> Belirtisiz Zamiri.....	120
2.3.9.2.5. <i>Несколько</i> Belirtisiz Zamiri	122
2.3.9.3. “ <i>-то</i> ” Son Ekli Belirtisiz Zamirler	124
2.3.9.3.1. <i>Кто-то</i> Belirtisiz Zamiri	125
2.3.9.3.2. <i>Что-то</i> Belirtisiz Zamiri	126
2.3.9.3.3. <i>Какой-то</i> Belirtisiz Zamiri	127
2.3.9.3.4. <i>Чей-то</i> Belirtisiz Zamiri	128
2.3.9.3.5. <i>Сколько-то</i> Belirtisiz Zamiri.....	130
2.3.9.4. “ <i>-либо</i> ” ve “ <i>-нибудь</i> ” Son Ekli Belirtisiz Zamirler	131
2.3.9.4.1. <i>Кто-нибудь</i> (<i>Кто-либо</i>) Belirtisiz Zamiri	133
2.3.9.4.2. <i>Что-нибудь</i> (<i>Что-либо</i>) Belirtisiz Zamiri.....	133
2.3.9.4.3. <i>Какой-нибудь</i> (<i>Какой-либо</i>) Belirtisiz Zamiri	135
2.3.9.4.4. <i>Чей-нибудь</i> (<i>Чей-либо</i>) Belirtisiz Zamiri	136
2.3.9.4.5. <i>Который-нибудь</i> (<i>Который-либо</i>) Belirtisiz Zamiri.....	137
2.3.9.4.6. <i>Сколько-нибудь</i> (<i>Сколько -либо</i>) Belirtisiz Zamiri	138
SONUÇ	141
KAYNAKÇA	151
ÖZGEÇMİŞ	158

ÖZET**DOKTORA TEZİ****SÖZCÜK TÜRLERİ BAĞLAMINDA RUS DİLİNDEKİ ZAMİRLERİN
MORFOLOJİK VE SEMANTİK ÖZELLİKLERİ VE TÜRKÇEDEKİ
ANLAMSAL KARŞILIKLARI****Ali AKYAR****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ****2022, 158 Sayfa****Jüri: Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ****Doç. Dr. Zulfiya ŞAHİN****Doç. Dr. Yasemin YAYLALI****Dr. Öğr. Üyesi Hadi BAK****Dr. Öğr. Üyesi Ersin ÇETİNKAYA**

Bu çalışma Rusça-Türkçe dilbilgisi alanında Rus dilindeki zamirlerin sözcük türleri bağlamında statü sorunu, zamirlerin tanımı ve sınıflandırılması, morfolojik ve semantik açıdan özellikleri ve kullanıldıkları metin içerisinde Türkçe anlamsal karşılıkları ile ilgili konularda Rusça öğrenen Türk öğrencilerin karşılaştıkları sorunları gidermek amacıyla hazırlanmıştır.

Çalışmamız, tarihsel, karşılaştırma, inceleme-değerlendirme, tümdengelim, betimleme ve sınıflandırma yöntemleri çerçevesinde yürütülmüş ve belirtilen yöntemler sayesinde konuyla ilgili bulgular elde edilmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde dilbilim literatüründe sözcük türlerine ait ilk çalışmalar araştırılmış ve Rus dilbilgisinde ilk resmi çalışmaların kimler tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Dilbilimcilerin konuyla ilgili çalışmalarında sözcük türü kavramı ve bu kavramın nasıl sınıflandırıldığı incelenmiştir. Sözcük türleri sınıflandırmasında, zamirlerin statü sorunu incelenmiş, zamirin sözcük türü bağlamında nasıl konumlandırıldığı saptanmış ve dilbilimcilerin zamiri nasıl tanımladıkları ve zamirlerin genel özellikleri belirtilmiştir. Dilbilgisinde transpozisyon olarak adlandırılan; sözcük türlerinin cümle içerisinde farklı bir sözcük türüne dönüşmesi durumu ile ilgili incelemeler yapılmış ve isim, sıfat, sayı gibi sözcük türlerinin anlamlarında daralmaya uğrayarak nasıl zamire dönüştüğü ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, dilbilimcilerin zamirleri kendi içlerinde nasıl sınıflandırdığı ve bu sınıflandırma içine hangi sözcüklerin dahil olduğu incelenmiştir. İncelenen çalışmalar sonucunda Rus dilindeki zamirler çalışmamızda morfolojik ve semantik açıdan olmak üzere iki ayrı başlık altında kategorize edilmiştir. Morfolojik açıdan zamirler üç gruba, semantik açıdan ise dokuz gruba ayrılmıştır. Sınıflandırılması yapılan zamirlerin ayrı ayrı başlıklar halinde tüm yapısal ve anlamsal özellikleri belirtilmiştir. Sonuç bölümünde ise elde ettiğimiz bulgulara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dilbilgisi, Sözcük Türü, Zamir, Sınıflandırma, Morfolojik ve Semantik Özellik.

ABSTRACT**PhD DISSERTATION****MORPHOLOGICAL AND SEMANTIC FEATURES OF PRONOUNS IN
RUSSIAN IN THE CONTEXT OF PART OF SPEECH AND THEIR SEMANTIC
EQUIVALENTS IN TURKISH****Ali AKYAR****Advisor: Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ****2022, Page: 158****Jury: Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ****Assoc. Prof. Dr. Zulfiya ŞAHİN****Assoc. Prof. Dr. Yasemin YAYLALI****Assist. Prof. Dr. Hadi BAK****Assist. Prof. Dr. Ersin ÇETİNKAYA**

This study has been prepared in order to solve the problems encountered by Turkish students learning Russian in the field of Russian-Turkish grammar about the status problem of pronouns in the Russian language in the context of part of speech, the definition and classification of pronouns, their morphological and semantic features and their Turkish semantic equivalents in the text they are used.

Our study was carried out within the framework of historical, comparison, examination-evaluation, deduction, description and classification methods, and findings related to the subject were obtained thanks to the mentioned methods.

In the first chapter of our study, the first studies on parts of speech in the linguistics literature were investigated and it was determined who made the first official studies in Russian grammar. In the studies of linguists on the subject, the notion of part of speech and how this notion is classified were examined. In the classification of part of speech, the status problem of pronouns was examined, how the pronoun was positioned in the context of the part of speech was determined, and how linguists defined the pronoun and its general characteristics were stated. In grammar, the transformation of part of speech into a different part of speech in a sentence, called transposition, were examined and it was explained in detail how part of speech such as nouns, adjectives and numbers become pronouns by narrowing their meanings.

In the second chapter of our study, how linguists classify pronouns among themselves and which words are included in this classification were examined. As a result of the studies examined, pronouns in the Russian language were categorized in our study under two separate headings as morphological and semantic. Pronouns were divided into three groups in terms of morphological and nine groups in terms of semantic. All the morphological and semantic features of the classified pronouns were given under separate headings. The conclusion part includes the findings we obtained.

Keywords: Grammar, Part of Speech, Pronoun, Classification, Morphological and Semantic Feature.

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

И.п.	: Именительный падеж (Yalın Hal)
Р.п.	: Родительный падеж (İsmin -in Hali)
Д.п.	: Дательный падеж (İsmin –e Hali)
В.п.	: Винительный падеж (İsmin –i Hali)
Тв.п.	: Творительный падеж (İsmin ile Hali)
П.п.	: Предложный падеж (İsmin –de Hali)
М.р.	: Мужской род (Eril Cins)
Ж.р.	: Женский род (Dişi Cins)
Ср.р.	: Средний род (Orta Cins/Nötr)

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. <i>Я</i> Şahıs Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi.....	47
Tablo 2.2. <i>Мы</i> Şahıs Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	49
Tablo 2.3. <i>Ты</i> Şahıs Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	51
Tablo 2.4. <i>Вы</i> Şahıs Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi.....	53
Tablo 2.5. <i>Он, Она, Оно, Они</i> Şahıs Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimleri ...	55
Tablo 2.6. <i>Себя</i> Dönüşlülük Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi.....	59
Tablo 2.7. İyelik Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimleri	64
Tablo 2.8. <i>Этот</i> İşaret Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	70
Tablo 2.9. <i>Тот</i> İşaret Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi.....	71
Tablo 2.10. <i>Столько</i> İşaret Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	76
Tablo 2.11. <i>Сам</i> Belirtili Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	78
Tablo 2.12. <i>Самый</i> Belirtili Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	80
Tablo 2.13. <i>Весь</i> Belirtili Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	81
Tablo 2.14. <i>Всякий</i> Belirtili Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi.....	83
Tablo 2.15. <i>Каждый</i> Belirtili Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	84
Tablo 2.16. <i>Любой</i> Belirtili Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi.....	84
Tablo 2.17. <i>Иной</i> Belirtili Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	86
Tablo 2.18. <i>Другой</i> Belirtili Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	86
Tablo 2.19. <i>Кто</i> ve <i>Что</i> Soru Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimleri	89
Tablo 2.20. <i>Какой</i> Soru Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	90
Tablo 2.21. <i>Который</i> Soru Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi.....	92
Tablo 2.22. <i>Чей</i> Soru Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	93
Tablo 2.23. <i>Сколько</i> Soru Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi.....	94
Tablo 2.24. <i>Никто</i> ve <i>Ничто</i> Olumsuzluk Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimleri.....	101
Tablo 2.25. <i>Некого</i> ve <i>Нечего</i> Olumsuzluk Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimleri.....	104
Tablo 2.26. <i>Никакой</i> Olumsuzluk Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi.....	105
Tablo 2.27. <i>Ничей</i> Olumsuzluk Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	106
Tablo 2.28. <i>Кое-кто</i> ve <i>Кое-что</i> Belirtisiz Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimleri.....	111

Tablo 2.29. Кое-какой Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	113
Tablo 2.30. Кое-чей Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	114
Tablo 2.31. Некий Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	119
Tablo 2.32. Некоторый Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	122
Tablo 2.33. Несколько Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	124
Tablo 2.34. Кто-то ve Что-то Belirtisiz Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimleri	127
Tablo 2.35. Какой-то Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	128
Tablo 2.36. Чей-то Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	129
Tablo 2.37. Сколько-то Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	131
Tablo 2.38. Кто-нибудь (кто-либо) ve Что-нибудь (что-либо) Belirtisiz Zamirlerinin İsmine Hallerine Göre Çekimleri	134
Tablo 2.39. Какой-нибудь (какой-либо) Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	135
Tablo 2.40. Чей-нибудь (чей-либо) Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	137
Tablo 2.41. Который-нибудь (который-либо) Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	138
Tablo 2.42. Сколько-нибудь Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi	139
Tablo 2.43. Soru Zamirlerinden Ön Ek ve Son Eklerle Türeyen Belirtisiz Zamirler ..	140

ÖNSÖZ

Dilbilgisi sisteminde önemli bir yer teşkil eden zamir kavramının heterojen bir yapıya sahip olması, günümüze kadar Rusça-Türkçe dilbilgisi alanında hak ettiği araştırmaların önüne geçmiştir. Sözcük türleri kapsamında diğer sözcüklerle benzer özelliklere sahip olmaları, zamirlerin bu kategoride sınıflandırma sorununa sebep olurken, hangi kelimelerin zamir olup olmadığı konusunda bir belirsizlik oluşturmuştur. Zamirlerin yapısal ve anlamsal özellikleri detaylı bir şekilde incelendikçe bu belirsizliğin ortadan kalktığı görülmektedir. Zamirler konuşma ve yazı dili için oldukça önemli ve özel sözcüklerdir. Bu sebeple Rusça-Türkçe dilbilgisi alanında zamirlerle ilgili araştırmaların derinleştirilmesi, bu ilgi çekici sözcüklere hak ettiği değerin verilmesine vesile olacaktır.

Rus dilindeki zamirlerin önemini, özelliklerini ve işleyiş mekanizmasını anlamak ve anlatmak için hazırladığımız “*Sözcük Türleri Bağlamında Rus Dilindeki Zamirlerin Morfolojik ve Semantik Özellikleri ve Türkçedeki Anlamsal Karşılıkları*” konulu tezimizin, Rusça-Türkçe dilbilgisi alanında ilk defa çalışılmış olması ve detaylı incelemeler sonucu ortaya çıkması hasebiyle, konuyla ilgili yapılacak araştırmalar için danışılacak önemli bir çalışma olmasını ümit ediyoruz.

Tez çalışmasının her aşamasında bilgi ve tecrübesiyle büyük katkıda bulunan, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum danışman hocam sayın Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ’e, bugünlere gelmemizde çok büyük emeği ve katkısı olan kıymetli büyüğüm ve hocam sayın Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN’a, kıymetli vakitlerini ayırarak çalışmamda önerilerde bulunan ve desteklerini esirgemeyen sayın Arş. Gör. İbrahim Hakkı SOLMAZ’a ve değerli bölüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu aşamada beni her zaman destekleyen annem Alime ve babam Nurşat AKYAR’a, değerli eşim Zümral ve oğlum Alparslan AKYAR’a teşekkürlerimi sunarım.

Erzurum-2022

Ali AKYAR

GİRİŞ

İnsanların doğadaki sesleri taklit etmesiyle ortaya çıktığı düşünülen ve temelde bir iletişim aracı olarak kabul edilen dil, toplumsal bir olgu olarak, insanoğlunun bilişsel ve sosyal-duygusal gelişiminin temelini oluşturan, insanlığı ilgilendiren tüm bilimsel ve kültürel alanlarda, her zaman en önemli unsurlardan birisi olmuştur. İnsanlar arasında iletişimin gelişmesi, farklı bilim alanlarının oluşmasına ve dolayısıyla dilin işleyişine ve gelişimine katkı sağlamaktadır.

İletişimde meydana gelen gelişmeler dilin araştırılması gereken bir bilim alanı olduğu fikrini ortaya çıkarmıştır. Dil ile ilgili ilk araştırmalar (M.Ö. 6.?) dilbilimin atası olarak kabul edilen Panini ile ortaya çıksa da (Demirci, K., 2014:3) dilbilim adı altında XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başında Ferdinand de Saussure ile başladığı düşünülmektedir. Antropoloji, sosyoloji, mantık, felsefe, psikoloji, kültür ve ilgili bilim dallarının sorunlarıyla yakın ilişki içinde olan dilbilim, dillerin yapısını, kökeni, işleyişini ve gelişimini inceleyen bir bilim dalıdır. Dilbilim genel olarak *dilbilimsel epistemoloji (bilgi kuramı)* ve *dilbilimsel ontoloji* unsurlarından oluşur. *Dilbilimsel ontoloji*, dilbilim varsayımlarını ve terimlerini açıklayan, onları sınıflandıran ve organize eden, birbirleriyle bağlantılı kavramlar olarak açıklanır (Schalley, A.C., 2019:4). *Fonetik (Фонетика)*, *Dilbilgisi/Gramer (Грамматика)* ve *Dilbilgisel Metin (Лингвистика текста)* bilim dalları *dilbilimsel ontolojinin* kapsadığı alt başlıklardır (Danilenko, V.P. 2009: 7-9). Tarihi Eski Yunanca 'ya dayanan ve *gramma* sözcüğünden türeyen gramer (dilbilgisi) kavramı, dilin yapısını inceleyen ve dilin doğru kullanılması için kurallar oluşturan bir bilim dalıdır. Kendi içerisinde geleneksel ve modern dilbilgisi olarak ikiye ayrılır. Bazı dilbilimciler, geleneksel dilbilgisi kavramının temellerinin İskenderiye Dil Okulu'nun yaptığı çalışmalarla atıldığını kabul etse de modern dilbilgisinin Stao Dil Okulu'yla başladığını savunan araştırmacılar da mevcuttur. (Kerimoğlu, C., 2019: 8-9).

Dilbilim, tüm dünya dillerini inceleyen ve dil kullanımını, kural koymadan, her yönüyle araştırdığı için evrensel, dilbilgisi ise her dilin kendine ait bir yapısı, kuralları olması hasebiyle ulusal bir olgudur. Dolayısıyla her dilin kendine ait bir dilbilgisi yapısı vardır. Rus dilinde dilbilgisi kavramı *söz dizimi (синтаксис)*, *anlambilim (семантика)* ve *morfoloji (морфология)* bilim dallarından oluşmaktadır. Bu bilim dallarından *yapısal (морфологический)* ve *anlamsal (семантический)* öğelerle sınıflandırılan sözcük

türleri, çoğu dünya dillerinde olduğu gibi Rus dilinde de dilbilimciler arasında tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Dilbilgisinin geleneksel dilbilgisi veya modern dilbilgisi olarak ayrılmasının temel sebepleri arasında sözcük türlerinin tasnifi yatmaktadır. Geleneksel ya da modern dilbilgisi bakış açısına sahip dilbilimcilerin sözcük türlerini farklı şekillerde sınıflandırmaları ve bu farklılıkların günümüz Rus dilbilimcileri arasında da halen sürdürülmesi, Rus dilindeki zamirlerin statüleriyle ve kendi içlerinde sınıflandırılmalarıyla alakalı güncel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Rus dilinde sözcüklerin dilbilimciler tarafından sınıflandırılma sorununun temel sebepleri arasında, sözcüklerin farklı kelime gruplarıyla bağımlı olmaları ve bu bağımlılıktan kaynaklanan benzerlik sorunları gösterilmektedir. Bu bağlamda zamir olarak adlandırılan sözcüklerin bağımsız sözcük türü kategorisine ait olup olmadıkları; isim, sıfat, sayı gibi sözcük türleriyle bağıntılı olma sebepleri baz alınarak bu kelime türleri arasında bölüştürülmeleri; zamir olarak adlandırılan sözcüklerin morfolojik ve semantik özelliklerine göre incelenip kendi içerisinde kategorize edilmeleri; Türkçedeki anlamsal karşılıklarının Rusça-Türkçe, Türkçe-Rusça sözlükler aracılığıyla incelenmesi ve Rusça eserlerden alınarak tarafımızca çevrilen örnek cümlelerle Rus dilindeki zamirlerin daha iyi kavranması çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Yaptığımız incelemelerde, Rus dilinde zamir olarak isimlendirilen sözcüklerin dilbilimciler tarafından yeterince araştırılmadığı görülmektedir. Öyle ki bir dilbilgisi çalışmasında zamir olarak değerlendirilen bir sözcük, başka bir dilbilgisi çalışmasında isim, sıfat, sayı ya da zarf olarak değerlendirilmiştir. Bu durum sadece Rus dilbilgisi kitaplarında yer alan bir sorun değil, aynı zamanda Rusça sözlüklerde de var olan bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır: Örneğin *сколько* sözcüğü bazı kaynaklarda zamir olarak, bazılarında ise belirsiz miktar bildiren sayı olarak kategorize edilmiştir. Bu ikilemin temel sebebi, sözcük türlerinin tasnifi konusunda bir uzlaşının olmayışındandır. Zamirlerin cümle içerisinde kullanım özellikleri diğer sözcük türlerine nazaran oldukça ilgi çekicidir. Öyle ki zamirin kullanılmadığı bir metin yok denecek kadar azdır. Zamirler, konuşmada ya da metinde akıcılığı sağlama özelliğiyle de incelenmesi ve öğrenilmesi gereken bir kelime grubudur. Konuşma ve yazı dilinde sıkça kullanılan bu kelime grubunun sözcük türleri bağlamındaki statü sorununun çözümlenmesi; zamirsel sözcüklerin yapısal ve anlamsal özelliklerinin net bir şekilde ortaya konulması; belirlenen özellikler çerçevesinde zamirlerin yapısal ve anlamsal açıdan sınıflandırılması; anlamsal

açından Türkçede hangi sözcüklere karşılık geldiğinin belirlenmesi çalışmamızın amacını oluşturmaktadır.

Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki görevler yerine getirilecektir:

- Dilbilgisi literatüründe sözcük türlerinin tasnifiyle ilgili ilk araştırmalar incelenecek,
- XVIII. yüzyıldan başlanarak günümüz Rus dilbilimcilerinin dilbilgisi alanındaki çalışmalarında *часту pecu* (sözcük türleri) olarak adlandırılan sözcük türlerine bakış açıları ve bu sözcük türlerinin sınıflandırılması araştırılacak,
- Rus dilbilgisi alanındaki çalışmalar üzerinde *часту pecu* (sözcük türleri) kapsamında zamirlerin statüleriyle ilgili incelemeler yapılacak,
- Rus dilindeki zamirlerin dilbilimciler tarafından nasıl tanımlandıkları ele alınacak ve genel kabul gören tanımlar çalışmamızda uygulanacak,
- Rus dilindeki zamirlerin genel özellikleri incelenecek ve cümle içerisinde görevlerinden ötürü farklı bir sözcük türüyken başka bir sözcük türüne dönüşmesi, yani *transpozisyon* (*транспозиция*) olgusu araştırılacak ve *zamirleşme* (*прономинализация*) sorunuyla ilgili incelemeler yapılacak,
- Rus dilindeki zamirlerin dilbilimciler tarafından kendi içerisinde morfolojik ve semantik açıdan nasıl sınıflandırıldığı incelenecek ve bu bağlamda diğer sözcük türleriyle bağıntıları araştırılacak,
- Sınıflandırılması incelenen zamirlerin morfolojik ve semantik özellikleri baz alınarak çalışmamızda morfolojik ve semantik açıdan zamirlerin sınıflandırılması yapılacak,
- Sınıflandırılması yapılan zamirlerin diğer sözcük türleriyle benzer ve farklı özellikleri belirtilecek,
- Rus dilindeki zamirlerin yapıları, cümle içerisindeki görevleri, işleyişleri, anlamsal özellikleri ve Rusça-Türkçe sözlüklerde Türkçe anlamsal karşılıkları araştırılacak,
- Konunun daha iyi kavranabilmesi için zamirlerin özelliğine uygun kimi zaman klasik Rus edebiyatından alıntılarla, kimi zaman ise tarafımızca oluşturulacak örnek cümlelerle zamirlerin anlamsal ve yapısal özelliklerinin pratikte kullanımı gösterilecek ve tarafımızca yapılacak çevirileriyle Türkçe anlamsal karşılıkları verilmeye çalışılacaktır.

Rusça-Türkçe dilbilgisi alanında Rus dilindeki zamirlerle ilgili günümüze kadar detaylı ve yeterli bir çalışma yapılmamış olması ve bu alanda zamirlerin ilk kez morfolojik ve semantik yönden incelenmesi araştırmanın bilimsel yeniliğini ortaya çıkarmaktadır.

Türkçede temel anlamları ve görevleri dışında Rusça- Türkçe dilbilgisi alanında zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olup olmadığı, hangi morfolojik özellikleri barındırdığı, cümlede hangi görevde kullanıldıkları, çekim değişim formuna sahip olup olmadıkları, eş anlam (*синоним*) ve zıt anlam (*антоним*) gibi özellikleri barındırıp barındırmadığı, semantik özellikleriyle cümleye ne anlam kattıkları ve Türkçede hangi anlamlarda kullanıldıkları gibi konuların araştırılması çalışmanın teorik açıdan önemini göstermektedir.

Yapılacak bu çalışma, anadili Türkçe olan ve Rusça öğrenen öğrenciler için, zamirlerin bağımsız sözcük türleri bağlamında nereye ait oldukları konusunda bilgi sahibi olmalarına, ayrıca zamirlerin morfolojik ve semantik özelliklerini öğrenerek konuya daha da hakim olmalarına yardımcı olacaktır. Bunun yanı sıra Rusça- Türkçe çevirisi yapılacak eser ya da metinlerde zamirlerin kullanıldığı cümlelerin Türkçeye nasıl aktarılacağı; konuşma ve yazı dilinde Rusça cümle kurarken aktifliğin ve akıcılığın artırılması hususunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu edinimler araştırmanın pratik açıdan önemini göstermektedir.

XVIII. yüzyıldan başlanarak XX. ve XXI. yüzyıla kadar: M.V. Lomonosov, A. Vostokov, G. Pavskiy, N.İ. Greç, M. Panov, F.F. Fortunatov, F.İ. Buslayev, A.A. Şahmatov, A.M. Peşkovski, V.V. Vinogradov, A.A. Potebnya, L.V. Şerba, V.A. Plotnikova, İ.İ. Meşaninov, A.A. Reformatskiy, N.Yu. Şvedova, A.M. Finkel, N.M. Mihayloviç, V.M. Jirmunskiy, N.S. Valgina, D.E. Rozental, M.I. Fomina, A.N. Tihonov, P.A. Lekanta, E.İ. Dibrova, L.L. Kasatkin, E.V. Klobukov, V.N. Yartseva, Y.V. Paduçeva, E.N. Sidorenko, L.İ. Rahmanova, G.P. Tsıganenko V.D. Stariçenok, L.V. Romanek gibi dilbilimcilerin eserlerinde zamirlerle ilgili çalışmalar araştırmamızın materyallerini oluşturacaktır.

Çalışmada kullanılan temel yöntemler, tarihsel yöntem, karşılaştırma yöntemi, inceleme-değerlendirme yöntemi, tümdengelim, betimleme ve sınıflandırma şeklinde uygulanacaktır. Çalışmamızın amacı doğrultusunda elde edilen materyaller belirtilen

yöntemler çerçevesinde ele alınacaktır. Rusça edebi eserlerden konuyla alakalı cümleler bulunup, tarafımızca Türkçeye çevrilip örneklendirme yapılacak, konuyla ilgili edebi eserlerden bulunamayan örnek cümleler ise tarafımızca oluşturulacaktır.

Çalışmamız giriş, sonuç, iki bölüm ve kaynakça bölümünden oluşacaktır. Çalışmamızın birinci bölümünde dilbilim literatüründe sözcük türlerine ait ilk çalışmalar üzerine inceleme yapılacak, Rus dilbilgisinde ilk resmi çalışmaların ne zaman ve kimler tarafından yapıldığı incelenecektir. Bu incelemeler sonucunda belirlenen dilbilimcilerin eserleri üzerinde sözcük türü kavramının nasıl ele alındığı ve nasıl sınıflandırıldığı araştırılacaktır. Ayrıca bu dilbilimcilerin sözcük türleri sınıflandırmasında, zamirlerin statüleri incelenecek ve belirtilen dilbilimcilerin zamiri sözcük türü bağlamında nasıl konumlandıkları tespit edilecektir. Zamirlerin statüleriyle ilgili incelemelerimiz sonucunda dilbilimcilerin zamiri nasıl tanımladıkları ve zamirlerin genel özellikleri araştırılacaktır. Ayrıca dilbilgisinde *transpozisyon* (*транспозиция*) olarak adlandırılan; sözcük türlerinin cümle içerisinde farklı bir sözcük türüne dönüşmesi durumu ile ilgili incelemeler yapılacaktır. Dilbilimcilerin transpozisyon kapsamında *zamirleşme* (*прономинализация*) olarak isimlendirdiği; isim, sıfat, sayı gibi sözcük türlerinin anlamlarında daralmaya uğrayarak zamire dönüşmesi ve hangi sözcüklerin zamire dönüştüğüyle ilgili kapsamlı bir tarama yapılacaktır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde dilbilimcilerin zamirleri nasıl sınıflandırdıkları ve hangi sözcüklerin bu sınıflandırma içine dahil olduğu incelenecektir. Dilbilimcilerin çalışmaları temel alınarak zamirler, morfolojik ve semantik özelliklerine göre kategorize edilecektir. Morfolojik özelliklerine göre zamirler bağıntılı oldukları diğer sözcük türleri kapsamında incelenecek ve hangi sözcüklerin bu guruplara ait olduğu belirtilecektir. Semantik özelliklerine göre zamirler ise, modern Rus diline en uygun haliyle sınıflandırılacak ve bu sınıflandırma içerisinde hangi sözcüğün hangi zamir sınıfında olması gerektiği ile ilgili incelemeler yapıp, bu sözcüklerin yapısal ve anlamsal özellikleri araştırılacaktır. İncelenen sözcüklerin her biri ayrı bir başlık altında ele alınacak ve bu sözcüklerin cins (*род*), sayı (*число*) formuna sahip olup olmadıkları, ismin hallerine (*надеж*) göre çekime uğrayıp uğramadıkları ve de Türkçede hangi anlam ya da anlamlara karşılık geldikleri Rusça edebi eserlerden alınacak örnek cümlelerle anlatılmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise Rus dilindeki zamirlerin statü sorunu; dilbilimcilerin zamirlere bakış açıları, zamirlerin morfolojik ve semantik özellikleri, *transpozisyon* kapsamında *zamirleşen* sözcüklerin tespiti ve kullanımları, zamirlerin morfolojik ve semantik özelliklerine göre sınıflandırılması konuları üzerinde yapacağımız araştırma ve incelemeler sonucunda ulaştığımız bulgular belirtilecektir. Çalışmamızın sonunda ise kullandığımız kaynakların listesine yer verilecektir.

“*Sözcük Türleri Bağlamında Rus Dilindeki Zamirlerin Morfolojik ve Semantik Özellikleri ve Türkçedeki Anlamsal Karşılıkları*” başlığıyla hazırlayacağımız bu tez çalışmasının, Rusça öğrenen Türk öğrenciler için Rus dilindeki zamirleri daha kapsamlı bir şekilde kavramaları ve Rusça konuşma ve yazmada zamirleri daha aktif bir şekilde kullanmaları konusunda, ayrıca Rusça eserlerde sıkça kullanılan zamirlerin Rusçadan Türkçeye yapılacak çevirilerde sözlük niteliğinde başvurulabilecek yardımcı bir kaynak olarak kullanılabileceğini düşünmekteyiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

RUS DİLİNDEKİ ZAMİRLERİN BAĞIMSIZ SÖZCÜK TÜRLERİ KAPSAMINDA STATÜLERİ VE ZAMİRLEŞME OLGUSU

1.1. XIX. ve XX. YY. RUS DİLBİLİMCİLERİN SÖZCÜK TÜRLERİNE BAKIŞ AÇISI

Rus dilinde bulunan tüm kelimeler anlamlarına ve cümledeki görevlerine bağlı olarak “самостоятельные слова (*bağımsız sözcükler*)” ve “служебные слова (*yardımcı sözcükler*)” olmak üzere iki gruba ayrılır. “Самостоятельные слова (*bağımsız sözcükler*)” hem sözcüksel hem de dilbilgisel anlama sahip olan ve cümlede cümle ögesi olarak kullanılabilen kelimeler olarak kategorize edilir. “Служебные слова (*yardımcı sözcükler*)” ise sözcüksel anlama sahip olmayan, fakat dilbilgisel anlama sahip olan ve cümlede cümle ögesi olarak kullanılamayan, sadece *bağımsız sözcükler* arasındaki ilişkiyi gösteren kelimeler olarak kategorize edilir (Finkel, A.M., ve Mihayloviç, N.M., 1954: 173-174). Bu iki gruba ayrılan sözcüklerin dilbilgisel sınıflandırmaya tabi tutulması ise Rus dilinde “часту речи” olarak isimlendirilir. Bu kavramın Türkçedeki dilbilgisel karşılığı “*sözcük türleri*”, anlamsal karşılığı ise “*konuşmanın bölümleri*” olarak tercüme edilir.

Dünya dilbilgisi literatüründe kelimelerin *sözcük türleri* başlığı altında sınıflandırılması Yunan filozoflar Platon’a ve Aristoteles’e dayanır. Platon *sözcük türlerini* “*isim ve fiil*” olarak sınıflandıran ilk kişi olarak gösterilir. Aristoteles ise *sözcük türlerini* “*isim, fiil ve diğer görevli öğeler*” olarak sınıflandırmıştır (Kerimoğlu, 2019: 8). Rus dilinde ise dilbilgisi ve dolayısıyla *sözcük türleri*yle ilgili ilk çalışmalar XIV. yüzyılda başlamış ve XVI-XVII. yüzyıllarda L. Zizany ve M. Smorritskoy tarafından oluşturulan Slav dilbilgisiyle devam etmiştir (Danilenko, 2009: 140).

Rusça dilbilgisi ile ilgili ilk basılı kitap M.V. Lomonosov’a aittir. XVIII. yüzyılda Lomonosov’un basılı olarak çıkardığı Rusça gramer kitabı ilk bilimsel Rus dilbilgisi eseri olarak tarihe geçmiştir. Dilbilimci çalışmasında sözcüklerin imlası, telaffuzu, Rus dilbilgisine ait kuralları ve sözcük türlerinin tasnifi ile ilgili araştırmalar yapmıştır. Sözcük türlerinin tasnifinde zamirleri isimler kategorisinde inceleyen dilbilimci, Rus

dilinde zamirlerle ilgili ilk çalışmayı yapan bilim adamı olmuştur (Avilov, 1950: 540).

Yukarıdaki bilgiler ışığında zamirle ilgili ilk çalışmanın XVIII. yüzyılda Lomonosov tarafından yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Bunun akabinde zamirle ilgili diğer çalışmalar XIX. yüzyılın ilk yarısında başlayıp XX. yüzyıl dilbilimcileri tarafından da devam ettirilmiştir.

M.V. Lomonosov, sözcük türlerini “самостоятельные слова (*bağımsız sözcükler*)” ve “служебные слова (*yardımcı sözcükler*)” olmak üzere ikiye ayırmıştır. İsimleri ve fiilleri bir başlık altında inceleyen bilim adamı zamirler, ortaçlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve ünlemleri ise *yardımcı sözcük* başlığı altında incelemiştir (Aktaran: Valgina, N.S. ve diğ., 2002: 102).

Lomonosov’un akabinde sözcük türleriyle ilgili olarak A. Vostokov, G. Pavskiy, F.F. Fortunatov, F.İ. Buslayev, A.A. Şahmatov, A.M. Peşkovski, V.V. Vinogradov, A.A. Potebnya ve L.V. Şerba gibi XVIII, XIX ve XX yüzyıl ünlü Rus dilbilimcileri önemli çalışmalar yapmışlardır.

A.H. Vostokov 1859 yılı basımlı çalışmasında *sözcük türlerini* sınıflandırırken Lomonosov’un sınıflandırmasını temel almıştır. Lakin sıfatları isim grubundan çıkararak ayrı bir kelime grubu olarak incelemiş ve ortaçları da ayrı bir *sözcük türü* olarak fiil grubuna eklemiştir (Aktaran: Tsıganenko, 2005: 27-28).

G.P. Pavskiy (1850: 179), çalışmasında Lomonosov’un sınıflandırmasını temel almış ve bu sınıflandırmaya ek olarak sayıları ayrı bir *sözcük türü* olarak sınıflandırmıştır. İsim, fiil, sıfat ve sayıları *bağımsız sözcük türü* olarak değerlendiren dilbilimci geri kalan sözcük gruplarını ise *yardımcı sözcükler* olarak sınıflandırmıştır.

F.İ. Buslayev (1858: 130-131) sözcük türlerini sınıflandırma da Lomonosov’u takip etmiş ve sözcük türlerini “*bağımsız sözcükler ve yardımcı sözcükler*” olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Aralarındaki tek fark Lomonosov *bağımsız sözcükler* grubuna isimleri ve fiilleri dahil ederken, Buslayev isim, sıfat ve fiil olarak sınıflandırmış ve *yardımcı sözcükleri* ise zamir, sayı, ortaç, bağlaç ve zarf olarak sınıflandırmıştır.

A.A. Potebnya, çalışmasında sözcük türlerini *gerçek (sözcüksel)* ve *biçimsel sözcükler* olarak sınıflandırmıştır. *Gerçek sözcük* sınıflandırmasını *bağımsız sözcükler*, *biçimsel sözcükler* sınıflandırmasını ise *yardımcı sözcükler* olarak adlandırmıştır. İsim,

sıfat, sayı, fiil ve zarfları gerçek sözcük sınıflandırmasına tabi tutan dilbilimci, bağlaç, edat, parçacık ve yardımcı fiilleri ise *biçimsel sözcük* olarak sınıflandırmıştır. Zamirleri ise işaret özelliklerinden ötürü *gerçek sözcükler* ve *biçimsel sözcükler* arasında bölüştürmüştür (Aktaran: Valgina ve diğ., 2002: 103).

Moskova Dil Okulunun kurucusu F.F. Fortunatov dilbilgisel sözcük sınıflandırması üzerine farklı bir bakış açısı ortaya çıkarmıştır. Dilbilimci sözcüklerin sınıflandırırken çekim formuna sahip olan ve sahip olmayan sözcükler olarak değerlendirmiş ve bu bakış açısını temel alarak *sözcük türlerini* “*tam sözcük, kısmi sözcük ve ünlemsi sözcük*” olarak ayırmıştır. Dilbilimciye göre bu sınıflandırmada isim, fiil ve sıfatlar *bağımsız sözcük türü* sayılmış, sayı ve zamirler ise özel bir sınıf olarak değerlendirilmemiştir (Aktaran: Valgina ve diğ., 2002: 103).

A.A. Şahmatov (1952: 30), sözcük türlerini “*bağımsız sözcük türleri, bağımlı sözcük türleri, yardımcı sözcükler ve ünlemsi sözcükler*” olmak üzere dört gruba ayırmıştır. İsim, fiil, sıfat ve zarfları *bağımsız sözcük türü*, sayı ve zamiri *bağımlı sözcük türü*, edat, bağlaç ve ilgeçleri *yardımcı sözcük, ünlem sözcüklerini* ise özel bir sözcük türü olarak değerlendirmiştir. Fakat dilbilimci *bağımlı sözcük türü* olarak sınıflandırdığı kelime grubunun bağımsız bir dilbilgisi kategorisini ifade etmek için kullanıldığını belirtmiştir.

A.M. Peşkovski’nin teorisi daha önceki çalışmalardan oldukça farklıdır. Çünkü bilim adamı Rus gramerini geleneksel açıdan değiştirmeye çalışmamıştır, temel olarak yeni konumlarıyla tanımlamıştır. Peşkovski, kavramsal ve tümevarımsal yaklaşım açısından XX. yüzyılın ikinci yarısında geliştirilen işlevsel dilbilgisine çok daha yakın olmasına rağmen, çalışmalarında geleneksel Avrupa dilbilgisi terimlerini kullanmıştır. Diğer bilim adamları Rus dilindeki *sözcük türleri* sistemini klasik Avrupa dilbilgisini temel olarak incelerken, Peşkovski *sözcük türleri* sistemine yeni bir bakış açısı katmıştır. Dilbilimci çalışmasında yedi *sözcük türü* belirtmiştir: isim, sıfat, fiil, zarf, yüklem belirsiz formu, isim fiil ve zarf fiil. Bu sınıflandırmada sadece isim, sıfat, fiil ve zarfları *bağımsız sözcük türü* olarak belirten dilbilimci sayı ve zamirleri isim, sıfat ve zarflarla bağıntılı olduğunu belirtmiş ve bu başlıklar altında incelemiştir (2001: 104-118).

Klasik Avrupa gramerinden etkilenen geleneksel Rus gramerinde ilk etapta sekiz, daha sonra dokuz ve parçacıkları da içeren son sınıflandırma olan on adet sözcük türü

olduğunu belirten V.V. Vinogradov isim, sıfat, sayı, zamir, fiil, zarf, edat, bağlaç, parçacık ve ünlem sözcüklerini Rus dilindeki *sözcük türleri* olarak sınıflandırmıştır. Bu sözcükleri de kendi aralarında *sözcük türü* (*часту речи*), *konuşmanın parçacıkları* (*частицы речи*), *kipsel sözcükler* (*модальные слова*) ve *ünlem* (*междометия*) olarak ayırtmıştır (1986: 34-37).

Sözcük türlerini “*sözcüksel kategori*” olarak isimlendiren L.V. Şerba çalışmasında sözcük türünü “*bağımsız sözcükler ve yardımcı sözcükler*” olmak üzere iki gruba ayırmıştır. İsim, sıfat, zarf ve miktar sözcükleri olarak isimlendirdiği sayıları *bağımsız sözcükler* olarak değerlendiren dilbilimci, zamirleri “*isim zamirler*” olarak adlandırıp isim kategorisinde incelemiştir (1957: 63-84).

XIX. ve XX. yüzyılda birçok dilbilimcinin sözcük türleri tasnifi incelendiğinde bu kategorinin önemli bir parçası olan zamir kavramıyla ilgili önemli çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Lakin zamirlerin *sözcük türleri* sistemindeki konumları, konuşmadaki anlamları ve cümlede kullanımları konusunda dilbilimcilerin uzlaşmadığı ortaya çıkmaktadır. Tanımlayıcı dilbilgisi alanındaki genel kuramsal çalışmalar da zamir teriminin dilbilimciler tarafından farklı yorumlandığını göstermektedir. Dilbilimcilerin bu farklı bakış açıları, zamirlerin *bağımsız sözcük türleri* arasındaki statüsüyle ilgili bir sorun olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

1.2. ZAMIRLERİN BAĞIMSIZ SÖZCÜK TÜRLERİ KATEGORISİNDEKİ STATÜ PROBLEMİ

Geleneksel dilbilgisi, sözcük türleri bağlamında düşünceyi oluşturan felsefi bir olgu olarak Avrupa’da ortaya çıkmıştır. Bu düşünce çerçevesinden dolayı dilin iletişimsel fonksiyonu hiçbir şekilde ifade edilmemiştir. Kelimenin gerçek anlam analizine dayanan bu konsept zamirlerin somut bir tanımlamasına engel olmaktadır. Çünkü bu sözcükler hiçbir kavramın herhangi bir olumlu özelliğini içerisinde barındırmamaktadır (Reformatski, 1967: 70-75). Bu durum, zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olup olmaması hususunda araştırmacıları görüş ayrılığına itmiştir. Zamirsel sözcüklerin tanımlamaları ve dilbilgisi sisteminde nereye ait olduğu ile ilgili çalışmalar, günümüze kadar dilbilimciler tarafından araştırma konusu olmuştur. Bu çelişkili durum zamirlerin incelenmesinde bireysel çalışmaları ciddi şekilde etkilemiş ve zamirsel kelimelerin farklı

şekillerde tanımlanmasına ve dilbilgisi sisteminde nereye ait olduğu konusunda dilbilimcilerin farklı bakış açıları öne sürmelerine sebep olmuştur.

Zamirlerin statü sorunu ile ilgili dilbilimciler iki farklı bakış açısına sahiptirler: zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olmadığı görüşünü savunanlar ve zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olduğu görüşünü savunanlar. Rus dilindeki zamirler sabit olmayan ve heterojen bir yapıya sahiptirler. Zamirlerin bu dilbilgisel heterojen yapılarından ötürü bazı dilbilimciler zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olmadığını ifade etmiş ve isim, sıfat, sayı ve zarf gibi bağımsız sözcük türleri arasında bölüştürmüşlerdir. Bazı dilbilimciler ise zamirlerin isim, sıfat, sayı ve zarf gibi sözcük türleriyle bağıntılı olduklarını ifade etseler de zamirlerin bu sözcük türlerinden farklı özelliklere sahip olduklarını belirtmişler ve bu sözcükleri bağımsız sözcük türü olarak değerlendirmişlerdir. Dilbilimcilerin konuyla ilgili çalışmalarını inceleyecek olursak:

A.N. Gvozdev zamirlerin çeşitli sözcük türlerinin dilbilgisel özelliklerine sahip olduğunu ve dilbilgisinde zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olmadığı tezini savunmaktadır. Gvozdev zamirleri; isim zamirler, sıfat zamirler, sayı ve zarf zamirler olmak üzere dört gruba ayırmıştır (1961: 282-283).

F.İ. Buslayev, N.İ. Greç ve F.F. Fortunatov, gösterge anlamına sahip ve başka bir kelimenin yerine kullanılabilen tüm sözcüklerin dilbilgisel açıdan bağımsız bir konuma sahip olduklarını düşünmektedirler. Bu bakış açısı, modern dilin yalnızca tarihsel açıdan, yani tarihin bir ürünü olarak incelendiği dönemin Rus dilbiliminin karakteristiğini ifade etmektedir. Bu yaklaşımla kadim devletlerin nitelikleri modern dile atfedilmiş ve aynı zamanda dillerde ulusal düzeyin oluşumu sırasında gelişen birçok özellik bilim adamlarının ilgisinin dışında kalmıştır. Bilim adamları, zamirleri Aristoteles sistemindeki sözcük türlerinin tahsisi ilkelerine uygun olarak karakterize etmemiş ve sınıflandırma kriterlerinin içeriği ile farklı zamir gruplarının niteliklerindeki bariz farklılıklara dikkat etmemişlerdir (Aktaran: Urunova, N.D., 2007: 50-52). Bunun nedeni eski dönemlerin Rus zamir sınıfının sistemleştirilmesinin modern dile mekanik olarak aktarılması olduğunu düşünmekteyiz.

N.İ. Greç çalışmasında zamiri tanımlarken “*Zamir, bir nesnenin veya niteliğin adının yerini alan ve aynı zamanda tüm nesnenin veya niteliğin varlıkla ilişkisi anlamına gelen bir sözcük türü*” olduğunu ifade etmiştir. Dilbilimci zamirlerin diğer sözcük

türleriyle farklılıklarından ötürü bu kelime grubunu açıkça sözcük türü olarak ifade etmiştir (1834: 23).

G.P. Pavskiy (1850: 249) zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olmadığı görüşündedir. Bu düşüncesini zamir terimi ile ilgili şu ifadeyle açıklamaktadır: "*Zamirler isimlerin dildeki anlamlarını tam olarak ifade etmez. Zamirler isimlerin yerine geçmez, sadece isimlerin bir hatırlatıcısı, belirticisidir; hiçbir kişi ya da nesnenin miktarını, türünü, sayısını ifade etmez... sadece onlarla ilgili ipucu verir... Zamirler sadece ismin yerine geçmez tam tersi bir durum da ortaya çıkabilir. İsimler ister ad ister sıfat isterse sayı durumunda olsun her durumda doğrudan bir nesneyi veya miktarı gösterir ve açık bir şekilde nesnenin sayısını kesin olarak adlandırır ve bu nedenle kendi içinde görsel, somut bir içeriğe sahiptir. Zamirler ise sadece nesneleri zihinsel bir düşünce veya sınıflandırma biçimi olarak hizmet eder*".

Pavski'nin açıklamasını destekler bir tanımlamada bulunan A.A. Reformat'skiy (1967: 73) zamirleri "*ikincil kelimeler*" ve "*durumsal kelimeler*" olarak incelemiş ve bu durumu zamirlerin anlamının yalnızca konuşma durumundan belirlenebileceği gerçeğiyle açıklamıştır. Bu sebeple zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olmadığı bakış açısına sahiptir.

Pavski'nin ardından K.S. Aksakov'da bağımsız sözcük türü olarak zamirlerin dil sistemindeki yerini sorgulayan çalışmalar yapmış ve zamirlerin hiçbir suretle ayrı bir sözcük türü olamayacağı fikrini ortaya atmıştır. Dilbilimci şahıs belirten zamirlerin isimlerle bağlantılı olduğunu, geriye kalan tüm zamir sözcüklerinin sıfatlarla bağıntılı olduğunu ifade etmiştir. (2006: 160).

M. Panov Rus dilindeki zamirlerin anlamsal bir kelime grubu oluşturmalarına rağmen özel bir sözcük türü olmadığını ifade etmiş ve zamirleri sözcük türleri içerisinde isim, sıfat gibi kategoriler içerisine dahil etmiştir (Aktaran: Valgina, N.S. ve diğ., 2002: 155).

A.A. Potebnya (1958: 100) ve L.V. Şerba (1974: 84) gibi dilbilimcilerin çalışmalarında zamir sınıfına yönelik özel bir yaklaşım yer almaktadır. Eserlerinde zamirlere sıkça atıfta bulunan bu iki dilbilimci de zamirleri dilbilgisel açıdan bağımsız olarak görmemektedir ve özel bir sözcük türü olmadığı bakış açısına sahiplerdir. Bu iki

dilbilimci de zamirlerin isimlerden ve sıfatlardan bağımsız olamayacağını ve zamirin isim ya da sıfat olduğunu ifade etmiştir.

Potebnya (1941: 233) zamirleri dilsel işaretlerin işareti olarak tanımlamıştır. Dilbilimci dilde göstergebilim kavramının ortaya çıkmasını sağlamış ve zamirle ilgili araştırmalara yeni yöntemler kazandırmıştır. Bu bakış açısı A.M. Peşkovski'nin çalışmalarına da yansımıştır. Dilbilimci bu bakış açısını çalışmalarında daha da genişletmiş ve Rus dilini ilk kez işlevsel açıdan tanımlaması, zamirlerin doğasının anlaşılmasında büyük faydalar sağlamıştır. Peşkovski zamirlerin gerçek anlamı olmadığını sadece *“biçimsel ve tamamlayıcı biçimsel anlamlara”* sahip olduğunu ifade etmiştir. Dilbilimciye göre; *“Göstergebilimsel açıdan diğer kelimelerle bağıntılı olduğu durumdaki zamirler kendilerini işaretlerin işareti olarak tanımlayabilirler. Zamirler düşünen kişinin düşündüğü şeyle ilişkisini belirten öznel-nesnel anlama sahip kelimelerdir.”* (1956: 154).

V.A. Plotnikova, İ.İ. Meşaninov, V.V. Vinogradov gibi dilbilimciler zamiri tanımlarken farklı bir yöntem kullanmışlardır. Bu dilbilimciler zamir olarak adlandırılan sadece bir dizi kelime grubunun diğer sözcük türlerinden bağımsız olabileceklerini ifade etmişlerdir. Bilim adamlarına göre sadece şahıs zamirlerinin bağımsız sözcük türü olarak sayılması gerekmektedir. Konuşmada vekil sözcük olarak kullanılan diğer sözcüklerin ise isimlerle bağlantılı olduğunu ifade etmişlerdir.

V.A. Plotnikova, zamirlerin tözel bir doğaya sahip olduklarını ve sıfat özelliği taşıyan ve işaret belirten sözcüklerin sıfatlarla bağlantısı olduğunu ve dilbilgisi nitelikleri açısından zamirlerin dikkate alınmaması gerektiğini düşünmektedir. Dilbilimci zamirleri karakterize ederken, zamirlerin fonksiyonel özelliğini baz almaktadır. Bu yöntem baz alındığında sadece tözel bir yapısı bulunan sözcükler zamir başlığı altında sözcük türlerine dahil edilebilir. Dilbilimci zamirin en önemli özelliğinin işaret işlevi olduğunu düşünmektedir (1967:105).

İ.İ. Meşaninov (1945: 222-223) zamirlerin isimlere vekalet etme özelliği barındıran sözcükleri içerdiğini belirtmiştir. Dilbilimci çalışmasında şahıs zamirlerinin diğer zamirsel sözcüklerden ayrı tutulması gerektiğini ve bu grup zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olarak düşünülebileceğini ifade etmiştir.

V.V. Vinogradov, İ.İ. Meşaninov'un bakış açısını daha da genişleterek daha

sistematik bir sıralama vermektedir. Dilbilimci, Rus dilbilgisinde zamirlerin diğer sözcük türlerinden bağlantısının kopamayacağını ve farklı gramer kategorilerine dağıtılması gerektiğini ifade etmiştir. Vinogradov, zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olabileceğini ama tüm zamir anlamlı kelimelerin bu gruba dâhil edilemeyeceğini sadece isimi gösteren zamirlerin ayrı bir sözcük türü olabileceğini belirtmiştir. Dilbilgisi açısından küçük ayrı bir grubu oluşturan nesne-şahıs belirten zamirlerin dışında kalan zamir anlamlı sözcüklerin diğer sözcük türlerinden bağımsız olarak düşünölemeyeceğini ifade etmiştir (1982: 319). Bu küçük kelime grubunun isimlerden ayrı bir yere ve özelliklere sahip olduğu tezini savunmuştur. Bahsi geçen kelime grubundaki zamirler: *я, ты, он, мы, вы, себя, кто, что, кто-то, что-то, кто-нибудь, что-нибудь, некто, нечто, никто, ничто, кое-кто, кое-что* (1972: 262).

V.V. Vinogradov'un bakış açısı “1980 *Russkaya Grammatika* (1980 *Rus Grameri*)” isimli esere de yansımıştır. Dönemin ünlü dilbilimcilerinin oluşturduğu bu eser zamirlerin statü problemleri hakkında resmi bir görüş ifade etmektedir. Bu eserde geleneksel dilbilgisi bakış açısıyla bir gramer sınıfı olarak zamirler Plotnikova tarafından “*İsim Zamirler*” olarak adlandırılmıştır. Bu adlandırma zamirlerin dil sistemindeki sınırlarını kısıtlamıştır. “1980 *Russkaya Grammatika* (1980 *Rus Grameri*)” isimli eserde bahsi geçen zamirler aşağıdaki gibi tanımlanmıştır: “*İsim zamirler nesneyi ve onun cümledeki sayı, cins ve isim hal kategorisini belirten bir sözcük türüdür*” (1980: 531).

“1980 *Russkaya Grammatika* (1980 *Rus Grameri*)” (1980: 531) isimli eserde “*İsim Zamirler*” olarak adlandırılan ve ismi gösteren zamirler bağımsız sözcük türü olarak değerlendirilmiştir. Belirtilen kriterlere göre ismi belirten zamirler dilbilgisi sınıfının çekirdeği olarak ifade edilir. Zamirsel sözcük kavramı ise dilde işaret işlevi olan tüm sözcükleri kapsamaktadır. Bu bilgiler ışığında zamirsel sözcük kavramının fonksiyonel bir temele sahip olduğu ve zamir kavramından daha geniş bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

V.N. Belousov, I.I. Kovtunova, I.N. Kruçinina, V.V. Lopatin, M.V. Lyapon, V.A. Plotnikova, M.S. Sukhanova (Mikhailova), I.S. Ulukhanov, N. Yu. Şvedova gibi dönemin önemli dilbilimcileri tarafından ortaya çıkarılan “1980 *Russkaya Grammatika* (1980 *Rus Grameri*)” isimli eserin güncellenmiş versiyonu olan “*Kratkaya Russkaya Grammatika*

(*Kısa Rus Grameri*)” isimli çalışmada zamirler “*isim zamirler ve zamirsel sözcük sınıfı*” olarak ikiye ayrılmıştır (1989: 202).

A.A. Reformatskiy (1967: 70-75), “*İşaretsel Durumsal Anlambilim*” temelinde zamirlerin açık ve düzgün bir sistem oluşturduklarını ifade etmiştir. Metinlerde zamirler bağımsız sözcükler olarak kullanılmaktadır, fakat bununla birlikte diğer zamirlerle ilişkilerini de korurlar. Bu durum zamirleri dilbilgisel sınıf olarak diğer sözcük türlerinden ayırır. Örneğin isim soylu sözcükler belirli bir metinde kendi sözcüksel anlamındaki varyantlarıyla olan ilişkisini kaybedebilir. Ama zamirler metnin içinde de dışında da kendi sınıfı içerisindeki birimlerle ilişkisini asla kaybetmez. N.Yu. Şvedova (1998: 8) zamir sınıfının bu özelliğini şöyle ifade etmiştir: “*Soyutlama seviyesine bağlı olarak bu sistem diğer tüm sözcük sınıflarının üzerinde yer almaktadır. Bu sistem zamirlerin birbirleriyle ilişkilerini ve kullanım araçlarını kapsamaktadır. Bir sözcüğü belirten zamirlerin özgünlüğü sözcük türü olarak adlandırılmayacağı gerçeğini açıklamaktadır. Zamir sınıfı üzerinde yoğunlaşan anlamsal soyutlamalar, geleneksel olarak «sözcük türleri» olarak adlandırılan kelime sınıflarında zorunlu olarak bulunan biçimsel birleşmeyle çelişmektedir.*”

Şvedova’nın bakış açısına göre çağdaş dilbilgisinde zamir sınıfını oluşturan tüm sözcüklerin bağımsız sözcük türü olamayacağı ifade edilmiştir. Zamirlerin semantiği, genel olarak herhangi bir dil birimi aracılığıyla aktarılacak tüm ilişkileri yansıtmaktadır. Ana dili konuşanların zihninde, zamirleri tek bir sınıf olarak temsil eden bütün anlamsal bağlantı sistemi, tüm dilin yapısını yansıtmaktadır (1998: 163). Dilbilimci, sözcük türlerini sınıflandırırken cümlede ismi gösteren zamirleri “*isim zamirler*” olarak adlandırmış ve sadece bu başlık altında bulunan zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olduğunu ifade etmiştir (1970: 331-332).

A.M. Finkel ve N.M. Mihayloviç (1954: 163), sözcük türlerini üç başlık altında incelemiştir: *bağımsız sözcükler*, *yardımcı sözcükler* ve *ünlemsi sözcükler*. Bu sınıflandırmada zamirleri bağımsız sözcükler kategorisinde ele alan dilbilimciler, zamirlerin sözcük anlamına sahip olmadığını, gösterdiği sözcüğün anlamını kazandığını ifade etmişlerdir. Zamirlerin, isim, sıfat, sayı ve zarflarla ilişkili olduğunu belirtmeler de bu sözcükleri bağımsız bir sözcük türü olarak ele almışlardır.

Geleneksel sözcük türleri sınıflandırma sistemini savunan V.M. Jirmunskiy (1976: 16-28) bu sistem temel alınarak kategorize edilen zamirsel sözcük grubunun, Avrupa dillerinde olduğu gibi, gerçekliği ifade etmesinden ötürü bağımsız bir sözcük türü olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

N.S. Valgina, D.E. Rozental, M.I. Fomina (2002: 107) zamirlerin diğer sözcük türleriyle yapısal açıdan ilişki içinde olduklarına değinseler de bağımsız sözcük türü kategorisinde ele almışlardır. Ayrıca A.N. Tihonov da (2002: 207) zamirleri bağımsız sözcük türü kapsamında ele almıştır.

Zamirlerin homojen bir yapıya sahip olmamaları sebebiyle T.V. Kuznetsova (2009: 87) yapısal özellikleri değil, anlamsal özellikleri temel alındığında ayrı bir sözcük türü olması gerektiğini savunmakta ve bu bağlamda zamirleri ayrı bir sözcük türü olarak değerlendirmektedir.

Özdeksel bir anlama sahip olmadan nesneleri, kişileri ve niceliği belirten zamirsel sözcüklerin geleneksel olarak özel bir kelime sınıfı oluşturduklarını belirten V.D. Stariçenok (2011: 327) zamirlerin ayrı bir sözcük türü olduğunu ifade etmektedir.

P.A. Lekanta E.İ. Dibrova, L.L. Kasatkin ve E.V. Klobukov (2019: 245) gibi dilbilimciler Vinogradov'un sözcük türleri sınıflandırılması temel almışlardır. Bu sınıflandırmaya göre sözcük türleri dört gruba ayrılmıştır: *Bağımsız sözcük türleri*, *yardımcı sözcükler*, *kipsel sözcükler* ve *ünlemler*. Bu sınıflandırmada bağımsız sözcük türleri başlığı altında; isim, sıfat, sayı, zamir, fiil, durum kategorisi (şahıs belirtmeyen ek eylem sözcükleri) ve zarflar kategorize edilmiştir. Bahsi geçen dilbilimcilerinin açıklamalarından, zamirlerin diğer dil birimlerine benzemeyen özel ve sağlam bir yaklaşım gerektiren bir kelime sınıfı oldukları ortaya çıkmaktadır. Zamirsel sınıfın semantiği dilin kendi yapısını yansıtmaktadır. Diğer sözcük türlerinden farklı olarak zamirler, bütünsel ve kapalı bir karaktere sahip olduğu gereceği ortaya çıkmaktadır.

XIX ve XX. yüzyılda dilbilimciler genel olarak zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olmadığı görüşündedirler. Zamir olarak düşünülmesi gereken kelime gruplarının dilbilimciler tarafından farklı sözcük türleri arasında dağıtılmasının sebeplerinden en önemlisi isim, sıfat, sayı gibi sözcük türlerinin kendilerine özgü özelliklerinin çeşitliliğinden ve bu zamirsel kelime gruplarını kendilerine çeken güçlü tanımlarından kaynaklanmaktadır. Zamirlerin özelliklerinden olan gösterme, genelleştirme, durumsal

farkındalık ve koşullu bağlanma gibi anlam özellikleri isim, sıfat, sayı gibi sözcük türlerinde de mevcut olduğundan ötürü dilbilimciler zamirlerle ilgili kesin, kati bir tanımlama yapamamakta ya da bağımsız bir sözcük türü olup olmadığı konusunda hemfikir olamamaktadır.

Çok taraflı yönelim ilkesi, dil sistemindeki işlevlerinde ve doğasında farklı zamirsel sınıf unsurlarının eşzamanlı ve sistematik bir şekilde hesaba katılmasını mümkün kılmaktadır. Zamirleri bilimsel bir olgu olarak araştırmak için, tüm yönlerini ve tüm bağlantıları incelemek gerekir.

XX. yüzyılın özellikle sonlarına doğru zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olduğu bakış açısı yaygınlaşmaya başlamıştır. Öyle ki günümüz okul gramer kitaplarında öğrencilere zamirler bağımsız bir sözcük türü olarak öğretilmektedir. Bu görüşü savunan dilbilimcilerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Zamirlerin çekime uğrayabilmesi, cümle ögesi olabilmesi ve bazılarının cins, sayı formuna sahip olması dilbilimcileri bu kelime gruplarını bağımsız sözcük türü olarak değerlendirmesine sebep olmuştur.

Zamirler isimleri, sıfatları ve sayıları adlandırmadan gösteren sözcüklerdir. Bu özellikleri dolayısıyla cümlede gösterdikleri şeyin özelliklerini taşırlar. Bahsi geçen sözcük türleriyle olan bu bağıntıları dilbilimcilerin zamirleri bağımsız bir sözcük türü olarak ifade edememesine neden olmaktadır. Rus dilinde bir kelimenin bağımsız bir sözcük türü olabilmesi için özdeksel yani hem dilbilgisel hem de sözcüksel anlama sahip olması, hem cümle ögesi görevinde kullanılabiliyor olması hem de kim, ne, hangisi gibi soru sözcüklerine cevap vermesi gerekmektedir. Zamirlerin özdeksel anlama sahip olmamalarına, sadece dilbilgisel anlama sahip olmalarına karşın cümle ögesi olarak kullanılabilmeleri, ismin hallerine göre çekime uğrayabilmesi, bazılarının cins, sayı gibi formlara sahip olması çalışmamızda bu kelime grubunun ayrı bir sözcük türü olarak değerlendirilmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır.

1.3. RUS DİLBİLİMİNDE DİLBİLİMCİLERİN ZAMİR TANIMI

Zamirler genellikle diğer isim soylu kelimelerin vekili olarak düşünülmektedir. Farklı dillerde de isme vekâlet eden sözcükler için kullanılan zamir teriminin (*местоимения*) tarihi, eski Yunancaya, Latince *pronomina* sözcüğüne kadar uzanmaktadır. Reformatskiy (1967: 70) ve Meşaninov (1978: 269) gibi dilbilimciler

isimleri belirtmek için kullanılan bu zamirleri “*ikame sözcük*” veya “*vekil sözcük*” olarak isimlendirmişlerdir. Reformatskiy çalışmasında zamirlerle ilgili şu ifadeyi kullanmıştır: “*İkame sözcük terimi tüm zamirsel sözcüklerde ortak bir niteliğe dayandırılmaktadır. Nesneyi ya da özelliğini gösteren zamirler herhangi bir belirli nesneyle ya da nesnel bir faaliyetin özelliğiyle ilişkili değildir. Onların görevleri nesneleri veya özelliklerini belirten dil birimlerine direk atıfta bulunmaktadır.*” (1979: 59).

Rus dilbilimcilerin çalışmaları incelendiğinde Rus dilinde zamirlerle ilgili en yaygın tanımlamaları aşağıda belirtildiği gibi gösterebiliriz.

V.N. Yartseva, N.D. Arutyunova, Vinogradov, V.G. Gak, T.V. Gamkrelidze, İ.M. Dyakonov gibi dilbilimciler tarafından oluşturulan “*Dilbilimsel Ansiklopedi Sözlüğünde (Lingvisticheskiy Entsiklopedicheskiy Slovar)*” (1990: 294) zamir tanımıyla ilgili şu ifade kullanmıştır: “*Zamir; anlamı verilen bir konuşma eylemine (katılımcılarına, bir konuşma durumuna veya ifadenin kendisine) atıfta bulunmayı veya konuşma türünün bir göstergesini içeren, bağımsız sözcüklerin sözcük anlamsal bir sınıfıdır ya da bir kelimenin dilsel olmayan gerçeklikle (gösterici statüsü) korelasyonudur*”. Ayrıca “*Dilbilimsel Ansiklopedi Sözlüğünde*” zamirlerle ilgili şu tanımlamalar da yer almaktadır: “*Zamir, konuşma faaliyeti esnasında konuşma katılımcısına, konuşmacıya veya ifadenin kendisine atıfta bulunma işlevinde ya da isimlerin, sıfatların ve sayıların denotatif (düzanlamsal) anlamını gösterme işlevinde kullanılan vekil sözcüklerin sözlük anlamsal sınıfı olarak tanımlanmıştır.*” (1990: 294).

“*Rus Semantik Sözlüğünde (Russkiy Semantiçeskiy Slovar)*” (1996: 3) “*zamirler, konuşmadaki durumsal veya bağlamsal ilişkilerin sözde belirleyicileri işlevini yerine getiren, ifadeleri değiştiren özel kelime türü*” olarak belirtilmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi bahsi geçen sözlükte zamirler, işaret sözcükleri veya belirtme sözcükleri olarak tanımlanmıştır.

“*1980 Russkaya Grammatika (1980 Rus Grameri)*” isimli eserde zamirler konusu sadece isim zamirler olarak ele alınmış ve şu tanımlama yapılmıştır: “*İsim zamirler, kelimenin dilbilgisel anlamında nesneyi gösteren küçük ve yenilenmeyen kelime gruplarıdır*” (1980, s. 531).

N. Şanski ve A. Tihonov, çalışmalarında zamirle ilgili şu tanımları kullanmışlardır: “*Zamirler, bir şeyin özelliklerini ve miktarlarını belirtmeden onları gösteren çekime*

uğrayabilen nominal sözcüklerdir.” (1987: 143). Zamirlerin bu tanımı, doğru ve anlaşılması kolaydır, ancak tamamıyla her yerde uygulanacak bir tanım değildir. Bu tanımı gerçek materyallerde uygulamak zordur. Ancak, hangi kelimelerin zamir olduğunu bilen biri tarafından kullanılması halinde bu tanım uygulanabilir.

A.A. Şahmatov zamirlerin “*konuşmacı kişinin veya cümle nesnesinin diğer fenomenlerle kişisel, mekânsal ya da nicelik açısından ilişkisini gösteren bir sözcük türü*” olduğunu ifade etmiştir (1941: 166).

A.M. Peşkovskiy eserinde zamirlerden bahsederken şu ifadeyi kullanmaktadır: “*Zamirler dilde benzersiz bir kelime grubunu temsil eder ve kelimenin kökünde öznel-nesnel anlam taşıyan kelime grubuyla dilbilgisel ilişki içerisinde önemli bir paradoksal yapıya sahiptir. Öyle ki zamirler, düşünen kişinin hakkında düşündüğü şeyle ilişkisini bile ifade eder.*” (2001: 154).

Rozental Rus dilindeki kelimelerin temel olarak *sözcüksel-dilbilgisel* açıdan sınıflandırılmasını sözcük türü olarak tanımlamıştır. Dilbilimci sözcük türlerini *bağımsız sözcükler* ve *yardımcı sözcükler* olarak iki ana gruba ayırmıştır. İsim, sıfat, sayı, fiil, zarf ve durum kategorisini *bağımsız sözcük türü* olarak ele alan bilim adamı zamirleri de bu guruba dahil etmiştir ve zamirle ilgili şu tanımlamayı yapmıştır: “*Nesneyi, belirteci ve miktarı adlandırmadan gösteren kelime grupları zamir olarak nitelendirilir*” (2010: 178).

Vinogradov’un *sözcük türleri* sınıflandırmasını temel alan Lekanta gibi dilbilimciler zamirleri “*nesneleri, belirteçleri ve miktarı isimlendirmeden onları gösteren bir sözcük türü*” olarak tanımlamıştır (2019: 294). Valgina, Rozental, Fomina (2002: 155) tarafından oluşturulan “*Sovremenniy russkiy yazık (Çağdaş Rus Dili)*” isimli eserde de bu tanımlamayı destekler bir açıklama yapılmıştır: “*Nesneyi veya onun belirtecini isimlendirmeden onları gösteren sözcükler zamir olarak nitelendirilir.*”

Zamiri *sözcük türü* olarak ele alan Stariçenok “*varlıkları, niteliği ve niceliği onları isimlendirmeden ve içeriklerini belirtmeden gösteren kelime gurupları*” olarak tanımlamıştır. Zamirlerin anlamlarının gösterdikleri varlıkların anlamlarına bağlı olduğunu ifade etmiştir (2011: 327).

Bahsi geçen dilbilimcilerin eserlerinden zamirlerin canlı ve cansız varlıkları, bunların nicelik ve niteliklerini gösteren ve bunları gösterirken isimlendirmeyen veya içeriğiyle ilgili bilgi vermeyen sözcükler olduğu ortaya çıkmaktadır. Dilbilimciler

zamirin sözcük türü olup olmadığı konusunda farklı görüşlere sahip olsalar da zamirin tanımı konusunda neredeyse ortak bir bakış açısına sahip oldukları görülmektedir. Zamirleri sözcük türü olarak tanımlamayan dilbilimcilerin zamirlerin özelliklerinden bahsederken kendi içlerinde bir sistemleri olduğu ve bu yapının diğer sözcük türlerine benzemeyen çok sistemsel özellikler taşıdığı anlaşılmaktadır. Özellikle şahıs belirten zamirlerin sistemsel özellikleri incelendiğinde zamirlerin ayrı bir sözcük türü olmaları gerektiği fikri ortaya çıkmaktadır.

1.4. RUS DİLİNDEKİ ZAMİRLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Rus dilinde *sözcük türleri* kategorisi spekülatiftir ve kelimelerin sistem özelliklerinden dolayı diğer sözcük türleri içerisinde dağıtılmasına olanak tanır. Zamirlerin geleneksel özellikleri baz alındığında diğer sözcük türleriyle tamamen eşit kategoriye sahip olduğunu düşünmek imkansızdır.

Zamirsel sınıfın özgün olmasının ilk sebebi sistemsel özelliklere sahip olmasıdır. A.V. Humboldt, zamirlerin bağımsız kelimeler olmadığını ama kendi içlerinde bir sistemleri olduğunu ifade etmiştir. Bu sistem dilin kökeninde mevcuttur. Dilbilimcinin düşüncesine göre dil, bir ya da birkaç ayrı sözcüğün birleşiminden türemediği ve zamirsel bir sistemden ortaya çıktığı tezini ileri sürmüştür. Humboldt'a göre dilin gelişiminde ilk adım, zamirsel sözcükleri kullanan konuşmacının kişiliğinin farkındalığı olmuştur (Aktaran: Uruna, 2007: 38). Dilbilimcinin bu görüşüne dayanarak dille ilgili idealist öğretiler bütün dünya dillerindeki şahıs zamirlerinin en eski dil katmanı olabileceğini düşündürmektedir.

Zamirler kendi sınıfları içinde birbirlerinden bağımsız gruplar oluştururlar. Bunun yanı sıra genel dilbilgisi özellikleri zamir sınıfı içerisinde kendini farklı bir şekilde ortaya çıkarır. Örneğin *я- мы, ты – вы* şahıs zamirleri, *он (она, оно), они* gibi şahıs gösterme zamirleriyle semantik açıdan bir ilişki içerisinde. Ama bu zamirler dilbilgisi özellikleri açısından sayı kategorisi haricinde birbirinden farklılık göstermektedir. Dönüşlü zamir *себя* sayı, cins ve ismin yalın haline (*формы именительного падежа*) sahip değildir. Belirtisiz zamirlerden *некто* sadece ismin yalın hali formuna sahiptir. Diğer ismin hallerinde kullanıldığında belirtisiz zamir özelliğinden olumsuz zamir formuna geçiş yapar.

Zamirlerin semantiği sistemeldir. Bu kelimeler, iletişim sürecinde birbirleriyle bir bağıntı içerisindedir. **Ты (sen)** zamiri cümle dışında bile **я (ben)** zahirine bağılıdır. Ayrıca **он (o)** zamiri **я** ve **мы (ben ve sen)** zamirleriyle bağılantılıdır. Zamirsel sözcük sınıfının birbirleriyle olan anlamsal ilişkisi tüm sözcüksel katmanlara ve gramer seviyelerine nüfuz eder. Bu kelimeler tüm araçlarıyla dil sisteminin bütünlüğünü ve bağıntısını sağlar. (Şvedova, 1998: 12).

Zamirlerin biçimbirim ve kelime oluşturma yapılarını incelediğimizde, zamirlerin biçimbirim yapıları kendilerine özgü olduğu ortaya çıkmaktadır. Modern bir bakış açısıyla kelimeler arasındaki ilişkisi açıklanamaz.

Zamirler olağan dışı bir kök sistemine sahiptir. Örneğin **мы** şahıs zamiri “**м**” ünsüz harfinden oluşan bir köke sahiptir. **Себя** dönüşlülük zamiri ismin ile halinde (*творительный падеж*) **собой** sözcüğüne dönüşür ve kök değişikliğe uğrar. Ayrıca edatlarla kullanımında değişikliğe uğrama özelliği sadece zamir sisteminde mevcuttur: “**ни о ком, ни с кем**” gibi. Zamirlerin ya da zamirlerle ilişkilendirilen sözcüklerin **кое-** ön ekiyle ya da **-то, -либо, -нибудь** son ekleriyle yeni bir kelime oluşturma sistemleri vardır: “**кое-кто, кое с кем**” veya “**кто-то, кто-либо, кто-нибудь**” gibi (Tsiganenko, 2005: 291-292).

Zamirsel sözcükleri anlamsal açıdan inceleyen çalışmalar, tüm zamirlerin, konuşma eyleminin doğrudan bir parçası olduklarını, **я** ve **мы (ben ve sen)** zamirlerinin iletişimin temel sözcüklerinden ikisi olduğunu göstermektedir. Bütün zamirsel kelimelerin bu iki temel zamirle doğrudan ya da dolaylı bağılantısı vardır. Bunun sebebi iletişim eyleminde **я (ben)** zahirinin konuşmacı olması, **мы (sen)** zahirinin ise dinleyici ya da muhatap olmasıdır. Geriye kalan tüm zamirler konuşma eyleminin katılımcılarıyla bağıntıları kapsamında çevrelerindeki gerçek unsurları yansıtır. Örneğin; **мы (biz)** konuşan kişilerdir, **вы (siz)** dinleyen kişilerdir. **Мой (benim)** zamiri konuşmacı kişinin iyeliğini belirtir, **тот (şu)** zamiri ise konuşmacı kişinin uzağında bulunan ama görüş açısı içerisindeki nesneyi belirtir.

İşaret veya belirtme anlamı, sabit bir sisteme sahip olan zamirleri hiyerarşik bir ilişki içinde birbirine bağlar. Şvedova (1998: 12) çalışmasında zamirlerin stabil ve kendi kendine yeten bir sisteme sahip olduklarını ifade etmiştir. Bu sistemin dilde herhangi bir merkezi fikir olarak sunulan anlayışın kökeninde ve temelinde yattığını belirtmiştir.

Rus dilindeki şahıs zamirlerinin modern oluşum sisteminin bu bağlamda ortaya çıktığı görülmektedir. Eski Slav dilinde ve erken dönem eski Rus dilbilgisinde sadece “*азъ, ты, мы, вы, еа, еВ*” sözcükleri şahıs zamiri olarak bilinmekteydi. Bu sözcükler birinci şahıs ve ikinci şahıs zamirlerini belirtirdi. Dönüşlülük zamiri *себе* ise bu zamirlerin metinsel yardımcısı olarak kullanılmaktaydı. Konuşma eylemine katılmayan kişiyi belirtmek için ise eski Rus dilinde birkaç sözcük kullanılırdı: “*съ, тѣ, онѣ, инѣ, वोуѣ, и, оуѣ*” gibi. 3. kişiyi belirtmek için seçilecek zamir, bahsi geçen nesnenin konuşmacıdan ne kadar uzak olduğuna veya işaret yöntemine bağlı olarak belirlenirdi. İletişimde nesnelerin daha çok önem kazanması, belirtilen nesnenin mesafesinin önemini yitirmesine sebep olmuştur. Bu yeni koşullar altında konuşma eyleminde nesneyi belirtmek için kullanılacak en etkili sözcük eski dilde “*онѣ*” zamiri olmuştur. Eski Rus dilinde bu sözcük konuşmacının karşıtı, zıttı anlamında kullanılmaktadır. İlk başlarda genellikle bu işleviyle “*онѣ, инѣ, и*” işaret zamirleri kullanılırdı, Daha sonraları ise bu işaret zamirlerinin biçimleri yeni zamir paradigmasında birleşmiş ve 3. şahıs belirten zamirlerin yerine geçmiştir. Bu zamirler, şahıs belirten zamirler arasındaki sistemik ilişkilerin etkisi altında önemli bir birleşmeye maruz kalmış ve daha sonra zamirlerin sahip olduğu sisteme güzel bir uyum sağlamıştır. Bu zamirler o zamana kadar diğer şahıs zamirleriyle dilbilgisi açısından farklılıklara sahip olsa da “*я, ты, он, мы, вы, они*” zamirleri tüm dilsel birimler içinde birbirleriyle bağlantı içerisinde olmuştur (Uruna, 2007: 40).

1.5. DİLBİLGİSİNDE TRANSPOZİSYON KAPSAMINDA ZAMİRLEŞME OLGUSU

Rus dilinde sözcük türleri, sözcüksel ve dilbilgisel açıdan birbirleriyle ilişkiye sahip kelime gruplarını içinde barındırır. Sözcüklerin cümledeki kullanım özelliklerine göre başka bir sözcük türüne dönüşmesi, dilbilgisinde *transpozisyon* (*транспозиция*) olarak adlandırılır.

“*Dilbilimsel Ansiklopedi Sözlüğü (Лингвистический энциклопедический словарь)*” *transpozisyon* kavramını şöyle tanımlar: “*Transpozisyon ya da fonksiyonel transpozisyon; bir kelimenin bir sözcük türünden başka bir sözcük türüne dönüşmesi veya geçiş yapması ya da başka bir sözcük türü fonksiyonunda kullanılmasıdır.*” (1990: 294).

Rus dilinde *traspozisyon* kavramı yani bir sözcük türünün başka bir sözcük türüne dönüşmesi “*yapısal ve sözdizimsel kelime oluşumu*” olarak adlandırılır. Farklı bir sözcük türü kategorisinde yer alan bir kelime isme, yükleme, sıfata, zarfa veya zamire dönüşebilir. Kelimenin farklı bir sözcük türüken cümle içerisinde zamir rolünde kullanılması Rus dilinde “*zamirleşme (прономинализация)*” olarak adlandırılır (Valgina ve diğ., 2002: 160). E.N. Sidorenko, “*zamirleşme (прономинализация)*” terimini, “*dilin tarihsel gelişim sürecinde diğer sözcük türlerinin zamir rolüne dönüşmesi*” olarak tanımlamıştır (2002: 50).

“*Dil Terimleri Rehber Sözlüğü (Словарь-справочник лингвистических терминов)*” “*zamirleşme (прономинализация)*” kavramını: “*Kelimenin gerçek anlamını yitirdiği veya anlamının zayıfladığı, soyut anlam veya gösterme işlevi anlamı kazandığı durumlarda başka bir sözcük türünden zamire dönüşmesi*” olarak tanımlamıştır (1985: 224).

Şvedova, çalışmasında zamirlerin kapalı bir sisteme sahip olduklarını ve değişmez sınırları olan ve istemsizce genişleyen kelime sınıfı olduğunu vurgulamaktadır (Şvedova, 1990: 3). Ancak Rus gramerinde sözcük türlerinden bazı kelimelerin zamir sınıfına geçtiği de gözlemlenmektedir. “*Dilbilimsel Ansiklopedi Sözlüğü*” “*zamirleşme (прономинализация)*” teriminin yanı sıra, *transpozisyon* terimine de “*bir dil biriminin başka bir dil birimi fonksiyonunda kullanılması*” tanımıyla atıfta bulunmaktadır (1990: 294).

Şahmatov, “*Sintaksis Russkovo Yazıka (Rus Dili Sözdizimi)*” isimli çalışmasında *zamirleşme* konusuna değinmiştir. Dilbilimci, “*Gerçek Anlamın Zayıflaması*” başlığı altında toplanan: *друг (arkadaş)*, *люди (insanlar)*, *человек (insan)*, *женщина (kadın)*, *господин (bay)*, *гражданин (yurttaş)*, *товарищ (yoldaş)* gibi isimlerin zamire dönüşmesini araştırmıştır. Bu isimlerin *ты (sen)*, *он (o)*, *все (herkes)*, *другой (diğerleri)* gibi zamir işlevinde kullanıldığını ifade etmiştir (1941: 130).

Vinogradov çalışmasında, zamirlerin isimlerle yakın bir ilişki içinde olduğunu ve Rus kelime haznesinde isimlerin zamirsel anlamlar sayesinde gelişiminin sürekli devam ettiğini vurgulamaktadır. Şahmatov’un konuyla ilgili çalışmalarına dayanarak Vinogradov’un, tüm isim gruplarının değil sadece “*человек, народ, вещь, милый, женщина, душа, парень, животное*” gibi isimlerin sözcüksel anlam kaybindan

bahsettiğini düşünmekteyiz. Ayrıca dilbilimci bazı cümlelerde belirtisiz nesne anlamı alan kelimelere ve “*субъект, тип, существо, штука, факт, вещь*” gibi isimlere de atıfta bulunmaktadır. Bunun dışında, “*человек (insan, kişi)*” kelimesinin, yüklem bir parçası olmadan, sayılarla ve sıfatlarla kombinasyonunun “*zamirleşme*” olarak düşünülmesi gerektiğini ifade etmiştir (1982: 260-261). “*Человек (insan, kişi)*” kelimesinin sayılarla bağlantısına örnek verecek olursak:

- ✓ “Каждый **человек** из них желал одного - отдалиться в плен, избавиться от всех ужасов и несчастий.” (Tolstoy, 1945: 1265).
- ✓ “Onlardan her **biri (kişi)** tek bir şey istiyordu: esaret altında yaşamamak ve talihsizliklerden ve tehlikelerden kurtulmak.”

Zamirleşen isimler yüklem durumunda kullanıldığında, kişiyi ya da nesneyi niteleyen sıfattan önce yer alır. “Он **человек** хороший (O, iyi **biridir**).” gibi.

1960 yılı basımlı “*Russkaya Grammatika (Rus Dili Grameri)*” isimli çalışmada Şvedova’nın hazırladığı zamir bölümünde farklı sözcük türlerinin zamire dönüşmesi ile ilgili detaylı bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada, belirli konuşma durumlarında isimlerin, sıfatların ve sayıların gerçek sözlük anlamını kaybedebileceği ve daha geniş bir anlam kazanabileceği vurgulanmaktadır. Belirli konuşma durumlarından kasıt, sözcük türlerinin cümlede ya da konuşmada belirti ve nicelik anlamını kaybedip işaret anlamı kazanması ve bu özelliğiyle zamire benzemesidir. Bu özel koşul ile sözcükler zamire dönüşürler: *человек, брат, сестра, люди, дело, вещь* gibi isimlerin, *данный, известный, определенный, последний, следующий* gibi sıfatların, *один* gibi sayıların, *вышеименованный, вышеозначенный, вышеписанный* gibi sıfat fiillerin belirli koşullar altında sıfat rolünde cümlede kullanılmasını “*zamirleşme (прономинализация)*” olarak adlandırmıştır (1960: 406).

- ✓ “Это была записка **следующего** содержания: Приезжайте сегодня: Я тебя жду.”
- ✓ “Bu not şu (aşağıdaki) içerikteydi: Bugün gel: seni bekliyorum.”

Zamirleşme sürecinde, *transpozisyon* sürecindeki gibi sözcüğün anlamsal açıdan değişimi, daha doğru bir ifadeyle sözcükte bir anlam daralması meydana gelir. “*Большая Энциклопедия Словарю*” *transpozisyon* sürecinde anlamsal açıdan sözcüğün anlamında

bir kayma, genellikle daralma meydana geldiği belirtilmiştir (1990: 519). Zamir sınıfına geçerken zamirleşen birim, sözdiziminde belirli bir yer kaplar:

Дело kelimesi sözcük türlerinden isme aittir. Bu kelimenin özne görevinde ve *это* anlamında cümlede kullanılması anlamında daralma meydana getirir ve bu kelimeyi zamirleştirir. Bu duruma isim sözcük türünden zamire dönüşme yani *zamirleşme* adı verilir:

- ✓ “*Дело было вечером- Это было вечером*”
- ✓ “*Бу, akşamleyin oldu.*”

Belirtme görevinde kullanılan zamirleşmiş sıfatlar onu takip eden isme göre yerini alır. Örneğin *на определенном этапе* (belirli bir aşamada), *в данном случае* (bu olayda), *при известных обстоятельствах* (bilinen şartlar altında) gibi.

Один sayısı nicelik anlamını yitirip belirsizlik anlamı kattığında zamirleşir:

- ✓ “*Мне один человек велел передать.*”
- ✓ “*Bir adam bana teslim etmemi söyledi.*”
- ✓ “*А я одного желал: счастья.*”
- ✓ “*Tek bir şey istedim, mutluluk.*”

Yukarıdaki dilbilimcilerin ifadeleri ve örnek cümlelerden de anlaşılacağı üzere *человек, брат, сестра, люди, дело, вещь, данный, известный, определенный, последний, следующий, один, вышеименованный, вышеозначенный, вышеписанный* gibi kelimelerin sözcük anlamında daralma meydana gelip cümleye belirsiz bir anlam katması bu kelimelerin zamirleşmesi anlamına gelmektedir. Bu durum Rus dilbilgisinde “*zamirleşme (прономинализация)*” ya da “*sözcüğün zamir sınıfına geçişi*” olarak adlandırılır.

İKİNCİ BÖLÜM

RUS DİLBİLİMCİLERİN ZAMİRLERİ MORFOLOJİK VE SEMANTİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE SINIFLANDIRMASI

2.1. RUS DİLİNDE DİLBİLİMCİLERİN ZAMİRLERİ MORFOLOJİK VE SEMANTİK AÇIDAN SINIFLANDIRMASI

Rus dilindeki zamirler *morfolojik (yapısal)* ve *semantik (anlamsal)* açıdan önemli özelliklere sahiptir. Zamirlerin yapısal ve anlamsal özellikleri dilbilimcileri zamirlerin statü ve sınıflandırılması konusunda hep bir ayrıma itmiştir. Dilbilimcileri bu ayrıma iten en önemli faktör zamirlerin heterojen bir yapıya sahip olmalarıdır. Araştırılan Rus dilbilimcilerin eserlerinde zamirlerin sınıflandırılması yapılırken kimilerinin zamirleri anlamsal, kimilerinin ise yapısal açıdan ele aldığı görülmektedir. Bazı dilbilimciler ise zamirlerin bu anlamsal ve yapısal özelliklerini temel alarak, yapısal açıdan zamirler ve anlamsal açıdan zamirler olmak üzere iki ayrı başlık altında incelemişlerdir.

Lomonosov, çalışmasında zamirleri ayrı bir başlık altında incelemiştir. Dilbilimci zamirleri *türemiş* ve *türememiş zamirler* olarak ele almıştır. Çalışmasında on dokuz adet sözcüğü zamir olarak tanımlamıştır. Dilbilimci “я, ты, он, сам, сей, тот, которой, кой, оный, себя, чей, кто, кой” zamirlerini *türememiş zamirler*, “мой, твой, свой, наш, ваш” zamirlerini ise *türemiş zamirler* olarak ifade etmiştir. Zamir olarak belirttiği bu sözcükleri de kendi aralarında beş gruba ayırmıştır:

1. *Указательные (İşaret): я, ты, он, самъ, сей, тот.*
2. *Возносительные (İlgi): которой, кой, оный.*
3. *Возвратительные (Dönüşlülük): себя.*
4. *Вопросительные (Soru): чей, кто, кой, которой.*
5. *Притяжательные (İyelik): мой, твой, свой, наш, ваш* (Avilov, 1950: 540-541).

Vostokov (1859: 63-64) isimlere vekalet eden ve onları tamamlayan sözcükleri zamir olarak tanımlamıştır ve kendi içerisinde: *личные местоимения (şahıs zamirleri)*, *вопросительные местоимения (soru zamirleri)*, *указательные местоимения (işaret*

zamirleri), *относительные местоимения* (ilgi zamirleri) ve *определятельные местоимения* (belirtili zamirler) olmak üzere beş ayrı gruba ayırmıştır.

Zamiri “*ismin yerine kullanılan veya isimle kullanılan değişken bir sözcük türü*” olarak tanımlayan A.A. Barsov çalışmasında altmış beş adet sözcüğü zamir olarak belirtmiş ve bu zamirleri kişi, sayı, isim hali, cins, çekim, tür, işaret, miktar, hareket gibi kategorilere göre yedi sınıfa ayırmıştır:

1. *Личные (Şahıs): я, мы, ты, вы, он, она, оно, они.*
2. *Притяжательные (İyelik): мой, твой, свой, наш, ваш.*
3. *Указательные (İşaret): тот, этот, сей, оный, самый.*
4. *Возносительные (İlgi): кто, что, который, кой, какой, каковой.*
5. *Вопросительные (Soru): кто, что, который, кой, чей, какой.*
6. *Неопределенные (Belirtisiz): никто, ничто, никак, кто-нибудь, что-либо.*
7. *Возвратительные (Dönüşlülük): себя, свой, самъ* (1981: 526-527).

Barsov bu çalışmasıyla zamir teorisinin öğrenimi hususunda Rus dilbilgisine önemli bir katkı sağlamıştır.

Şahmatov zamirleri dilbilgisel açıdan isim zamirler (*местоимения-существительные*) ve sıfat zamirler (*местоимения-прилагательные*) olmak üzere iki bölüme ayırmıştır. Dilbilimci isim zamirleri: *şahıs belirten zamirler* (*личное местоимения*) ve *nesne belirten zamirler* (*предметные местоимения*) olmak üzere iki gruba ayırmıştır. *Sıfat zamirleri* ise; *iyelik zamirleri* (*притяжательные местоимения*), *işaret zamirleri* (*указательные местоимения*), *belirtili zamirler* (*определятельные местоимения*) ve *soru zamirleri* (*вопросительные местоимения*) olmak üzere dört gruba ayırmıştır.

1. *İsim zamirler (Местоимения-существительные):*
 - a. *Şahıs belirten zamirler (Личное местоимения): я, ты, он, мы, вы, они, себя, кто-то, кто другой, кто иной, кое-кто, некто, кто-нибудь, кто-либо, всяк, никто.*
 - b. *Nesne belirten zamirler (Предметные местоимения): он, они, что-то, что другое, что иное, нечто, что-нибудь, что-либо, ничто*
2. *Sıfat zamirler (Местоимения-прилагательные):*
 - a. *İyelik zamirleri (Притяжательные местоимения): мой, твой, области,*

евоный, ейный, ихий, ихний, свой, свойский, наш, ваш.

- b. *İşaret zamirleri* (Указательные местоимения): тот, сей, этот, оный, такой, сякой, таковский; какой, экий, этакий, каков, какой, который, кой.
- c. *Belirtili zamirler* (Определительные местоимения): какой-то, какой-нибудь, кой-какой, другой, иной, некоторый, один, каждый, весь, всякий, всяческий, сам, самый, никакой, некоторый, ни один.
- d. *Soru zamirleri* (Вопросительные местоимения): кто, что, чей, какой, который, кой (1952: 118-119).

Şahmatov'a göre zamirlerin *dilbilgisel* özellikleri onların temel sınıflandırmalarını oluşturmaktadır.

Peşkovskiý çalışmasında oldukça ilgi çekici bir anlamsal sınıflandırma sunmuştur. Dilbilimci zamirleri eserinde on bir gruba ayırmış ve incelemiştir.

1. *Личные местоимения (Şahıs)*: я (меня, мне, мной), мой, по-моему, ты, твой, по-твоему, он (она, оно, его, ему, ей и т. д.), егоный (народное), ейный (народное), по-его, мы (нас, нами, нам), наш, по-нашему, вы, ваш, по-вашему, они (их, им, ими), ихний, по-ихнем.
2. *Возвратные (Dönüşlülük)*: себя, свой, по-своему.
3. *Указательные (İşaret)*: этот, тот, сей, оный, здесь (вот?вон?), там, тут, туда, оттуда, тогда, оттого, затем, потому, поэтому, столько, такой, этакий, так, этак, вот, какой, следующей, данный.
4. *Обобщительные (Belirtili)*: всякий, каждый, какой угодно, любой, всяко, по-всякому, всячески.
5. *Совокупные (Kümülatif, topluluk bildiren)*: весь, целый (в смысле всюду, отовсюду, всегда).
6. *Выделительные (vurgulama)*: сам, самый, иной, иначе, другой (в смысле иной"), по-другому.
7. *Вопросительные (Soru)*: кто? что? что за? какой? который? чей? сколько? где? куда? откуда? с каких пор? до каких пор? докуда? когда? зачем? отчего? почему? как?
8. *Относительные (İlgi)*: soru zamirleriyle aynı sözcükleri içerir ama

bağlaştırıcı kelime anlamında cümleleri bağlayan sözcükleri kapsar (кто, что gibi).

9. *Восклицательные (Ünlem): Soru zamirleriyle aynı sözcükleri içerir ama ünlem cümlelerindeki ünlem ögesi anlamında (кто! что! gibi).*
10. *Неопределенные (Belirtisiz): некто, нечто, некоторый, некий, несколько, негде (устарелое в смысле „где-то“), некогда (в смысле когда-то), кто-то, что-то, чей-то, какой-то, где-то, когда-то и т. д. (все вопросительные с частицей -то), кто-либо, что-либо и т. д. (все вопросительные с частицей -либо), кто-нибудь, что-нибудь gibi.*
11. *Отрицательные местоимения (Olumsuzluk): никто, ништо, никакой, ничей, нигде, никогда, ни за что, нипочем и т. д., некто, некому, негде, некогда, незачем, неоткуда, некуда (2001: 157-158).*

Şerba (1974: 84) çalışmasında zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olmadığını belirtmiş ve bu kelime grubunu bağımsız sözcük türlerinden isimler, sıfatlar ve sayılar grubuna dağıtmıştır. Günümüz Rus dilinde belirgin bir sistem farklılığının bulunmadığını ifade etmiş ve eski zamir grubunun bölündüğünü, yeni sıfat ve isim zamirlerinin ise geliştirilmediğini dile getirmiştir.

Lekanta, Dibrova, Kasatkin ve Klobukov gibi dilbilimciler zamirlerin kategorize edilmesi hususunda anlamsal işlevlerinin baz alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Dilbilimciler zamirleri **fonksiyonel** açıdan sekiz gruba **dilbilgisel** açıdan ise 3 gruba ayırmışlardır:

Fonksiyonel açıdan zamirler;

1. *Личные местоимения: я, мы (1 лицо); ты, вы (2 лицо); он, (она, оно), они (3 лицо).*
2. *Возвратное местоимение: себя.*
3. *Притяжательные местоимения: мой, наш, твой, ваш, его её их свой.*
4. *Указательные местоимения: этот, эта, это; тот, та, то) эти, те, такой сей.*
5. *Вопросительно-относительные: местоимения кто, что, какой, который, чей, сколько.*
6. *Определительные местоимения: сам, самый, весь, всякий, каждый, иной.*

7. *Отрицательные местоимения: никто, ничто, никакой, ничей, некого, нечего.*
8. *Неопределенные местоимения: некто, нечто, некий, некоторый, несколько, кто-то, что-то, какой-то, чей-то, кое-кто, кое-что, кое-какой, кто-либо, что-либо, какой-либо, чей-либо, кто-нибудь, что-нибудь, какой-нибудь, чей-нибудь* (2019: 294-295).

Dilbilgisel açıdan zamirler;

1. *Предметно-личное местоимение (Nesne-Şahıs belirten zamirler): кто, что, я, мы, ты, вы, он, она, оно, они, себя, никто, ничто, некто, нечто, кто-то, кто-либо, кое-кто, кто-нибудь, что-то, что-либо, что-нибудь, кое-кто.*
2. *Признаковые местоимения (Gösterici zamirler/Sıfat zamirler): мой, твой, наш, ваш, его, её, их, свой, этот, тот, такой, таков, экий, этакый, сей, оный, какой, чей, который, каков, каковой, сам, самый, весь, всяк, всякий, всяческий, любой, иной, другой, некоторый, некий, какой-то, какой-либо, какой-нибудь, чей-либо, который-нибудь.*
3. *Количественные местоимения (Miktar belirten zamirler): сколько, столько, несколько, сколько-нибудь* (2019, s. 296-297).

“Грамматика современного русского литературного языка (Çağdaş Rus Edebi Dil Grameri)” isimli çalışmada, zamirler sadece isim zamirler olarak ele alınmış ve bu sözcüklerde kendi aralarında altı kategoriye ayrılmıştır:

1. *Личные (Şahıs): я, ты, мы, вы.*
2. *Возвратное (Dönüşlülük): себя.*
3. *Указательные (İşaret): он, она, оно, они.*
4. *Вопросительные (Soru): кто, что.*
5. *Отрицательные (Olumsuzluk): никто, ничто, некого, нечего.*
6. *Неопределенные (Belirtisiz): кто-то, что-то, кто-нибудь, что-нибудь, кто-либо, что-либо, некто, нечто, кое-кто, кое-что* (1970:305-306).

“1980 Russkaya Grammatika (1980 Rus Grameri)” isimli çalışmada V.A. Plotnikova zamirleri isim-zamirler (местоимения-существительные) olarak ele almıştır. Çalışmada isim zamirler bir sözcük türü olarak değerlendirilirken bu grubun

dışında kalan zamirsel sözcüklerin bir kısmını sıfat ve sayıların vekili olarak, bir kısmını ise zarf zamir olarak ele almıştır. *İsim zamirler* bahsi geçen çalışmada beş gruba ayrılmıştır:

1. *Личные местоимения-существительные* (*Şahıs isim zamirleri*): **я, ты, мы, вы, он, она, оно, они.**
2. *Возвратное местоимения-существительные* (*Dönüşlü isim zamiri*): **себя.**
3. *Вопросительные местоимения-существительные* (*Soru isim zamiri*): **кто, что.**
4. *Отрицательные местоимения-существительные* (*Olumsuz isim zamirleri*): **никто, ничто, некого, нечего.**
5. *Неопределенные местоимения-существительные* (*Belirtisiz isim zamirleri*): **кто-то, что-то, кто-нибудь, что-нибудь, кто-либо, что-либо, некто, нечто, кое-кто, кое-что** (1980: 529).

S.A. Krılov ve Y.V. Paduçeva zamirlerin, bazı *paradigmatik* (dizibilim) özelliklerinden ve zamir anlamı taşıma özelliklerinden ötürü *mantıksal* ve *anlamsal* kategorilere göre ve de sözdizimi özellikleri temel alınarak tematik sınıflara göre gruplandırılmasının gerektiğini ifade etmişlerdir. *Mantıksal* ve *anlamsal* kategorilere göre bu dilbilimciler tarafından zamirler üç gruba ayrılmıştır:

1. *Дейктические местоимения*, (*Gösterici zamirler*): Belirli bir konuşma durumunda veya konuşma eyleminde katılımcılara atıfta bulunurlar. Bu zamirler 1. ve 2. kişi zamirleri (*я, ты, мы, вы*) ve konuşmacının nesneyi işaret etme yoluyla gösterdiği işaret zamirleridir (*вот тот, вот этот*).
2. *Анафорические местоимения* (*Anaforik zamirler*): Bu zamirler dâhil oldukları metne referans anlamı içeren, metne atıfta bulunan zamirlerdir; 3. Kişi zamirleri (*3 лица: он, она, оно, они*), dönüşlülük zamiri (*себя*), ilgi zamiri (*относительные: кто, что, какой*) ve karşılıklı zamirler (*взаимные местоимения: друг другу; друг (о, в) друге; друг (с, за, над, под, перед) другом; друг на дружке vb.*) bu gruba girmektedir.
3. *Кванторные местоимения* (*Nicelik belirten zamirler*): *неопределенные местоимения* (*belirtisiz zamirler: кое о чем, некоторый*), *определятельные местоимения* (*belirtili zamirler: всякий, каждый*), *отрицательные*

местоимения (olumsuzluk zamirleri: никто, ничто), вопросительные местоимения (soru zamirleri: кто, что, какой) (1990: 295).

M.A. Telenkova zamirleri semantik açıdan diğer sözcük türleriyle ve dilbilgisel özellikleriyle ilişkilerini temel alınarak **isim-zamirler** (*местоимения-существительные*) (**я, кто, что, никто, ничто, кто-то, что-то, некто, нечто**), **sıfat zamirler** (*местоимения прилагательные*) (**мой, твой, наш, этот, какой, некоторый, никакой, чей, каков, весь, всякий, каждый**) ve **sayı zamirler** (*местоимения-числительные*) (**сколько, несколько, столько**) olarak 3 ayrı grupta sınıflandırmıştır. Anlamsal açısından ise zamirleri dokuz ayrı gruba ayırmıştır:

1. *Личные местоимения (Şahıs zamirleri): я, ты, он, она, оно, мы, вы, они.*
2. *Возвратное местоимение (Dönüşlülük zamir): себя.*
3. *Притяжательные местоимения (İyelik zamirleri): мой, твой, его, ее, ваш, наш, их, свой.*
4. *Указательные местоимения (İşaret zamirleri): этот, тот, такой, таковой, экий (экой), этакый (эдакий), сей (уст.), оный (уст.).*
5. *Вопросительные местоимения (Soru zamirleri): кто, что, какой, чей, который, каков, сколько.*
6. *Относительные местоимения (İlgi zamirleri): кто, что, какой, чей, который, каков, сколько.*
7. *Отрицательные местоимения (Olumsuzluk zamirleri): никто, ничто, ничей, никакой, некого, нечего.*
8. *Неопределенные местоимения (Belirtisiz zamirler): кто-то, что-то, какой-то, чей-то, кто-нибудь, что-нибудь, какой-нибудь, кто-либо, что-либо, какой-либо, чей-либо, кое-кто, кое-что, некто, нечто, некий, несколько.*
9. *Определительные местоимения (Belirtili zamirler): весь, сам, самый, всякий, иной, каждый (2010: 216).*

Valgina zamirlerin anlamsal ve yapısal özelliklerinden dolayı isim, sıfat ve sayılarla bağıntısı olduğunu ifade etmiş ve zamirleri bu özelliklerinden dolayı isimlerle bağıntılı zamirler (**я, мы, ты, вы, он (она, оно), они, кто, что, никто, ничто, некто, нечто, кто-то, что-то**) sıfatlarla bağıntılı zamirler (**мой, твой, свой, наш,**

ваши, какой, который, чей, тот, этот, самый, всякий, каждый), sayılarla bağıntılı zamirler (*столько, сколько*) olarak bir sınıflandırma yapmış ve “*там, туда, тогда, когда*” gibi sözcükleri de zamirsel zarf olarak ifade etmiştir. Ayrıca dilbilimci çalışmasında zamirleri anlamsal açıdan sekiz gruba ayırmıştır:

1. *Личные местоимения (Şahıs zamirleri): я, мы (1 лицо); ты, вы (2 лицо); он, (она, оно), они (3 лицо).*
2. *Возвратное местоимение (Dönüşlülük zamiri): себе (себя).*
3. *Притяжательные местоимения (İyelik zamirleri): мой, наши, твой, ваши. Его её их свой.*
4. *Указательные местоимения (İşaret zamirleri): этот, эта, это; тот, та, то) эти, те, такой сей.*
5. *Вопросительно-относительные местоимения (Soru-ilgi zamirleri): кто, что, какой, который, чей, сколько.*
6. *Определительные местоимения (Belirtili zamirler): сам, самый, весь, всякий, каждый, иной.*
7. *Отрицательные местоимения (Olumsuzluk zamirleri): никто, ничто, никакой, ничей, некого, нечего.*
8. *Неопределенные местоимения (Belirtisiz zamirler): некто, нечто, некий, некоторый, несколько, кто-то, что-то, какой-то, чей-то, кое-кто, кое-что, кое-какой, кто-либо, что-либо, какой-либо, чей-либо, кто-нибудь, что-нибудь, какой-нибудь, чей-нибудь (Valgina ve diğ., 2002: 155-160).*

18. yy.’da resmi yazışma dilinde zamirlerin kullanım özellikleri konusunda araştırma yapan T.S. Kalmikova zamirleri iki gruba ayırmıştır:

1. *Şahıs belirten zamirler grubu (личные местоимения):* Bu grubu isimlerin kategori belirten özellikleriyle ele alınan şahıs zamirleri ve dönüşlülük zamiri oluşturmaktadır.
2. *Şahıssız zamir grubu (неличные местоимения):* Bu grup işaret zamirleri, belirtisiz zamirler, belirtili zamirler, olumsuzluk zamiri, ilgi zamiri, iyelik zamirleri ve soru zamirinden oluşmaktadır (2004: 7-14).

O. Glazunova (2007: 155) çalışmasında Rus dilindeki zamirleri anlamlarına bağlı olarak sekiz başlığa ayırmıştır: *личные местоимения, притяжательные местоимения, указательные местоимения, определительные местоимения, вопросительные местоимения, отрицательные местоимения, определительные местоимения, неопределённые местоимения.*

Stariçenok diğer sözcük türleriyle ilişkilerine bağlı olarak zamirleri yapısal açıdan isim zamirler, sıfat zamirler ve sayı zamirler olarak sınıflandırmıştır. Anlamsal özellikleri açısından ise zamirleri dokuz gruba ayırmıştır: *личные (я, ты, мы, вы, он, она, оно, они), возвратное (себя), притяжательные (мой, твой, свой, наш, ваш), указательные (этот, тот, такой, таков, столько, сей, оный, таковой, этакый), определительные (каждый, весь, всякий, любой, иной, другой, сам, самый), вопросительные (какой, который, чей), относительные (кто, что, какой, который, чей, сколько), отрицательные (никто, ничто, никакой, ничей, некого, нечего), неопределённые (некто, нечто, некоторый, некий, несколько, кто-то, что-то, чей-то, чей-нибудь, кто-либо, что-нибудь)* (2011: 329-330).

İncelenen eserler temel alınarak çalışmamızda zamirler yapısal olarak aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır:

1. *Местоимения- существительные (İsim-zamirler): я, мы, ты, вы, он, она, оно, они, себя, кто, что, некого, нечего, никто, ничто, кое-кто, кое-что, некто, нечто, кто-либо, что-либо, кто-нибудь, что-нибудь, кто-то, что-то.*
2. *Местоимения- прилагательные (Sıfat-zamirler): мой, твой, наш, ваш, его, её, их, свой, этот, тот, такой, таков, сей, оный, сам, самый, весь, всякий, любой, каждый, иной, другой, какой, каков, чей, который, никакой, ничей, кое-какой, кое-чей, некий, некоторый, какой-либо, чей-либо, который-либо, какой-нибудь, чей-нибудь, который-нибудь, какой-то, чей-то.*
3. *Местоимения- числительные (Sayı-zamirler): столько, сколько, несколько, сколько-то, сколько-нибудь, сколько-либо.*

Anlamsal özellikleri açısından ise geleneksel olarak kabul görmüş ve günümüz okul gramerlerinde okutulan eserlerdeki sınıflandırma temel alınmıştır. Bu çalışmalar ışığında Rus dilindeki zamirler anlamsal olarak çalışmamızda dokuz gruba ayrılmıştır:

1. *Личные местоимения (Şahıs zamirleri): я, мы, ты, вы, он, (она, оно), они.*
2. *Возвратное местоимение (Dönüşlülük zamiri): себе (себя).*
3. *Притяжательные местоимения (İyelik zamirleri): мой, наш, твой, ваш, его, её, их, свой.*
4. *Указательные местоимения (İşaret zamirleri): этот, тот, такой, таков, сей, оный, столько.*
5. *Вопросительные местоимения (Soru zamirleri): кто, что, какой, каков, который, чей, сколько.*
6. *Относительные местоимения (İlgi zamirleri): кто, что, какой, каков, который, чей, сколько.*
7. *Определительные местоимения (Belirtili zamirler): сам, самый, весь, всякий, любой, каждый, иной, другой.*
8. *Отрицательные местоимения (Olumsuzluk zamirleri): никто, ничто, никакой, ничей, некого, нечего.*
9. *Неопределенные местоимения (Belirtisiz zamirler): кое-кто, кое-что, кое-какой, кое-чей, некто, нечто, некий, некоторый, несколько, кто-либо, что-либо, какой-либо, чей-либо, который-либо, сколько-либо, кто-нибудь, что-нибудь, какой-нибудь, чей-нибудь, который-нибудь, сколько-нибудь, кто-то, что-то, какой-то, чей-то, сколько-то.*

Yapısal ve anlamsal açıdan yaptığımız sınıflandırma birçok çağdaş dilbilimci tarafından kabul görmekte, Rus dilinde önemli dilbilimcilerin eserlerinde ve Rusça gramer kitaplarında kullanılmaktadır. Bu gerekçelere dayanarak temel aldığımız sınıflandırma elbette ki zamirleri yapısal ve anlamsal özelliklerinden dolayı farklı sözcük kategorilerinde değerlendiren dilbilimcilerin haklı gerekçelerini yok saymamaktadır. Ancak Rusça gramer kitaplarının oluşturulmasında ve seçkin dilbilimcilerin bu sınıflandırmayı temel almaları, ayrıca bu sınıflandırmanın anlaşılabilirlik açısından daha uygun olacağını düşündüğümüzden ötürü çalışmamızda yukarıdaki sınıflandırmalar kullanılacaktır. Zamirlerin yapısal özelliklerinden ziyade anlamsal özelliklerine göre değerlendirilmesinin sözcük türleri kategorisinde zamirin statüsüyle ilgili sorunları iyileştireceği kanaatindeyiz. Zamirlerin semantik açıdan özellikleri temel alınarak yapılacak çalışmalarda ayrı bir sözcük türü olması gerektiği fikrinin oluşacağını

düşünmekteyiz. Bu sebeple çalışmamızda zamirlerin semantik özellikleri ve bu özelliklere göre sınıflandırılması daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

2.2. RUS DİLİNDEKİ ZAMİRLERİN MORFOLOJİK AÇIDAN SINIFLANDIRILMASI

2.2.1. İsim-Zamirler (Местоимения- существительные)

Cümlede varlıkları (kişi ya da nesneleri) isimlendirmeden gösteren, ayrıca cümle ögesi olarak (*член предложения*) *özne* (*подлежащее*) veya *tümleç* (*дополнение*) görevinde kullanılan sözcükler Rus dilinde yapısal olarak *isimlerle bağıntılı zamirler* ya da *isim-zamirler* olarak kategorize edilir (Maydanova, 1993: 181, Stariçenok, 2011: 329).

Anlamsal özelliklerine göre sınıflandırılan şahıs zamirlerinden **я, ты, мы, вы, он, она, оно, они** ve dönüşlülük zamiri **себя**, soru ve ilgi zamirlerinden **кто, что**, olumsuzluk zamirlerinden **никто, ничто, некого, нечего** ve belirtisiz zamirlerden **некто, нечто, кто-то, что-то, кто-нибудь, кто-либо, кое-кто, кое-что, что-нибудь, что-либо** zamirleri isimlerle bağıntılı zamirler gurubuna dahildirler. Cümlede **кто?** ve **что?** sorularına cevap verirler.

- ✓ “Чичиков остался по уходе Ноздрева в самом неприятном расположении духа. **Он** внутренне досадовал на **себя**, бранил **себя** за то, что к **нему** заехал и потерял даром время.” (Gogol, 1961: 71).
- ✓ “Nozdrev gidince, Çiçikov huzursuz bir ruh hali içinde kaldı. **О**, içten içe **kendine** kızdı ve **она** uğradığından ve boş yere zamanını kaybettiğinden ötürü **kendini** azarlardı.”

İsimlerle bağıntılı zamirler, sözcük türü olarak isimlerin sahip oldukları anlamlara sahip olsalar da dilbilgisi özellikleri açısından farklılıkları vardır (Stariçenok, 2011:329).

İsimlerle ortak özellikleri ve farklılıklarını inceleyecek olursak:

- а- “**Я, мы, ты, вы, он, она, оно, они, себя, кто, что, никто, ничто, некто, нечто, кто-то, кто-либо, кое-кто, кто-нибудь, что-то, что-либо, что-нибудь, кое-кто, кое-что**” zamirleri cümlede şahıs ve nesneyi belirtme özelliklerinden ötürü sözcük türlerinden isimlere benzemektedirler. Ayrıca cümlede işlevsel açıdan isimler gibi *özne* veya *tümleç* görevi görürler.

✓ “**Мы** об **вас** вспоминали у председателя палаты, у Ивана Григорьевича, – сказал наконец Чичиков, видя, что **никто** не располагается начинать разговора, – в прошедший четверг. Очень приятно провели там время.” (Gogol, 1961: 82).

✓ Çiçikov, **hiç kimsenin** sohbeti başlatmaya girişmediğini görünce: “**Biz** geçen perşembe günü mahkeme başkanı İvan Grigoriyeviç'in evinde **sizden** bahsettik... orada idim, pek hoş vakit geçirdik.” dedi.

b- İsimlerle bağıntılı zamirler morfolojik kişi kategorisi özelliğine sahiptirler. Bu sınıflandırma isimlerde bulunmamaktadır. Çekime uğramayan bu sınıflandırma kategorisi cümlede yüklemın özneye göre çekimiyle ortaya çıkar. Örneğin; *я иду, мы идём* (birinci kişi (1-е лицо)); *ты идёшь, вы идёте* (ikinci kişi (2-е лицо)) gibi. Geriye kalan tüm isimlerle bağıntılı zamirler *üçüncü kişi* (3-е лицо) şahıs zamirlerine göre çekime uğrar.

c- Rus dilinde isimler cins kategorisine ayrılırken kelimenin sonundaki harfe göre sınıflandırılır. İsimlerle bağıntılı zamirlerin cins kategorisi yoktur, sadece *dizim bilime* (sentagmatik) göre cins ayrımı yapılabilir. Örneğin: *окно-о* (ср. р.), *стена* (ж. р.) *кто пришёл?* (м. р.); *что случилось?* (ср. р.). Bu kuralın tek istisnası *он, она, оно* zamirleridir. Bu zamirlerin son eklerindeki harfe göre cinsiyetleri ifade edilir:

✓ “**Вошла она** степенно, держа голову прямо, как пальма.” (Gogol, 1961: 82).

✓ “**Башını** palmiye ağacı gibi dik tutarak sakince içeri girdi.”

Cümlede **некто, кто-то, кто-либо, кое-кто, кто-нибудь, кое-кто** zamirleri eril cins olarak kabul edilir:

✓ “**Кто-то** успел поскорее подложить ему под голову подушку.” (Dostoyevskiy, 1945: 525).

✓ “**Birisi** başının altına alelacele yastık koyabildi.”

Cümlede **что-то, что-либо, что-нибудь нечто, кое-что** zamirleri ise orta cins olarak kabul edilir:

✓ “Она упала в кресла и залилась слезами. Но вдруг **что-то новое заблестало** в глазах ее; она пристально и упорно посмотрела на Аглаю и встала с места.” (Dostoyevskiy, 1945: 541).

✓ “Koltuğa çöktü ve gözyaşlarına boğuldu. Ama aniden gözlerinde yeni bir şey parıldadı ve dikkatle ve ısrarla Aglayaya baktı ve yerinden kalktı.”

Я ve **ты** zamirleri belirttiği isme göre eril ya da dişi cinsten kullanılabilir (*я говорил/говорила*). *Кто* zamiri geçmiş zamanlı soru cümlelerinde eril cins olarak kabul edilir (*Кто пришел?*). *Кто*, ilgi zamiri olarak kullanıldığında belirttiği ismin cinsine göre eril ya da dişi cins formuna sahip olabilir, ama çekimi daima eril cins olarak yapılır (V.A. Beloşapkova vd., 1989: 458-459).

d- Rus dilindeki tüm isimler sayı çekim kategorisine sahiptir. İstisnalar haricinde Rus dilinde tüm tekil isimler kelime sonuna gelen soneklere göre çoğullaştırılır. İsimleri çoğul yaparken kelimenin sözcük anlamı değişime uğramaz. Sadece nicelik olarak değişime uğrar. Örneğin; *стол — столы (masa-masalar)*. İsimlerle bağıntılı zamirlerde ise sayı kategorisi değişimi olmaz. Sadece şahıs belirten zamirlerin çoğul karşılıkları vardır (*я — мы, ты — вы; он, она, оно — они*). Ama bu zamirlerin çoğul karşılıklarının olması sayı kategorisi çekimine uğradıklarını göstermez. Çünkü isimlerde tekil bir kelimedenden çoğul yaparken anlamsal olarak belirttiği nesnenin birden çok olduğunu ifade eder. Şahıs belirten zamirlerde ise *мы (biz)* zamiri *я (ben)* ve *другие (diğerleri)* zamirlerini ifade eder. Yani aynı kişi ya da nesnenin birden çok olmasını değil *ben* ve *diğerleri* zamirlerinden oluşan bir topluluğu ifade eder. Bu durumdan ötürü isimler ve isimlerle bağıntılı zamirler arasında sayı kategorisi kapsamında önemli bir farklılık vardır.

e- Rus dilinde canlı ve cansız isimler kategorisi zamirler için de geçerlidir. İsimlerde olduğu gibi isimlerle bağıntılı zamirler de *я (ben)*, *ты (sen)*, *он (o)* gibi zamirler canlı kategorisine; *что (şey)* gibi zamirler ise (nesne anlamında) cansız kategorisine girmektedir.

İsim zamirlerin yukarıda bahsettiğimiz özelliklerinden ve isimlerle olan farklılıklarından ötürü Vinogradov, bu zamirlerin özel bir *sözcük türü* olması gerektiğini ifade etmiştir. (Lekanta vd., 2019: 275).

2.2.2. Sıfat-Zamirler (Местоимения- прилагательные)

Varlıkların niteliğini isimlendirmeden gösteren ve cümlede cümle ögesi olarak niteleyici (*определение*) ya da yüklem *nominal bölümü* (*именная часть сказуемого*) görevlerinde kullanılan sözcükler Rus dilinde yapısal açıdan sıfat-zamirler ya da sıfatlarla bağıntılı zamirler olarak kategorize edilir (Lekanta vd., 2019: 245, Valgina vd., 2002: 214).

İyelik zamirlerinden *мой, твой, наш, ваш, его, её, их, свой* işaret zamirlerinden *этот, тот, такой, таков, сей, оный*, belirtili zamirlerden *сам, самый, весь, всякий, любой, каждый, иной, другой*, belirtisiz zamirlerden *кое-какой, кое-чей, некий, некоторый, какой-либо, чей-либо, который-либо, какой-нибудь, чей-нибудь, который-нибудь, какой-то, чей-то*, olumsuzluk zamirlerinden *никакой, ничей*, soru ve ilgi zamirlerinden *какой, который, чей, каков* zamirleri sıfatlarla bağıntılı zamirler grubuna girer (Beloşapkova vd., 1989: 460).

- ✓ “Кошечка, впиваясь в него глазами, казалась **каждую секунду** готовую заиграть и выказать **всю свою кошечью натуру**.” (Tolstoy, 1945: 64).
- ✓ Ona dikkatle bakan kedicik, **her saniye** oyun oynamaya ve **tüm kendi** kedi doğasını sunmaya hazır görünüyordu.

Sıfatlarla bağıntılı zamirler kişi ve nesneleri niteliksel anlamda belirten zamirlerdir. Cümlede sıfatlar gibi çekime uğrarlar. Bağımsız sözcük türlerinden sıfatlar gibi cins kategorisi ve sayı kategorisi formu vardır ve cümlede nitelediği sözcüğün isim hal durumuna göre çekime uğrayabilir. Sadece **каков** ve **таков** zamirleri cümlede isim hal çekimine uğramaz ve cümlede yüklem göreviyle kullanılırlar. Sıfatlarla bağıntılı zamirler cümlede **какой? чей? который?** sorularına cevap verirler.

- ✓ “Ничего-то вы не понимаете, я вам сказал! Оно, конечно, **таково** ее положение, но тут другой вопрос! совсем другой! Вы просто ее презираете.” (Dostoyevskiy, 2022: 329).
- ✓ “Size söylediğim hiçbir şeyi anlamıyorsunuz! Elbette onun durumu **böyle**, ama buradaki sorun başka, tamamen başka! Siz onu küçümsüyorsunuz.”

- ✓ “Да помилуйте, во-первых, я успел сам отлично разглядеть господина Бурдовского, я ведь вижу сам теперь, **каков** он... Это человек невинный, но которого все обманывают!” (Dostoyevskiy, 1945: 262).
- ✓ Evet affedersiniz, öncelikle, ben kendim Bay Burdovskiy’i mükemmel bir şekilde gözlemledim. Onun **nasıl** biri olduğunu kendim gördüm... Herkesin aldattığı masum bir insan.”

2.2.3. Sayı-Zamirler (Местоимения- числительные)

Varlıkların niceliğini belirsiz olarak gösteren ve cümle ögesi olarak cümlede *özne* (подлежащее) veya *tümleç* (дополнение) görevinde kullanılan sözcükler Rus dilinde *sayı-zamirler* ya da *sayılarla bağıntılı zamirler* olarak kategorize edilir. İşaret zamiri *столько*, soru zamiri *сколько* ve belirtisiz zamirlerden *несколько*, *сколько-то*, *сколько-нибудь*, *сколько-либо* *sayılarla bağıntılı zamirler* grubuna girer. *Нисколько* sözcüğü ise birçok dilbilgisi çalışmasında ve Rusça- Türkçe sözlüklerde zarf olarak ele alındığından bu kategoride sınıflandırılmamıştır (Mustafayev, E.M.E ve Şerbinin, V.G., 1972: 490).

- ✓ “Эта густая и непреоборимая атмосфера хоть и детской, но все-таки лжи, которою я дышал в продолжение **нескольких** дней, начинала меня душить невыносимо.” (Pisemskiy, 2016: 15).
- ✓ “**Birkaç** gündür soluduğum çocuksu ama yalanlarla dolu bu yoğun ve karşı konulamaz atmosfer beni dayanılmaz bir şekilde boğmaya başlamıştı.”

“1980 Russkaya Grammatika (1980 Rus Grameri)” (1980: 532) isimli eserde, Tihonov’un “Современный русский язык (Çağdaş Rus Dili)” isimli çalışmasında (2002: 292) ve Vinogradov’un “Русский язык (Rus Dili)” isimli eserinde (Aktaran: Tsiganenko, 2005: 244) bu kelimeler belirtisiz nicelik sayıları olarak sınıflandırılmış olsa da varlıkların sayısını tam olarak belirtmediği için Maydanova (1993:181), Stariçenok (2011: 330), Lekanta (2019: 275), Valgina (2002: 215) gibi dilbilimciler tarafından zamir kategorisinde incelenmiştir.

- ✓ “Поэтому для обрусения инородцев есть одно средство – выводить как можно больше детей. Вот мы с братом хуже всех действуем. А вы, господа женатые люди, в особенности вы, Степан Аркадьич, действуете вполне патриотически; у вас **сколько**?” (Tolstoy, 2011:441).

- ✓ “Bu nedenle, azınlıkları Ruslaştırmak için tek yol vardır, dedi. Elden geldiğince çok çocuk yapmak. Ne var ki, kardeşimle ben çok kötü bir yol tutmuşuz bu alanda. Ama siz, evliler, özellikle Stepan Arkadiç, siz oldukça vatansever davranıyorsunuz, sizde **kaç tane** var?”

Yukarıda bahsi geçen sözcüklere ek olarak “*Russkaya Grammatika (Rus Dili Grameri)*” isimli çalışmada Şvedova “**много, немного**” sözcüklerini belirtisiz sayı kategorisinde incelemiş ve zamirlerle bağıntıları olduğunu ifade etmiştir (1960: 365). “**много, немного**” sözcükleri anlamsal olarak nicelik belirttiği için sayıya ve belirsizlik ifade ettiği için zamirle bağlantıya sahip olsa da yapısal olarak zarf kategorisinde değerlendirilmektedir. Bu sözcüklere “**мало, немало**” sözcükleri de dahildir (Kuznetsova, 2009: 92).

2.2.4. Zarf-Zamir (Местоимения – наречия) Olarak Değerlendirilen Diğer Sözcükler

Ye. M. Galkina-Fedoruk (1960: 625), L.İ. Rahmanova ve N.V. Suzdaltseva, (1997: 238), Lekante (2019: 273), Kuznetsova (2009: 92) gibi dilbilimciler yukarıdaki sınıflandırmaya ek olarak zamirlerin zarflarla bağıntısı olduğunu ifade etmişlerdir. Bir eylemin, bir durumun veya varlığın özelliklerini gösterirken kullanılan ve bağımsız sözcük türü olan zarflar, zamir olarak sınıflandırılan bazı sözcüklerle benzerliklere sahiptir. Bu sebeple Rahmanova ve Suzdaltseva; “**так, здесь, там, тут, туда, тогда, тогда-то, поэтому, потому, затем, где? куда? откуда? когда? зачем? почему? как?**” gibi sözcükleri *zamirsel zarf* (местоименные наречия) ya da *zarf zamir* (местоимения – наречия) olarak kategorize etmişlerdir (1997: 238).

“1980 *Russkaya Grammatika (1980 Rus Grameri)*” isimli çalışmada Plotnikova, “**по-моему по-твоему, по-нашему, по-вашему, по-своему, здесь, там, тут, туда, потому, поэтому, затем, оттого, тогда, так, по-всякому, всячески, везде, всюду, отовсюду, всегда, по-иному, по-другому, много, где, куда, откуда, когда, зачем, отчего, почему, как, где-то, откуда-то, куда-либо, как-нибудь, где-нибудь, куда-нибудь, когда-нибудь, кое-как, кое-где, кое-куда, кое-когда, нигде, никуда, никогда, низачем, никак, негде, некуда, некогда, незачем, неоткуда**” gibi sözcükleri *zarf zamir* olarak belirtmiş ve bu sözcükleri şahıs, dönüşlü, işaret, olumsuzluk, belirtili ve belirtisiz olarak sınıflandırmıştır (1980: 702).

Kuznetsova ise (2009: 92) “*где-то, где-нибудь, где-либо, кое-где, куда-то, куда-нибудь, куда-либо, зачем-то, зачем-нибудь, зачем-либо, почему-то, почему-либо, как-нибудь, как-либо, кое-как, отчего-то, отчего-либо, отчего-нибудь, некогда*” gibi sözcükleri zarf zamir olarak ele almıştır.

Bahsi geçen sözcüklerin cümlede ismin yerine kullanım özellikleri temel alınarak zarf zamir ya da zarflarla bağıntılı zamir olarak ele alınmalarına sebep olsa da dilbilimciler bu sözcükleri zarf kategorisinde değerlendirmişlerdir. Bu sözcüklerin dilbilimciler tarafından zarf olarak belirtilmesinin asıl sebepleri zarfların genel özelliği olan değişmezlik ilkesinden kaynaklanmaktadır. Zarf zamir olarak sınıflandırılan bu sözcüklerin hiçbirinde cins, sayı ve isim hal eki değişim özelliği yoktur. Bu sebeple çalışmamızda bu sözcükler dilbilimcilerin genel görüşüne uyularak zarf olarak kabul edilmiştir.

2.3. RUS DİLİNDEKİ ZAMİRLERİN SEMANTİK AÇIDAN SINIFLANDIRILMASI

2.3.1. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Şahıs Zamirlerine (*Личные местоимения*) Bakış Açısı

Rus dilinde cümlede konuşmacıyı, dinleyiciyi veya hakkında konuşulan kişi ya da nesneyi belirten sözcüklere şahıs zamirleri denir. Rus dilbilimcilerin şahıs zamirleri konusunda yaptıkları araştırmaları incelediğimizde, genel olarak şahıs zamirlerinin anlamsal özellikleri konusunda ortak görüşlere sahip oldukları, sınıflandırma konusunda ise farklı bakış açılarına sahip oldukları görülmektedir.

“*Грамматика современного русского литературного языка (Çağdaş Rus Edebi Dil Grameri)*” isimli çalışmada, **я**, **ты**, **мы** ve **вы** zamirlerini şahıs zamiri olarak, **он**, **она**, **оно** ve **они** zamirlerini ise işaret zamiri olarak sınıflandırmıştır. Zamirleri “*sayı kategorisine zıt olan ve zıt olmayan zamirler*” olarak iki gruba ayıran dilbilimci şahıs zamirlerini *sayı kategorisine zıt olan zamirler* içerisinde değerlendirmiştir. Dilbilimci **я-мы** ve **ты - вы** zamirlerinin tekillik çoğulluk formundan ziyade farklı bir bağlantıya sahip olduklarını ifade etmiş ve bu bağlantıyı *человек - люди, ребенок - дети* arasındaki bağlantı gibi isimlere özgü bir söz değişim paradigmasına benzetmiştir. İşaret zamiri

olarak sınıflandırdığı *он, она, оно* zamirlerinin ise çoğul formlarının *они* zamiri olduğunu ifade etmiştir. Cins kategorisi değerlendirmesinde ise *я, ты, мы, вы* zamirlerinin cins formuna sahip olmadığını sadece *он, она, оно* zamirlerinin cins formuna sahip olduklarını belirtmiştir (1970: 305-333).

V.A. Beloşapkova, zamirleri sadece “*İsim Zamirler*” başlığı altında incelemiş ve şahıs zamirlerini de bu başlık altında ele almıştır. Dilbilimci “*я, ты, мы, вы он, она, оно, они*” sözcüklerini şahıs zamirleri olarak belirtmiş ve *я, ты* zamirlerinin çoğulunun *мы, вы* zamirlerinin olmadığını belirtmiştir. *Он, она, оно* şahıs zamirlerinin ise sayı formuna sahip olduğunu belirtmiş ve bu zamirlerin çoğulunun *они* şahıs zamiri olduğunu ifade etmiştir (1989: 459-460).

A.N. Tihonov, şahıs zamirlerini iki ayrı sınıflandırmaya tabi tutmuştur ve *я, ты, мы, вы* zamirlerini şahıs zamiri olarak belirtirken *он, она, оно, они* zamirlerini ise kişiyi işaret eden zamirler olarak incelemiştir. Çalışmasında şahıs zamirlerinin isimlerle benzerliklerinden bahseden ve isimler gibi ismin hallerine göre çekime uğradıklarını belirten dilbilimci, cins kategorisi kapsamında bu zamirlerin isimlerden farklı özelliklere sahip olduklarını belirtmiştir. *Я* ve *ты* zamirlerinin cins kategorilerinin olmadığını, geçmiş zamanlı ifadelerde bu iki zamirin konuşmacı kişinin cinsine bağlı olarak cins kategorisine tabi tutulduklarını vurgulamıştır. Çalışmasında *мы* ve *вы* zamirlerinin kullanım özelliklerine de değinen dilbilimci, ismin ile haliyle (*творительный падеж*) ve “*с/со*” edatıyla kullanılan zamir ya da isimlerin *мы* zamiriyle kullanımında bu zamirin aslında *я* zamirini belirttiğini yani *я* zamirinin yerine kullanıldığını ifade etmiştir: *мы с тобой (я и ты) мы с отцом (я и отец)* gibi. Ayrıca kişiyi işaret eden zamirler olarak isimlendirdiği *он, она, оно, они* zamirlerinin edatlarla (*благодаря, вопреки, навстречу, подобно* ve *согласно* haricinde) kullanılması durumunda bu zamirlerin başlarına “*н*” ünsüz harfinin eklendiğini belirtmiştir: *вопреки ей* (2002: 295-298).

N.S. Valgina, D.E. Rozental, M.I. Fomina, konuşmada kişiyi veya nesneyi gösteren kelime gruplarını şahıs zamiri olarak isimlendirmiş, *я, мы* şahıs zamirlerinin konuşmacıyı, *ты, вы* şahıs zamirlerinin konuşmadaki muhatabı, *он, она, оно, они* zamirlerinin ise konuşmada bahsi geçen kişi ya da nesneleri gösterdiğini ifade etmişlerdir. *Я, ты, мы, вы* şahıs zamirlerinin cins ve sayı formuna sahip olmadıklarını ve *мы* şahıs zamirinin “*я и ещё кто-то*” (*ben ve birisi daha*), *вы* şahıs zamirinin ise “*ты и ещё*

кто-то” (sen ve birisi daha) anlamlarına geldiğini ifade etmişler ve bu sebeple **я, ты, мы, вы** zamirlerinin Rus dilinde tekillik çoğulluk formuna uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bunun dışında **он, она, оно** şahıs zamirlerinin ise cins ve sayı formuna sahip olduklarını (*он - м. р., она - ж. р., оно - ср. р. и форму множественного числа - они*) ifade etmişlerdir (2002: 156).

P.A. Lekanta, “*konuşmacıyı (я, мы), dinleyiciyi (ты, вы) ve konuşma eyleminde hakkında konuşulan kişileri (он, она, оно, они) gösteren sözcükleri*” şahıs zamiri olarak tanımlamıştır (2019: 271).

T.V. Kuznetsova, şahıs zamirleriyle ilgili olarak, konuşmacıyı (**я, мы**), muhatabı (**ты, вы**) ve konuşma eyleminde hakkında konuşulan kişileri ve nesneleri (**он, она, оно, они**) gösteren sözcükler olarak tanımlamış, **я** ve **ты** zamirlerinin cins formuna sahip olmadıklarını ve konuşmacının veya muhatabın cinsine bağlı kalınarak cins formuna sahip olabileceğini ifade etmiştir: “*Я пришел/пришла*” (Ben geldim). Bunun yanı sıra **мы** ve **вы** zamirlerinin anlamsal farklılığından dolayı **я** ve **ты** zamirinin çoğulu olarak düşünülmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Dilbilimci şahıs zamirlerinin yapısal özelliklerini açıklarken, 3. kişi şahıs zamirlerinin edatlarla kullanımında Rusçadaki “**н**” ünsüz harfinin bu şahıs zamirlerinin başına eklendiğini ifade etmiştir: *у него, к нему, в него* gibi. *Благодаря ему, вопреки ей* gibi türemiş edatlarda ise “**н**” ünsüzünün kullanılamayacağını belirtmiştir (*вместо* edatı hariç: *вместо него*). Ayrıca Kuznetsova bilimsel makale ve bildirilerde **я** zamirinin yerine **мы** zamirinin kullanıldığını ifade etmiştir (2009: 83).

V.E. Prostseviçyus, şahıs zamirlerinin **я, ты, мы, вы, он, она, оно, они** zamirlerinden oluştuğunu ve isimlerle bağıntılı zamirler olduklarını ifade etmiştir. Dilbilimci, bu zamirlerin şahıs zamiri olarak adlandırılmasının sebebi olarak konuşmada kişileri göstermelerine dayandırmıştır. **Я** ve **мы** zamirlerinin birinci kişi şahıs zamiri ve konuşmacı kişiyi, **ты** ve **вы** zamirlerinin ikinci kişi şahıs zamiri ve dinleyici kişiyi, **он, она, оно, они** zamirlerinin üçüncü kişi şahıs zamiri ve konuşmada hakkında konuşulan kişi ya da nesneyi gösterdiklerini belirtmiştir. Çalışmasında Rus dilindeki şahıs zamirlerinin özelliklerine de değinen dilbilimci, şahıs zamirlerinin **кто?** ve **что?** sorularına cevap verdiğini, **я, ты, он, она, оно** zamirlerinin tekil **мы, вы** ve **они** zamirlerinin ise çoğul forma sahip olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca dilbilimci şahıs zamirlerinin isim hal eki formlarına sahip olduklarını belirtmiştir (2013: 119-120).

V.D. Stariçenok, şahıs zamirlerinin konuşmacıyı ya da konuşmacı grubunu (**я, мы**), dinleyiciyi ya da konuşmada bulunan dinleyici kişileri (**ты, вы**) ve konuşmada bahsedilen kişi ya da nesneleri (**он, она, оно, они**) gösteren kelime grupları olduğunu ifade etmiştir. Dilbilimcinin şahıs zamirlerinin özellikleriyle ilgili ifadeleri incelendiğinde aşağıdaki kullanım özellikleri ortaya çıkmaktadır: Günlük konuşma dilinde minnettarlık ifade eden cümlelerde, izin ve istek cümlelerinde, ayrıca kişisel bildiri ve belgelerde **я** zamiri genellikle cümlede kullanılmaz: “*Прошу разрешить выезд.*” (Ayrılmak için izin istiyorum). Bilimsel ve yayım dilinde **я** zamininin yerine **мы** zamiri kullanılır. Bu uygulama “**yazar bizi**” (**авторское мы**) ya da tevazu bildiren “**biz**” olarak isimlendirilir. “**Yazar bizi**” ifadesi, konuşmacı ve dinleyicinin ya da yazar ve okuyucunun dikkatini söylenenden çok anlatılan konuya çekme amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca “**biz**” ifadesi günlük konuşma dilinde hizmet sektöründe müşteriyle iletişim kurarken de kullanılmaktadır: “*Голову мыть будем?*” (Saçları yıkayacak mıyız?). “*Что будем заказывать?*” (Ne sipariş vereceğiz?) gibi. Şahıs zamirlerinden **вы** zamiri ise nezaket ifadelerinde ve resmiyet belirtmek için **ты** zamininin yerine kullanılır (2011: 331-332).

Yaptığımız çalışmalar sonucunda yukarıda incelenen çalışmalar baz alınarak Rus dilinde şahıs zamirlerinin cümlede konuşmacıyı ya da konuşmacıları (**я, мы**), dinleyiciyi ya da dinleyici grubunu (**ты, вы**) ve konuşmada bahsedilen kişi veya nesneleri göstermek için (**он, она, оно, они**) kullanılan zamir sözcükleri olduğu tanımı ortaya çıkmaktadır. Bu zamirler konuşmada genellikle kişiyi belirttikleri için şahıs zamirleri olarak isimlendirilmişlerdir. Rus dilinde kişi kategorisi (*категория лица*) formunda şahıs zamirleri üç ayrı başlık altında sınıflandırılmaktadır. Birinci kişi şahıs zamirleri “**я, мы**”, ikinci kişi şahıs zamirleri “**ты, вы**” ve üçüncü kişi şahıs zamirleri “**он, она, оно, они**” sözcükleridir. Cümlede **кто?** ve **что?** sorularına cevap veren şahıs zamirleri ismin yalın haliyle (*именительный падеж*) kullanıldığında cümlede özne görevinde kullanılır:

✓ “*Уверяю вас, что я не солгал вам, и вы отвечать за меня не будете.*”

(Dostoyevskiy, F.M., 1945: 19).

✓ “*Sizi temin ederim ki, ben size yalan söylemedim ve siz benden sorumlu olmayacaksınız.*”

İsmin diğer hallerinde (*в форме косвенных падежах*) kullanıldıklarında ise cümlede tümleç görevinde olurlar:

✓ “С величайшим удовольствием приду и очень **вам** благодарю за то, что вы **меня** полюбили.” (Dostoyevskiy, 1945: 15).

✓ *Büyük bir zevkle geleceğim ve **beni** sevdiğiniz için **size** çok müteşşekkirim.*

Rus dilindeki şahıs zamirlerinin yapısal ve anlamsal özellikleri ve Türkçedeki anlamsal karşılıkları aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır.

2.3.1.1. Я Şahıs Zamiri

Yapısal olarak isimlerle bağıntılı zamirler grubunda yer alan, anlamsal açıdan ise zamirlerin bir alt başlığında şahıs zamirleri olarak sınıflandırılan **я** zamiri, cümlede konuşmacı kişiyi gösterir ve kişi kategorisinde birinci kişi şahıs zamiri olarak sınıflandırılır. Türkçede anlamsal olarak “*ben*” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin 1972: 1019). Cümlede ismin yalın haliyle (*именительный падеж*) kullanımında özne (*подлежащее*) konumunda, ismin diğer halleriyle kullanımında ise tümleç (*дополнение*) konumunda olur.

✓ “Вы ошибаетесь опять: **я** вовсе не гастроном: у **меня** прескверный желудок.” (Lermantov, 1977: 81).

✓ “Yine yanılıyorsunuz: *ben* hiçte boğazına düşkün değilim: iğrenç bir midem var.”

Я şahıs zamiri ismin tüm hallerine (*падеж*) göre çekime uğrar. Cinsiyet kategorisine sahip değildir. Cümlede bu zamirinin geçmiş zamanlı ifadelerde cinsiyetini belirten konuşmacının kendisidir. Konuşmacının cinsiyetine göre cümlede yüklem çekime uğrar:

✓ “Нет, ваше благородие, как можно, чтобы **я** позабыл. **Я** уже дело свое знаю. **Я** знаю, что нехорошо быть пьяным.” (Gogol, N., 1961: 37).

✓ “Hayır, Ekselansları, **ben** nasıl unutabilirdim. **Ben** zaten kendi işimi biliyorum. **Ben** sarhoş olmanın iyi bir şey olmadığını biliyorum.”

Sayı kategorisinde (*категория числа*) tekilliği ifade eder, çoğul forma sahip değildir. Rus dilinde **я** zamirinin çoğulunun **мы** zamirinin olduğu düşüncesi yanlış bir ifadedir. Çünkü **мы** zamiri cümlede **я и ты** (*ben ve sen*) veya **я и они** (*ben ve onlar*) anlamlarının herhangi birinde kullanılabilir. Dolayısıyla **мы** zamiri **я и я** (*ben ve ben*)

anlamsal ifadesiyle kullanılamayacağı için **я** zamirinin çoğulu olarak kullanılamaz. Bu sebepten ötürü **я** zamiri sayı kategorisine sahip değildir.

- ✓ “Она встала, подседа к нам, оживилась... и **мы** только в два часа ночи вспомнили, что доктора велят ложиться спать в одиннадцать.” (Lermantov, 1977: 88).
- ✓ “О kalktı ve yanıma oturdu, dinçleşmişti... Doktorların saat on birde uyumamız gerektiğini söylemelerini, **biz (ben ve onlar)** ancak gece saat ikide hatırladık.”

Resmî belgelerde **я** zamiri kullanılmaz: “**Я** благодарю вас” (Size teşekkür ederim) ifadesi değil “**Мы** благодарим вас” (size teşekkür ederiz) ifadesi kullanılır. **Я** zamiriyle kullanılan ifade yapısal açıdan yanlış değildir, fakat geleneksel açıdan Rus dilinde resmi evraklarda doğru bir kullanım değildir. **Я** şahıs zamirinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.1. Я Şahıs Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падеж</i> <i>Hal</i>	<i>Единственное число</i> <i>Tekil</i>	<i>Множественное число</i> <i>Çoğul</i>
	<i>1-е лицо</i> <i>1.Şahıs</i>	<i>1-е лицо</i> <i>1.Şahıs</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	я	-
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	меня	-
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	мне	-
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> <i>(İsmi –i hali)</i>	меня	-
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> <i>(İsmi ile hali)</i>	мною (-ою)	-
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> <i>(İsmi –de hali)</i>	(обо) мне	-

2.3.1.2. *Мы* Şahıs Zamiri

Yapısal olarak isimlerle bağıntılı zamirler grubunda yer alan, anlamsal açıdan ise zamirlerin bir alt başlığında şahıs zamirleri içerisinde sınıflandırılan **мы** zamiri cümlede konuşmacı kişileri gösterir ve kişi kategorisinde birinci kişi şahıs zamiri olarak sınıflandırılır. Türkçede anlamsal olarak “biz” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin: 1972: 417). Cümlede ismin yalın haliyle (*именительный падеж*) kullanımında özne (*подлежащее*) konumunda, ismin diğer halleriyle kullanımında ise tümleç (*дополнение*) görevinde kullanılır:

- ✓ “Зинаида торопливо пожала мне руку и побежала вперед. **Мы** вернулись во флигель. Майданов принялся читать **нам** своего только что отпечатанного «Убийцу», но я не слушал его.” (Turgenyeu, 2017: 33).
- ✓ “Zinaida aceleyle elimi sıktı ve ileriye doğru koştu. **Biz** müstemilata geri döndük. Maydanov **bize** yeni yayımlanmış “Katil” isimli eserini okumaya başladı. Ama ben onu dinlemedim.”

Мы şahıs zamiri ismin tüm hallerine (*падеж*) göre çekime uğrar. Sayı kategorisinde (*категория числа*) **мы** zamiri çoğulluğu ifade eder ve tekil forma sahip değildir. Birden çok kişiyi gösterdiği için yani çoğul olarak kullanıldığı için cinsiyet kategorisine sahip değildir:

- ✓ “В комнате, куда **мы** вошли, мебель была немного получше и расставлена с большим вкусом.” (Turgenyeu, 2017: 12).
- ✓ “Girdiğimiz odada mobilya biraz daha iyiydi ve harika bir zevkle yerleştirilmişti.”

Cümlede ismin ile haliyle (*творительный падеж*) ve “с/со” edatıyla kullanılan zamir ya da isimlerin **мы** zamiriyle kullanımında, **мы** zamiri **я** zamirini belirtir: **мы с тобой (я и ты) мы с отцом (я и отец)** gibi.

- ✓ “Ах ты окаянный! – кричал Есаул, – что ты, над нами смеешься, что ли? а ли думаешь, что **мы с тобой** не совладаем?” (Lermantov, 1977: 127).
- ✓ “Ah, sen lanetlisin! diye bağırdı Yesaul. Sen bize mi gülüyorsun yoksa? Ya da **benim seninle** başa çıkamayacağımı mı düşünüyorsun?”

Makale, bildiri gibi resmi yazılarda veya roman gibi eserlerde **я** zamirinin yerine **мы** zamiri kullanılır. Bu ifadenin temel nedenleri arasında ilginin yazan kişiye yönelmemesi, bu ilginin ifadeye veya söylenmek istenen konuya çekilmek istenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu uygulama Rus dilinde “*yazar bizi*” (*авторское мы*) olarak adlandırılmıştır (Stariçenok, 2011: 331).

- ✓ В этом исследовании **мы** рассматриваем основные факторы оказывающие влияющие на роль переводчиков.
- ✓ “Bu çalışmada **biz** çevirmen rolünü etkileyen ana faktörleri inceleyeceğiz.”

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi faaliyeti gerçekleştiren tek bir kişi olmasına rağmen ilginin anlatılmak istenen konuya çekilmesi için **я** zamirinin yerine **мы** zamiri kullanılmıştır.

Мы şahıs zamirinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.2. Мы Şahıs Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

Падеж Hal	Единственное число Tekil	Множественное число Çoğul
	1-е лицо 1.Şahıs	1-е лицо 1.Şahıs
Именительный падеж Yalın Hal	-	Мы
Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)	-	Нас
Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)	-	Нам
Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)	-	Нас
Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)	-	Нами
Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)	-	(o) нас

2.3.1.3. *Ты* Şahıs Zamiri

Yapısal olarak isimlerle bağıntılı zamirler grubunda yer alan, anlamsal açıdan ise şahıs zamirleri içerisinde sınıflandırılan **ты** zamiri, cümlede dinleyiciyi veya muhatabı gösterir ve kişi kategorisinde ikinci kişi şahıs zamiri olarak sınıflandırılır. Türkçede anlamsal olarak “sen” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 929). Cümlede ismin yalın haliyle (*именительный падеж*) kullanımında özne (*подлежащее*) konumunda, ismin diğer halleriyle kullanımında ise tümleç (*дополнение*) görevinde kullanılır:

- ✓ “А что я **тебе** сказал последний раз, когда **ты** напился? забыл? – сказал Чичиков.” (Gogol, N., 1961: 37).
- ✓ “En son **sen** içki içtiğinde **sana** ne söylemiştim? Unuttun mu? dedi Çiçikov.”

Ты şahıs zamiri ismin tüm hallerine (*падеж*) göre çekime uğrar. Cinsiyet kategorisine sahip değildir. Cümlede bu zamirinin geçmiş zamanlı ifadelerde cinsiyetini belirten dinleyicinin veya muhatabın kendisidir. Dinleyicinin cinsiyetine göre yüklem çekime uğrar:

- ✓ “Когда услышал Чичиков, от слова до слова, все дело и увидел, что из-за одного слова **ты** *произошла* такая история, он оторопел.” (Gogol, N., 1961: 237).
- ✓ “Çiçikov her şeyi kelimesi kelimesine duyduğunda ve bir kelime yüzünden böyle bir duruma düştüğünü gördüğünde şaşkına döndü.”

Sayı kategorisinde (*категория числа*) **ты** zamiri tekilliği ifade eder, çoğul forma sahip değildir. Rus dilinde **я** ve **мы** şahıs zamirleri arasındaki bağlantı gibi **ты** zamirinin çoğulunun **вы** zamirinin olduğu düşüncesi de yanlış bir ifadedir. Çünkü **вы** zamiri cümlede **ты и он**, **ты и они** gibi anlamlar taşıyabilir. Bu sebeple **ты** zamirinin çoğulu **вы** zamiri değildir ve çoğul forma sahip değildir.

- ✓ “**Вы**, мужчины, не понимаете наслаждений взора, пожатия руки...” (Lermantov, 1977: 81).
- ✓ “**Сиз (sen ve onlar)**, erkekler, el sıkışarak bakışmanın zevkini anlamazsınız...”

Ты şahıs zamirinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.3. *Ты* Şahıs Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падеж</i> <i>Hal</i>	<i>Единственное число</i> <i>Tekil</i>	<i>Множественное число</i> <i>Çoğul</i>
	2-е лицо 2.Şahıs	2-е лицо 2.Şahıs
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>ты</i>	-
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> (<i>İsmi –in hali</i>)	<i>тебя</i>	-
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> (<i>İsmi –e hali</i>)	<i>тебе</i>	-
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> (<i>İsmi –i hali</i>)	<i>тебя</i>	-
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> (<i>İsmi ile hali</i>)	<i>тобой (-ою)</i>	-
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> (<i>İsmi –de hali</i>)	<i>(о) тебе</i>	-

2.3.1.4. Вы Şahıs Zamiri

Yapısal olarak isimlerle bağıntılı zamirler grubunda yer alan, anlamsal açıdan ise zamirlerin bir alt başlığında şahıs zamirleri adı altında sınıflandırılan **вы** zamiri cümlede dinleyicileri veya muhatapları gösterir ve kişi kategorisinde ikinci kişi şahıs zamiri olarak sınıflandırılır. Türkçede anlamsal olarak “siz” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 118). Cümlede özne (*подлежащее*) veya tümleç (*дополнение*) görevinde kullanılabilir. Cümlede ismin yalın haliyle (*именительный падеж*) kullanımında özne (*подлежащее*) konumunda, ismin diğer halleriyle kullanımında ise tümleç (*дополнение*) konumunda olur:

- ✓ “А ты ему скажи, что если он меня пугать хочет, так ни копейки ж не дам, да и писать не стану. Не боялся, да и не буду бояться **вас**.” (Tolstoy, L.N., 2009: 10).
- ✓ “Söyle ona, eğer beni korkutmak istiyorsa ne bir kapık veririm ne de yazarım. **Sizden** korkmadım, korkmayacağım da.”

Вы şahıs zamiri ismin tüm hallerine (*надеж*) göre çekime uğrar. Sayı kategorisinde (*категория числа*) **вы** zamiri çoğulluğu ifade eder ve tekil forma sahip değildir: **ты и он/ она/ оно** veya **ты и они** gibi. Birden çok kişiyi gösterdiği için yani çoğul olarak kullanıldığı için cinsiyet kategorisine sahip değildir.

- ✓ “**Вы** уже видите гнездо злого духа между неприступными утесами.” (Lermantov, 1977: 26).
- ✓ “Zapt edilemez uçurumların arasındaki kötü ruhun yuvasını **siz** de görüyorsunuz.”

Вы şahıs zamiri cümlede konuşmacıyla dinleyici arasına resmiyet katmak veya saygı göstermek için **ты** zamirinin yerine kullanılabilir. Nezaket veya resmiyet ifadesiyle **ты** zamirinin yerine kullanılan **вы** zamiriyle cümlede eğer bir sıfat kullanılacaksa bu sıfat muhatabın (**ты** zamirinin) cinsiyetine ve tekil formuna göre çekime uğrar (Finkel ve Mihayloviç, 1954: 250):

- ✓ “Нет, Павел Иванович, нет, **вы** гость, – говорил Манилов, показывая ему рукою на дверь.” (Gogol, 1961: 23).
- ✓ “Hayır, Pavel İvanoviç, hayır, siz misafirsiniz- dedi Manilov eliyle kapıyı göstererek.”

Вы şahıs zamirinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.4. Вы Şahıs Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падеж</i> <i>Hal</i>	<i>Единственное число</i> <i>Tekil</i>	<i>Множественное число</i> <i>Çoğul</i>
	<i>2-е лицо</i> <i>2.Şahıs</i>	<i>2-е лицо</i> <i>2.Şahıs</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	-	вы
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> (<i>İsmi –in hali</i>)	-	вас
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> (<i>İsmi –e hali</i>)	-	вам
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> (<i>İsmi –i hali</i>)	-	вас
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> (<i>İsmi ile hali</i>)	-	вами
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> (<i>İsmi –de hali</i>)	-	(о) вас

2.3.1.5. Он, Она, Оно, Они Şahıs Zamirleri

Yapısal olarak isimlerle bağıntılı zamirler grubunda yer alan, anlamsal açıdan ise zamirlerin bir alt başlığında şahıs zamirleri adı altında sınıflandırılan **он, она, оно, они** zamirleri konuşmada bahsi geçen kişi ya da nesneleri gösterir ve kişi kategorisinde üçüncü kişi şahıs zamiri olarak sınıflandırılır. Cümlede özne (*подлежащее*) veya tümleş (*дополнение*) görevinde kullanılabilir. Cümlede ismin yalın haliyle (*именительный падеж*) kullanımında özne konumunda, ismin diğer halleriyle kullanımında ise tümleş konumunda kullanılırlar:

- ✓ “Я совершенно согласен, что оно лишнее, но так как **оно** уже написано, то пусть и останется,” (Dostoyevskiy, F.M., 2016: 8).
- ✓ “Gereksiz olduğuna tamamen katılıyorum, ama zaten **o** yazılmış, bırak kalsın.”

Он, она, оно şahıs zamirleri ismin tüm hallerine (*падеж*) göre çekime uğrar. **Он, она, оно** sayı kategorisine ve cinsiyet kategorisine sahipken **они** zamiri sadece sayı

kategorisinde çoğulluğu belirtir. **Он, она, оно** zamirlerini diğer şahıs zamirlerinden ayıran en önemli özellik sayı ve cins kategorisine sahip olmalarıdır. **Он** zamiri cümlede eril cins kişi veya varlıkları, **она** zamiri dişil cins kişi veya varlıkları, **оно** zamiri ise nötr cins formuna sahip varlıkları gösterirken kullanılır. Bu zamirler tekil forma sahiptir. **Он, она, оно** zamirlerinin çoğulu **они** zamiridir.

- ✓ “По смерти ее с обоими мальчиками случилось почти точь-в-точь то же самое, что и с первым, Митей: **они** были совершенно забыты и брошены отцом и попали все к тому же Григорию и также к нему в избу.” (Dostoyevskiy, 2016: 17).
- ✓ *Onun ölümünden sonra her iki çocuğun başına da aynı şey geldi, ilki Mitya'ya: **onlar** tamamen unutuldu ve babaları tarafından terkedildiler ve Grigori'de, bir uşak kulübesinde kaldılar.”*

Он, она, оно, они zamirleri cümlede ismin hallerine göre çekime uğrarken edatlarla birlikte kullanılmaları durumunda başlarına “**н**” ünsüz harfi eklenir: **с ним, к нему, на них** gibi. Burada dikkat edilmesi gereken nokta bu şahıs zamirleri eğer cümlede iyelik zamiri anlamında kullanılıyorsa başlarına “**н**” ünsüz harfi getirilmez: “*приготовить для **них** (onlar için hazırlamak (şahıs zamiri)) – для **их** друзей (onların arkadaşları için hazırlamak (iyelik zamiri))*” gibi:

- ✓ “Мсьё Вольдемар **с нами** в первый раз, и сегодня **для него** закон не писан.” (Turgenyev, 2017: 21).
- ✓ “*Mösyö Voldemar ilk kez bizimle ve bugün onun için her şey serbest.*”

Аyrıca **вопреки, подобно, наперекор, согласно, навстречу, благодаря, соответственно** gibi zarf kökenli edatlarla kullanımında bu zamirlerin başına “**н**” ünsüz harfi getirilmez (*вместо* edatı hariç: *вместо него*): “*благодаря **ему**, наперекор **ей** соответственно **им***” gibi;

- ✓ “Кити улыбалась тому, что, хотя она и говорила, что он не может узнавать, сердцем она знала, что не только он узнает Агафью Михайловну, но что он все знает и понимает, и знает и понимает ещё много такого, чего никто не знает и что она, мать, сама узнала и стала понимать только **благодаря ему**.” (Tolstoy, 2011: 874).

- ✓ “*Kiti'nin gülümsemesinin nedeni şuydu: Gerçi onun kimseyi tanıyamayacağını söylemişti; ama onun yalnız Agafya Mihaylovna'yı tanımakla kalmayıp her şeyi anladığını bildiğini, hatta hiç kimsenin bilmediği şeyleri bildiğini, anladığını, kendisinin bile **onun yardımıyla** birçok şeyi öğrendiğini yüreğiyle biliyordu.*” (Altay, 2015:1397).

Bu zamirler karşılaştırma derecesi formuyla kullanıldığında da “**н**” ünsüz harfi getirilmez:

- ✓ “*Прометей так и останется Прометеем, а чуть немного **повыше его**, с Прометеем сделается такое превращение, какого и Овидий не выдумает.*” (Gogol, 1961: 43).
- ✓ “*Prometheus, Prometheus olarak kalacak, ama **ondan biraz daha yüksekte**. Prometheus ile birlikte Ovidius'un bile hayal edemeyeceği bir değişim olacak.*”

Он, она, оно, они şahıs zamirlerinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.5. Он, Она, Оно, Они Şahıs Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimleri

Падеж Hal	Единственное число Tekil		Множественное число Çoğul
	3-е лицо 3.Şahıs		3-е лицо 3.Şahıs
Именительный падеж Yalın Hal	он/оно	она	они
Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)	его (от него)	её (от неё)	их (от них)
Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)	ему (к нему)	ей (к ней)	им (к ним)
Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)	его (про него)	её (про неё)	их (про них)
Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)	им (с ним)	ей (с ней)	ими (с ними)
Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)	(о) нём	(о) ней	(о) них

2.3.2. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Dönüşlülük Zamirine (*Возвратное местоимение*) Bakış Açısı

Rus dilinde zamirlerin yapısal açıdan sınıflandırılmasında *isimlerle bağıntılı* zamirler kategorisinde incelenen, anlamsal açıdan ise *dönüşlülük zamiri* ya da *dönüşlü* zamir (*возвратное местоимение*) adı altında sınıflandırılan **себя** zamiri cümlede faaliyeti gerçekleştiren kişiyi, somut olarak isimlendirmeden gösterir. Rus dilindeki *dönüşlülük zamirine* dilbilimcilerin bakış açılarını inceleyecek olursak:

T.V. Kuznetsova, *dönüşlülük zamiriyle* ilgili olarak “*dönüşlülük zamiri* özneye nesnenin özdeşliğini gösterir. Cins, sayı ve yalın hal (*именительный падеж*) formlarına sahip değildir” ifadelerini kullanmıştır. Ayrıca dilbilimci **себя** dönüşlülük zamirinin yalın hale (*именительный падеж*) sahip olmamasından kaynaklı başlangıç formu olarak ismin -in halinde (*родительный падеж*) kullanıldığını ve **ты** şahıs zamiri gibi çekime uğradığını belirtmiştir. Dilbilimci **друг друга** (birbirlerini) zamirini de dönüşlü zamir sınıflandırmasında incelemiş ve bu zamiri *karşılıklı dönüşlü zamir* olarak isimlendirmiştir (2009: 90).

L.İ. Rahmanova ve N.V. Suzdaltseva, **себя** dönüşlülük zamirini “*eylemin söz konusu özneye uzandığını gösteren zamir*” olarak tanımlamıştır (1997: 199).

P.A. Lekanta, **себя** dönüşlülük zamirini “*deiktik (gösterici) işlevini gören ve faaliyetin yürütücüsünün kendisiyle ilişkisini gösteren zamir*” olarak belirtmiştir (2019: 271).

L.M. Maydanova, Rus dilinde *dönüşlülük zamirinin* sadece **себя** zamiri olduğunu belirtmiş ve bu zamirin özneyle ilişkisini üç örnekle incelemiştir: “**Я** помню **себя** с четырех лет” (Ben kendimi dört yaşından beri hatırlıyorum), “**Он** помнит **себя** с четырех лет” (O kendini dört yaşından beri hatırlıyor), “**Володя** помнит **себя** с четырех лет” (Volodya kendini dört yaşından beri hatırlıyor). Dilbilimci bu cümlelerle **себя** zamirinin farklı öznelerle kullanılmasına rağmen özneyle özdeşleştiğini ve eylemin gerçekleştiricisinin eylemden etkilendiğini bu zamirle ifade ettiğini belirtmiştir (1993: 181).

“1980 Russkaya Grammatika (1980 Rus Grameri)” isimli eserde *isim zamirler* başlığı altında incelenen **себя** dönüşlülük zamiriyle ilgili “*eylemin sahibini nesne olarak*

gösteren zamir” olarak tanımlanmıştır. Eserde **себя** zamirinin gerçek anlamının, öznenin gerçek anlamıyla uyum sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca **себя** zamirinin yapısal cins kategorisine ve sayı kategorisine sahip olmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte yalın hal (*именительный падеж*) tekil forma ve çoğul isim halleri formuna sahip değildir (1980: 534).

N.S. Valgina, **себя** dönüşlülük zamiriyle ilgili “*eylemin eylemi gerçekleştiren kişiyle ilgisini gösterir*” tanımını kullanmıştır. Eserde bu zamirin cins, sayı formunun ve de ismin yalın hal (*именительный падеж*) formunun olmadığı ifade edilmiştir. Cümlede sadece tümleç (*дополнение*) görevinde kullanıldığı belirtilmiştir (2002: 157).

A.İ. Halidov, **себя** dönüşlülük zamiriyle ilgili olarak, yalın hal formuna sahip olmayan ve cümlede özne görevinde değil sadece tümleç görevinde kullanılabilen zamirsel sözcük olarak değerlendirmiştir. Dilbilimci, bu zamirin mecazi anlamda ismin bulunma durumunda kullanımında sadece durum anlamı değil durum işlevine de sahip olduğunu belirtmiştir. Yani “*Он где?*” (*O nerede*) sorusuna “*у себя*” olarak cevap verilmesi durumunda sorulan kişinin evinde, odasında, ofisinde ya da genellikle bulunduğu yerde anlamında kullanım özelliği vardır (2017: 41).

Çalışmalarını incelediğimiz dilbilimcilerin eserlerinde Rusçadaki **себя** dönüşlülük zamirinin konuşmada konuşmacı ya da faaliyeti gerçekleştiren kişinin tümleç olarak kendisini ifade ederken ya da başka bir deyişle yapılan işin, yapan kişiyi etkilediğini ifade etmek için kullanılan bir zamirsel sözcük olduğu ortaya çıkmaktadır:

- ✓ “Сиплым шепотом прогнал он от **себя** Перфишуку и заперся в своей комнате.” (Turgenyev, 2015: 263).
- ✓ “Boğuk bir fısıltıyla Perfişkayı **kendisinden** uzaklaştırdı ve kendini odasına kilitledi.”

2.3.2.1. **Себя** Dönüşlülük Zamiri

Genel olarak dilbilimciler Rus Dilinde bir tane dönüşlü zamir olduğunu, bunun ise **себя** zamiri olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmamızda incelediğimiz eserlerden yola çıkılarak **себя** zamiri *dönüşlülük zamiri* olarak kabul edilmiştir. Dilbilimciler Rus dilindeki **себя** zamirini yapısal açıdan isimlerle bağıntılı zamirler grubuna anlamsal açıdan ise zamirlerin ikinci alt başlığı olan *dönüşlülük zamiri* adı altında kategorize

etmişlerdir. Bu zamir, cins ve sayı formuna sahip değildir. İsim hal çekim formuna sahip olan **себя** dönüşlülük zamiri sadece ismin yalın hal formuna (именительный падеж) sahip değildir. Yalın hale sahip olmadığı için cümlede özne görevinde kullanılamaz, sadece *tümleç* görevinde kullanılabilir. Başlangıç formu ismin -in hali (родительный падеж) olarak kabul edilen **себя** dönüşlülük zamirinin tekil ya da çoğul formu yoktur. Tüm cins ve sayı formlarını belirtebilir:

- ✓ “Тут начал он зевать и приказал отвести **себя** в свой номер, где, прилегли, заснул два часа.” (Гоголь, Н., 1961: 10).
- ✓ “Esnemeye başladı ve **kendisinin**, kendi odasına götürülmesini emretti, burada yatarak iki saat uyudu.”

Пусть ilgeci ve **его** ya da **их** şahıs zamirleriyle birlikte kullanımında izin verme, rıza gösterme anlamları ortaya çıkar: “Пусть **его себе** живёт!” (Bırakın onu kendine yaşasın!) İsmi ile haliyle (творительный падеж) kullanımında **себя** dönüşlülük zamiri genellikle dış görünüşü belirtmek anlamında bir ifade ortaya çıkarır (Finkel ve Mihayloviç, 1954: 251);

- ✓ “Расскажи мне хорошенько, каков он **собой**, Постарше тебя?”
- ✓ “Onun nasıl biri olduğunu bana iyice anlat. Senden yaşlı mı?”

Себя dönüşlülük zamiri mecazi anlamda kullanıldığında farklı niteleyici anlamlar taşıyabilmektedir: **сам по себе**: herkesten veya her şeyden bağımsız olarak, kendi başına, **не по себе**: kendini kötü hissetmek, **вне себя**: aşırı heyecan içerisinde, **уйти в себя**: aklını başına al, kendine gel ya da kapa çeneni anlamlarını ifade eder ((Finkel ve Mihayloviç, 1954: 251). Ayrıca **замкнуться в себе**: kendini soyutlamak, içine kapanmak, **выйти из себя**: kendini kaybetmek, çok öfkelenmek, **совладать с собой**: kendini kontrol etmek anlamlarını da ifade eder (Stariçenok, 2011: 333). Burada dikkat edilmesi gereken nokta **себя** dönüşlülük zamirinin mecazi anlamda kullanılıp kullanılmadığıdır:

- ✓ “Он успел умереть **у себя** в доме, на своей постели, окруженный своими людьми и под надзором своего лекаря.” (Turgenyev, 2015: 239).
- ✓ “Evinde, yatağında, **kendi odasında** doktorunun gözetiminde ve sevdiği insanların yanında ölmeyi başarmıştı.”

- ✓ “Каждый сруб сидел отдельно, **сам по себе**: ни забора кругом, ни ворот не замечалось.” (Turgenyev, 2015: 245).
- ✓ “Her bir kütük ev **kendi başına** ayrı ayrı yerleşmişti, etrafta ne bir çit ne bir kapı görünmüyordu.”

Себя dönüşlülük zamirinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.6. Себя Dönüşlülük Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi

<i>Падеж</i> <i>Hal</i>	
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	-
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> (İsmine –in hali)	<i>себя</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> (İsmine –e hali)	<i>себе</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> (İsmine –i hali)	<i>себя</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> (İsmine ile hali)	<i>собой (-ою)</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> (İsmine –de hali)	<i>(о) себе</i>

2.3.3. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki İyelik Zamirlerine (Притяжательные местоимения) Bakış Açısı

Dilbilimcilerin yapısal olarak *sıfatlarla bağıntılı zamirler* (*местоименные прилагательные*) kategorisinde, anlamsal açıdan ise *iyelik zamirleri* (*притяжательные местоимения*) kategorisinde sınıflandırdığı sözcükler

konuşmada canlı veya cansız varlıkları sahiplik (iyelik) veya mülkiyet yönünden belirten sözcüklerdir. (Rahmanova, L.İ. ve Suzdaltseva, N.V., 1997: 199). İyelik zamirlerine Rus dilbilimcilerin bakış açılarını inceleyecek olursak:

“1980 *Russkaya Grammatika (1980 Rus Grameri)*” isimli eserde iyelik zamirlerini, şahıs zamirlerini (**я, мы, ты, вы, он, она, оно, они**) iyelik anlamında gösteren zamirler olarak tanımlanmış, **свой** zamirini ise tüm şahıs zamirlerini iyelik anlamında gösteren dönüşlü zamir olarak tanımlamıştır. (1980: 540).

V.D. Stariçenok “*iyelik zamirlerini, şahıs zamirlerinin nesne üzerindeki iyeliğini gösteren zamirler*” olarak tanımlamış ve üçüncü kişi şahıs zamirlerinin iyeliğini belirtmede **он** zamirinin ismin -in hali (*родительный падеж*) formunda kullanımıyla (**его, её, их**) yapıldığını belirtmiştir. Dilbilimci **свой** zamirinin konuşmanın öznesini işaret ettiğini ve şahıs zamirlerinden herhangi birinin iyeliğini gösterdiğini ifade etmiştir. Bu özelliğinden ötürü **свой** zamiri, **себя dönüşlülük zamiri**yle bir bağlantı içerisindedir. Bu sebeple dilbilimci edebi dilde **свой** zamirinin dönüşlü iyelik zamiri olarak isimlendirildiğini ifade etmiştir. İyelik zamirlerinin cins, sayı ve isim hal eki formuna sahip olduklarını belirten dilbilimci, bu zamirlerin isim olmadan tek başına cümlede ya da konuşmada kullanımında isim formuna dönüştüğünü belirtmiştir: *Я знаю лучшие твоего* (Senden daha iyi biliyorum); *Как только проводим наших, сядем работать* (Bizimkileri uğurlar uğurlamaz çalışmaya oturacağız). (2011: 333-334).

N.S. Valgina, iyelik zamirlerini, şahıs iyelik zamirleri (**мой, наш, твой, ваш**) ve dönüşlü iyelik zamiri (**свой**) olarak iki gruba ayırmıştır. **Мой** ve **наш** zamirlerinin birinci kişi, **твой** ve **ваш** zamirlerini ise ikinci kişi şahıs zamirlerinin iyeliği olarak belirten dilbilimci **свой** zamirinin de tüm şahıs zamirlerinin iyeliğini gösteren zamir olarak tanımlanmıştır. İyelik zamirlerinin cins ve sayı formuna sahip olduklarını ifade eden dilbilimci, üçüncü kişi şahıs zamirlerinin iyeliğinin olmadığını, bunları göstermek için ise bu şahıs zamirlerinin (**он, она, оно, они**) ismin -in halindeki (*родительный падеж*) biçimlerinin kullanıldığını ifade etmiştir. Ayrıca ismin -i halinde ve çoğul olarak bu iyelik zamirlerinin iki farklı kullanımları olduğunu belirtilmiştir: canlı isimlerle kullanımlarında: **моих, твоих, своих, наших, ваших**; cansız isimlerle kullanımlarında ise: **мои, твои, свои, наши, ваши** (*винительный падеж*) (2002: 157).

İncelenen eserler sonucunda dilbilimcilerin iyelik zamirlerini tanımlamada bazı farklılıklar belirtseler de genel anlamda ortak bir görüşe sahip oldukları görülmektedir. Araştırmamızın sonucu olarak, Rus dilinde sekiz adet iyelik zamiri olduğu ortaya çıkmaktadır: *мой* (benim), *наш* (bizim), *твой* (senin), *ваш* (sizin), *его* (onun (eril ve nötr cins için)), *её* (onun (dişi cins için)), *их* (onların), *свой* (kendi, kendine ait). Bu zamirlerden *мой*, *наш*, *твой*, *ваш*, *его*, *её*, *их* iyelik zamirlerinin Rus dilindeki şahıs zamirleriyle doğrudan ilişkisi vardır. *Мой* ve *наш* iyelik zamirleri birinci kişi şahıs zamirlerini (*я*, *мы*), *твой* ve *ваш* iyelik zamirleri ikinci kişi şahıs zamirlerini (*ты*, *вы*) ve *его*, *её*, *их* iyelik zamirleri ise üçüncü kişi şahıs zamirlerini (*он*, *она*, *оно*, *они*) sahiplik/iyelik anlamında gösteren zamirlerdir.

2.3.3.1. *Мой* İyelik Zamiri

Мой zamiri *я* şahıs zamirinin iyeliğidir. Türkçede anlamsal olarak “benim, bana ait olan” sözcüklerine karşılık gelmektedir. İsimlerle birlikte kullanılır. Konuşma dilinde isim olmadan tek başına kullanıma da sahiptir. Bu özelliğiyle Türkçede anlamsal olarak “benimkiler” sözcüğüne karşılık gelmektedir: “*мой* *портрет* (*benimkiler* gelirler)” (Rıbalçenko, T.E., 2001: 500). İsim olmadan tek başına cümlede ya da konuşmada kullanımında yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi isim formuna dönüşür. Yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamirler grubunda yer alır. Cümlede belirttiği ismin cins, sayı formuna ve isim hal ekine göre çekime uğrar.

- ✓ “*Аделаида сказала тогда про мой портрет, что с такою красотой можно мир перевернуть.*” (Dostoyevskiy, 1945: 434).
- ✓ “*Adelaida o sıra benim resmim hakkında böyle bir güzelliğin dünyayı değiştirebileceğini söyledi.*”

2.3.3.2. *Наш* İyelik Zamiri

Наш zamiri *мы* şahıs zamirinin iyeliğidir. Türkçede anlamsal olarak “bizim, bize ait olan, bizimkiler” sözcüklerine karşılık gelmektedir (Rıbalçenko, T.E., 2001: 516). Genellikle isimlerle birlikte kullanılır. İsim olmadan tek başına cümlede ya da konuşmada kullanımında isim formuna dönüşür: *наши выиграли* (*bizimkiler kazandı*). Yapısal

olarak sıfatlarla bağıntılı zamirler grubunda yer alır. Cümlede belirttiği ismin cins, sayı formuna ve isim hal ekine göre çekime uğrar.

- ✓ “Именно такому бедствию подверглись мы с Ермолаем в одну из **наших** поездов за тетеревами в Белевский уезд.” (Turgenyev, 2015: 279).
- ✓ “Aslında, Yermolayla birlikte, Belevskiy bölgesine kara orman tavuğu için **bizim** yaptığımız gezilerimizden birinde böyle bir felaketi yaşamıştık.”

2.3.3.3. Твой İyelik Zamiri

Твой zamiri **ты** şahıs zamirinin iyeliğidir. Türkçede anlamsal olarak “*senin, sana ait olan*” sözcüklerine karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 900). Genellikle isimlerle birlikte kullanılır. Konuşma dilinde isim olmadan tek başına kullanıma da sahiptir. Bu özelliğiyle Türkçede anlamsal olarak “*seninki, seninkiler*” sözcüklerine karşılık gelmektedir (Rıbalçenko, 2001: 650). İsim olmadan tek başına cümlede ya da konuşmada kullanımında isim formuna dönüşür: **Твой** дома? (*Seninkiler evde mi?*). Yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamirler grubunda yer alır. Cümlede belirttiği ismin cins, sayı formuna ve isim hal ekine göre çekime uğrar.

- ✓ “Я должен тебя огорчить... не скучал о тебе, не так, как **твой** муж.” (Tolstoy, 2011: 146).
- ✓ Seni hayal kırıklığına uğratmak zorundayım... **Senin** kocanın özlediği gibi seni özlemedim.”

2.3.3.4. Ваш İyelik Zamiri

Ваш zamiri **вы** şahıs zamirinin iyeliğidir. Türkçede anlamsal olarak “*sizin, size ait olan*” sözcüklerine karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 69). Genellikle isimlerle birlikte kullanılır. Konuşma dilinde isim olmadan tek başına kullanıma da sahiptir. Bu özelliğiyle Türkçede anlamsal olarak “*sizinki, sizinkiler*” sözcüklerine karşılık gelmektedir. İsim olmadan tek başına cümlede ya da konuşmada kullanımında isim formuna dönüşür: **Ваш** дома? (*Sizinkiler evde mi?*). Yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamirler grubunda yer alır. Cümlede belirttiği ismin cins, sayı formuna ve isim hal ekine göre çekime uğrar.

- ✓ “Мне **ваше** лицо нравится; я предчувствую, что мы будем друзьями.”
(Turgenev, 2017: 13).
- ✓ “**Sizin** şahsınızı beğendim, arkadaş olacağımızı seziyorum.”

2.3.3.5. *Ego, Eë, Их* İyelik Zamirleri

Ego, eë, ux zamirleri **он, она, оно, они** şahıs zamirlerinin iyelikleridir. **Он, оно** şahıs zamirlerinin iyeliği **его, она** şahıs zamirinin iyeliği **еë** ve **они** şahıs zamirinin iyeliği ise **ux** zamiridir. **Ego, ee** iyelik zamirlerinin Türkçedeki anlamsal karşılığı “*onun*” sözcüğüdür. Bu zamirlerin çoğul şekli de **ux** iyelik zamiridir. **Их** iyelik zamirinin Türkçedeki anlamsal karşılığı ise “*onların*” sözcüğüdür. Cins ve sayı formuna sahip olan **ego, eë** zamirleri, isim hal eki formuna sahip değildir. Bu zamirlerin iyelik zamiri mi yoksa şahıs zamiri mi olduğunu anlamamız için cümlede isimlerle birlikte kullanılıp kullanılmadığına bakmamız gerekmektedir. Ayrıca bu sözcükler şahıs zamiri olarak edatlarla kullanılıyorken önlerine “**н**” ünsüz harfi eklenir (*от него/ неё/ них*) İyelik zamiri olarak kullanılıyorsa kesinlikle “**н**” ünsüz harfi eklenmez. İyelik zamirlerini bir diğer ayırt etme yöntemi de cümlede **чей? чья? чьё? чьи?** sorularına cevap vermeleridir.

- ✓ “Правдин был известный панславист за границей, и графиня Лидия Ивановна рассказала содержание **его** письма.” (Tolstoy, 2011: 148).
- ✓ “Pravdin, yurtdışında yaşayan ünlü bir panslavistti ve Kontes Lidiya İvanovna **onun** mektubunun içeriğini anlattı.”

2.3.3.6. *Свой* İyelik Zamiri

İyelik zamirlerden **свой** zamiri bütün şahıs zamirlerinin cümlede iyeliğini belirtir ve diğer iyelik zamirlerine kıyasla daha farklı kullanım özellikleri vardır. Örneğin; eylemi gerçekleştiren kişi şahıs zamirlerinden birinci veya ikinci kişi ise **свой** zamiri, **мой, наш, твой, ваш** zamirlerinin eşanlamlısı olarak kullanılabilir: *Я не пишу **своей** биографии (Kendi biyografimi yazmıyorum)* (Rahmanova ve Suzdaltseva, 1997: 203). Bu cümlede **моей биографии** yerine **своей биографии** ifadesi kullanılmıştır. Her iki kullanımda da anlamda bir sapma meydana gelmemektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus **свой** zamirinin eylemi gerçekleştiren kişinin iyeliği için kullanılmasıdır. Cümlede tümleş görevindeki ismin iyeliğini belirtmez ve bu haliyle kullanımı yanlışlığa sebebiyet verir.

Örneğin: *Председателя мы застали в своем рабочем кабинете.* (Başkanı **kendi çalışma ofisinde** bulduk/Başkanı **kendi çalışma ofisimizde** bulduk). Bu cümlede **свой** zamirinin hangi ismin iyeliğini belirttiği konusunda bir belirsizlik vardır. Bu bakımdan bu cümlede **свой** zamirinin yerine *председатель* (başkan) ismi kastediliyorsa **его** iyelik zamirinin kullanılması gerekmektedir. Aksi halde *в своем рабочем кабинете* ifadesinin cümlelerin öznesi olan *мы* (biz) zamirine mi yoksa cümlede tümleş görevinde olan *председатель* (başkan) ismine mi ait olduğu konusunda belirsizlik oluşacaktır.

- ✓ “Да, очень, – отвечала она и стала рассказывать ему все сначала: **свое** путешествие с Вронскою, **свой** приезд, случай на железной дороге. Потом рассказала **свое** впечатление жалости к брату сначала, потом к Долли.” (Tolstoy, 2011: 150).
- ✓ Evet, oldukça diye cevap verdi ve her şeyi en baştan anlatmaya başladı; Vronski ile **kendi** seyahatini, **kendi** gelişini, tren yolundaki olayı. Sonra, başlangıçta kardeşine, ardından Doli'ye karşı duyduğu **kendi** acımasını anlattı.”

İyelik zamirlerinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.7. İyelik Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimleri

Падеж Hal	Единственное число Tekil			Множественное число Çoğul
	Муж. Род Eril Cins	Ср. Род Orta/Nötr Cins	Жен. Род Dişi Cins	
Именительный падеж Yalın Hal	<i>мой</i>	<i>мое</i>	<i>Моя</i>	<i>мои</i>
	<i>твой</i>	<i>твое</i>	<i>Твоя</i>	<i>твои</i>
	<i>наш</i>	<i>наше</i>	<i>Наша</i>	<i>наши</i>
	<i>ваш</i>	<i>ваше</i>	<i>Ваша</i>	<i>ваши</i>
	<i>свой</i>	<i>свое</i>	<i>Своя</i>	<i>свои</i>

Tablo 2.7. (Devamı)

Родительный падеж İlgi hali (İsmin –in hali)	<i>моего</i>	<i>Моей</i>	<i>моих</i>
	<i>твоего</i>	<i>Твоей</i>	<i>твоих</i>
	<i>нашего</i>	<i>Нашей</i>	<i>наших</i>
	<i>вашего</i>	<i>Вашей</i>	<i>ваших</i>
	<i>Своего</i>	<i>Своей</i>	<i>своих</i>
Дательный падеж Yönelme (İsmin –e hali)	<i>моему</i>	<i>Моей</i>	<i>моим</i>
	<i>твоему</i>	<i>Твоей</i>	<i>твоим</i>
	<i>нашему</i>	<i>Нашей</i>	<i>нашим</i>
	<i>вашему</i>	<i>Вашей</i>	<i>вашим</i>
	<i>своему</i>	<i>Своей</i>	<i>своим</i>
Винительный падеж Yükleme (İsmin –i hali)	<i>моего (мой)</i>	<i>Мою</i>	<i>моих (мои)</i>
	<i>твоего (твой)</i>	<i>Твою</i>	<i>твоих (твои)</i>
	<i>нашего (наш)</i>	<i>Нашу</i>	<i>наших (наши)</i>
	<i>вашего (ваши)</i>	<i>Вашу</i>	<i>ваших (ваши)</i>
	<i>своего (свой)</i>	<i>Свою</i>	<i>своих (свои)</i>
Творительный падеж Vasıta (İsmin ile hali)	<i>моим</i>	<i>Моей</i>	<i>моими</i>
	<i>твоим</i>	<i>Твоей</i>	<i>твоими</i>
	<i>нашим</i>	<i>Нашей</i>	<i>нашими</i>
	<i>вашим</i>	<i>Вашей</i>	<i>вашими</i>
	<i>своим</i>	<i>Своей</i>	<i>своими</i>
Предложный падеж Bulunma (İsmin –de hali)	<i>о моем</i>	<i>о моей</i>	<i>о моих</i>
	<i>о твоём</i>	<i>о твоей</i>	<i>о твоих</i>
	<i>о нашем</i>	<i>о нашей</i>	<i>о наших</i>
	<i>о вашем</i>	<i>о вашей</i>	<i>о ваших</i>
	<i>о своём</i>	<i>о своей</i>	<i>о своих</i>

2.3.4. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki İşaret Zamirlerine (Указательные местоимения) Bakış Açısı

Dilbilimcilerin yapısal olarak bir kısmını sıfatlarla (*местоименные прилагательные*) bir kısmını ise sayılarla bağıntılı zamirler (*местоименные числительные*) kategorisinde sınıflandırdığı işaret zamirleri (*указательные местоимения*), konuşmada herhangi bir varlığı veya bu varlığın niceliğini, niteliğini işaret yoluyla gösteren sözcüklerdir. Rus dilbilimcilerin eserlerinde konuyla ilgili çalışmaları incelediğimizde, farklı sözcüklerin işaret zamiri olarak değerlendirildiği ortaya çıkmaktadır. Bu ayrımın temel sebebi bazı işaret anlamı veren sözcüklerin eski yazı dilinde kullanılıyor olup modern dilde kullanılmayışı, bazı sözcüklerin ise sadece konuşma dilinde kullanılıp yazı dilinde kullanılmayışıdır. Dilbilimcilerin konuyla ilgili çalışmalarını inceleyecek olursak:

T.V. Kuznetsova, işaret zamirlerini sıfatlarla, sayılarla ve zarflarla bağıntılı olmak üzere üç ayrı grupta incelemiştir. Dilbilimci, sıfatlarla bağıntılı zamirleri; *тот, этот, такой, таковой, сей, оный, этакый (эдакий), экий* olarak, sayılarla bağıntılı zamirleri *оба / обе, столько* olarak, zarflarla bağıntılı zamirleri ise *там, так, туда, оттуда, где, зачем, потому* olarak belirtmiştir. *Должный* sözcüğünü de işaret zamiri olarak ele alan dilbilimci bu sözcüğü de sıfatlarla bağıntılı zamirler grubuna dahil etmiştir. Ayrıca birden çok fonksiyona sahip olan *Таково* sözcüğünü zamirsel durum kategori sözcüğü olarak belirtmiştir. Dilbilimci çalışmasında toplamda anlamsal açıdan on dokuz adet işaret zamiri olduğunu ifade etmiştir (2009: 89).

L.İ. Rahmanova ve N.V. Suzdaltseva, varlığı, varlığın niceliğini ve niteliğini gösteren kelime grubunu işaret zamiri olarak tanımlamış ve toplamda yedi adet işaret zamiri olduğunu ifade etmiştir: *этот, тот, такой, таков, сей, оный, столько* (1997: 204).

N.S. Valgina, aynı türden herhangi bir varlığı işaret anlamıyla gösteren sözcükleri işaret zamiri olarak tanımlamıştır. Dilbilimci bu zamirleri, modern dilde kullanılan işaret zamirleri: *этот, тот, такой, таков, столько*, eski yazı dilinde kullanılan ama artık kullanılmayan işaret zamirleri: *сей, оный* ve sadece günlük konuşma dilinde ve ünlem ifade eden cümlelerde kullanılan işaret zamirleri: *экий, эдакий* olarak incelemiştir. Dilbilimci çalışmasında dokuz adet işaret zamiri belirtmiştir (2002: 157-158).

“1980 *Russkaya Grammatika* (1980 Rus Grameri)” isimli eserde **тот, этот, такой, этакый, таков, следующий, тот-то, такой-то** sözcüklerinden oluşan toplamda sekiz adet işaret zamiri ele alınmıştır. (1980: 534).

L.M. Maydanova, işaret zamirlerinin iki kullanım fonksiyonu olduğunu belirtmiştir. Bu kullanım özelliklerinden ilki: işaret zamirlerinin konuşmacının durumuna bağlı olarak onun jest veya mimikleriyle nesnenin konumunu belirtmek için kullanımı, ikincisi ise bu zamirlerden bazılarının (**тот, этот** gibi) cümleler arasında bağ görevinde kullanımıdır (1993: 182).

A.N. Tihonov, **тот, этот, такой, столько** ve **оба** sözcüklerinden oluşan toplamda beş adet işaret zamiri olduğunu belirtmiştir (2002: 286-298).

V.D. Stariçenok, **этот, тот, такой, таков, столько, сей, оный, таковой, этакый** sözcüklerinden oluşan toplamda dokuz adet işaret zamiri olduğunu ifade etmiştir (2011: 334).

Dilbilimcilerin temelde işaret anlamı taşıyan farklı sözcükleri işaret zamiri olarak sınıflandırmaları incelendiğinde, ortak bir paydada buluşulması adına **этот, тот, такой, таковой, сей, оный, столько** sözcükleri çalışmamızda Rus dilindeki işaret zamirleri olarak kabul edilmiştir. **Экий, эдакий** sözcükleri modası geçmiş sözcükler yani artık kullanılmayan sözcükler olduğu için çalışmamızda işaret zamiri olarak incelenmemiştir. Bu sınıflandırmada yer alan sözcüklerden sadece **столько** sözcüğüyle ilgili dilbilimciler arasında görüş ayrılığı vardır. V.V. Vinogradov, O.S. Ahmanova, V.A. Plotnikova, A.A. Kamnin gibi dilbilimciler bu sözcüğü belirtisiz miktar sözcükleri olarak belirtirken N.M. Şanskiy, A.N. Tihonov, İ.G. Miloslavskiy gibi dilbilimciler zamir olduğunu ifade etmişlerdir (Aktaran: Tsıganenko, 2005: 244). Belirtilen varlığın niceliğini isimlendirmeden gösterdiği için bu sözcük çalışmamızda genele uyularak işaret zamiri olarak kabul edilmiştir.

2.3.4.1. **Этом** İşaret Zamiri

Этом zamiri cümlede eril cins isimleri belirtir. Bu işaret zamininin dişil cins ismi belirten formu için **эма**, orta cins ismi belirten formu için **эмо**, çoğul isimleri belirten formu için ise **эму** işaret zamirleri kullanılır. **Этом** zamiri yakın nesneleri göstermek için kullanılır (Rahmanova ve Suzdaltseva, 1997: 204). Cümle öğelerinden *niteleyici*

(*определение*) olarak cümlede kullanılır ve *какой?* sorusuna cevap verir. Türkçede anlamsal olarak “*bu*” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 1019). Cins ve sayı formuna, ayrıca ismin hallerine göre çekim formuna sahiptir.

- ✓ “Записка **эта** успокоила совершенно его. «**Этом** человек, точно, гений», – сказал Чичиков.” (Gogol, 1961: 308).
- ✓ “**Bu** not onu tamamen sakinleştirdi. “**Bu** adam kesinlikle bir dahi” dedi Çiçikov.”
- ✓ “Разинь, душенька, свой ротик, я тебе положу **этом** кусочек.” (Gogol, 1961: 22).
- ✓ “Aç ağzını canım, **bu** dilimi sana vereceğim.”

Sözlüklerde **этом** zamirinin orta cins formu olarak ifade edilen **это** işaret zamiri, cümlede isim anlamında kullanılabilir. Bu zaminin varlığı belirtme anlamında kullanımında, **этом** işaret zamirinden ayrı tutulması gereklidir. Cümlede zamirlerin işlevleri iki parametreyle açıklanır. Birincisi sözdizimsel kullanımı, ikincisi ise tamamen zamir işleviyle kullanımı. Bu parametrelere örnek verecek olursak:

1. **Это** zamiri varlık belirten (isim gibi) genel bir sözcük olarak kullanılabilir. Bu durumda fiil **это** zamirine göre çekime uğrar:
 - ✓ “Ну, разумеется, – быстро прервала Долли, как будто она говорила то, что не раз думала, – иначе бы **это не было** прощание.” (Tolstoy, 2011: 107).
 - ✓ “E, elbette diye hızlıca söze karıştı Dolli, sanki daha önce birkaç kez düşünmüş gibi konuştu, aksi halde **bu** affedilmezdi.”
2. **Это** zamiri iki terimli cümlenin ana bileşenlerinden birisi olarak kullanılabilir. Bu kullanımda **это** zamiri isim özelliği taşımaz ve yüklem diğer terimin cinsine göre çekime uğrar (Paduceva, 2010: 158-159):
 - ✓ “**Это не был** брат. «Ах, если бы кто-нибудь приятный человек, с кем бы поговорить», – подумал он.” (Tolstoy, 2011: 202).
 - ✓ “**Bu** erkek kardeş değildi. “Ah keşke konuşacak iyi birisi olsaydı” diye düşündü.”

Bu zamir gerçek işleviyle yani işaret zamiri işleviyle iki farklı durumda kullanılmaktadır (Paduceva, 2010: 159):

a) Konuşmacının etrafındaki bir nesneyi ya da bir durumu işaret ederken:

✓ "Откуда у тебя **это**?" спросила женщина, указывая на подарок."

✓ "**Bunu** nereden aldın? diye sordu kadın hediyeyi işaret ederek."

b) Daha önce bahsedilen bir nesneyi ya da bir durumu işaret ederken:

✓ "Инспектор ходил по классу, ничего не говоря, а **это** был дурной знак."

✓ "Müfettiş hiçbir şey söylemeden sınıfta dolaşıyordu, ama **bu** kötü bir işaretti."

L.V. Romanek ve İ.İ. Snegurova, **этом** işaret zamirinin cümlede *niteleyici* (*определение*), *özne* (*субъект*) ve *tümleç* (*дополнение*) görevlerinde kullanıldığını belirtmişlerdir. *Niteleyici* (*определение*) görevinde kullanıldığında **какой? какая? какое? какие?** sorularına cevap verdiğini, *özne* (*субъект*) görevinde kullanıldığında sadece **этом** işaret zamirinin orta cins formu olarak ifade edilen **это** zamirinin kullanıldığını ve bu kullanımda cins, sayı ve ismin hallerine göre çekime uğramadığını ifade etmişlerdir. Geçmiş ve gelecek zamanda **быть** (olmak) fiiliyle kullanımında yardımcı fiil görevinde olduğu, fiilin ise isme göre çekime uğraması gerektiği vurgulanmıştır: "**Это** была сестра моего друга" (**Bu** benim arkadaşımın kız kardeşi). *Tümleç* (*дополнение*) görevinde kullanımında ise önceden ifade edilen bir durumu belirtir ve isim anlamında kullanılır: "Мне нужно посоветоваться с тобой. Для **этого** я пришел сюда" (Sana danışmam gerekiyor. **Bunun** için buraya geldim) (Romanek ve Snegurova, 2020:24).

G.P. Tsiganenko soru cümlesi oluştururken abartı anlamı katmak için ve mantıksal açıdan bir kişiyi, nesneyi veya bir durumu vurgulamak için **это** işaret zamirinin kullanılması durumunda bu zamirin *parçasığa* (*частица*) dönüştüğünü ifade etmiştir: "Куда **это** вы пропали?" (Nereye kayboldunuz?), "Хорошо **это** — ездить везде и много видеть?" (Her yere gitmek ve birçok şey görmek güzel bir şey mi?) (Tsiganenko, 2005: 303-304).

Этом işaret zamirinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.8. *Этом* İşaret Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род Eril Cins</i>	<i>Ср. Род Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	<i>этом</i>	<i>это</i>	<i>эта</i>	<i>эти</i>
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)</i>	<i>этого</i>	<i>этого</i>	<i>этой</i>	<i>этих</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)</i>	<i>этому</i>	<i>этому</i>	<i>этой</i>	<i>этим</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)</i>	<i>этого (canlıysa), этом (cansızsa)</i>	<i>это</i>	<i>эту</i>	<i>этих (canlıysa), эти (cansızsa)</i>
<i>Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)</i>	<i>этим</i>	<i>этим</i>	<i>этой</i>	<i>этими</i>
<i>Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)</i>	<i>(о) этом</i>	<i>(о) этом</i>	<i>(о) этой</i>	<i>(о) этих</i>

2.3.4.2. *Tom* İşaret Zamiri

Tom işaret zamiri cümlede uzak nesneleri göstermek için kullanılır (Rahmanova ve Suzdaltseva, 1997: 204). Bu zamirin eril cins isimleri belirten formu **tom**, dişil cins isimleri belirten formu **ma**, orta cins isimleri belirten formu **mo**, çoğul isimleri belirten formu ise **me** işaret zamirleridir. Cümle öğelerinden *niteleyici (определение)* olarak cümlede kullanılır ve *какой?* sorusuna cevap verir. Cins ve sayı formuna, ayrıca ismin hallerine göre çekim formuna sahiptir (Kuznetsova, 2009: 89). Türkçede anlamsal olarak “*şu, o, öteki*” sözcüklerine karşılık gelmektedir (T.E. Rıbalçenko, 2001: 310).

- ✓ “Книжный магазин напротив, тебе надо перейти на **ту** сторону улицы.”
- ✓ “Kitapçı karşıda, sizin caddenin **şu** tarafına geçmeniz gerekiyor.”
- ✓ “Попадись на **ту** пору вместо Чичикова какой-нибудь двадцатилетний юноша, гусар ли он, студент ли он или просто только что начавший жизненное поприще, – и боже! чего бы не проснулось, не зашевелилось, не заговорило в нем.” (Gogol, 1961: 79).

- ✓ “Çiçikov’un yerinde **şu** anda yirmi yaşında bir delikanlı, bir süvari, bir öğrenci, hayata yeni giren bir genç bulunsaydı- ve Tanrı! Onun kalbinde ne gibi hisler uyanmazdı, o kalp nasıl şiddetle çarpmazdı!”

Tom zamirinin işaret zamiri olarak kullanımının yanı sıra modern konuşma dilinde “*olması gereken veya gerekli*” anlamlarında kullanımı da vardır. Bu kullanım özelliği cümlede olumsuz bir durumu ifade etmek için kullanılır: “*встать не с **той** ноги*” (sol ayakla kalkmak, yanlış ayakla kalkmak, sinirli ya da ruhsal açıdan kötü bir durumda olmak).

- ✓ “Если ты **встал не с той ноги**, постарайся ни с кем не встречаться, а если уж встретился, помалкивай.” (U. Nilson, 2017: 9)
- ✓ “Eğer **sol ayakla kalktıysan** (sinirliysen/kötü bir ruh halindeysen), hiç kimseyle görüşme, görüşürsen de sessiz kal.”

Tom zamirinin işaret zamiri anlamı dışında *в том числе, с тех пор, тот же, тому наза́д* gibi kalıplaşmış ifadelerde de yaygın kullanımı vardır. Cümlede bu zamirin işaret zamiri anlamıyla mı yoksa kalıplaşmış ifade olarak mı kullanıldığına dikkat etmek gerekir. **Tom** işaret zamirinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.9. Tom İşaret Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род</i> <i>Eril Cins</i>	<i>Ср. Род</i> <i>Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род</i> <i>Dişi Cins</i>	<i>Множественное</i> <i>число</i> <i>Çoğul</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>том</i>	<i>то</i>	<i>та</i>	<i>те</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	<i>того</i>	<i>того</i>	<i>той</i>	<i>тех</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	<i>тому</i>	<i>тому</i>	<i>той</i>	<i>тем</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> <i>(İsmi –i hali)</i>	<i>того (canlıysa)</i> <i>том (cansızsa)</i>	<i>то</i>	<i>ту</i>	<i>тех (canlıysa), те (cansızsa)</i>

Tablo 2.9. (Devamı)

<i>Творительный надеж</i> <i>Vasıta</i> (İsmin ile hali)	<i>тем</i>	<i>тем</i>	<i>мой</i>	<i>теми</i>
<i>Предложный надеж</i> <i>Bulunma</i> (İsmin –de hali)	<i>(о) том</i>	<i>том</i>	<i>(о) мой</i>	<i>(о) тех</i>

2.3.4.3. *Сей* İşaret Zamiri

Сей işaret zamiri eski dönemlerdeki eserlerde kullanılan bir zamirdir. Türkçede anlamsal olarak “*bu*” sözcüğüne karşılık gelmektedir. Günümüzde sadece kalıplaşmış bazı ifadelerde kullanılmaktadır: *до сих пор* (şimdiye kadar), *но сей день* (bugüne kadar) (Finkel ve Mihayloviç, 1954: 256).

- ✓ “Разговор *сей*... но пусть лучшие *сей* разговор будет в следующей главе.” (Gogol, 1961: 151).
- ✓ “**Bu** konuşma... Ama **bu** konuşmanın bir sonraki bölümde olması daha iyi olacak.”
- ✓ “К общему сожалению моему и всей армии, *до сих пор* неизвестно — жив ли он, или нет.” (Tolstoy, 1945: 406).
- ✓ “Benim ve bütün ordunun tüm üzüntüsü, onun yaşayıp yaşamadığının **şimdiye kadar** bilinmemesiydi.”

2.3.4.4. *Он* İşaret Zamiri

Он işaret zamininin modern dilde artık kullanımı yoktur (Finkel ve Mihayloviç, 1954: 259). Sadece bazı kalıp ifadelerde kullanılabilir: “во время *оно*” (vaktiyle) (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 537). Türkçede anlamsal olarak “*şu*” sözcüğüne karşılık gelmektedir. Bu zaminin eski zamanlarda kullanım özelliklerinden bahsedecek olursak cins, sayı ve isim hal durumuna göre çekime sahiptir ve cümlede gösterdiği isme göre çekime uğrar (*он* *он* *он*, *он* *он* *он*; kısa şekli ise, *он*, *он*) (Tsıganenko, 2005: 305).

- ✓ “Меня обносили за столом, холодно и надменно встречали, наконец не замечали вовсе; мне не давали даже вмешиваться в общий разговор, и я

сам, бывало, нарочно поддакивал из-за угла какому-нибудь глупейшему говоруну, который **во время оно**, в Москве, с восхищением облобызал бы прах ног моих, край моей шинели.” (Turgenyev, 2015: 233).

- ✓ “Beni masanın arkasına götürdüler ve soğuk, kibirli bir şekilde karşıladılar, sonunda fark etmediler bile. Genel sohbeta karışmama bile izin verilmedi. **Vaktiyle** Moskova’da ayaklarımın tozunu, paltomun ucunu hayranlıkla öpecek aptal bir konuşmacıya ben kendim kasten rıza gösterdim.”

2.3.4.5. *Такой* İşaret Zamiri

Такой zamiri, daha önce bahsedilen bir nesneyi gösteren işaret zamirlerindendir (Valgina ve diğ., 2002: 158). Cümlede işaret zamiri olarak “öyle, böyle, şöyle, öylesine, bu kadar”, isim olarak “öyle bir şey” anlamları taşır (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 897). Ayrıca “olması gerektiği gibi veya uygun/münasip” anlamlarını da taşıyabilir (Kuznetsova, 2009: 89). Cümlede ismin bulunduğu cins, sayı ve isim hal durumuna göre çekime uğrar (**такого** человека, **такую** задачу, **такие** проблемы) (Romanek ve Snegurova, 2020:24).

- ✓ “Я наконец не выдержал **такого** счастья и убежал.” (Turgenyev, 2015: 227).
- ✓ “Sonunda **böyle** mutluluğa dayanamadım ve ayrıldım.”

Такой zamirinin belirtili zamir versiyonunun da olduğunu ifade eden Tsıganenko, nesnelerin bilinen bir özelliğini ya da belirtecini veya nicelik açısından işaret etme görevinde kullanıldığında işaret zamiri rolünde olduğunu belirtmiştir:

- ✓ “Нам нужны о вас **такие** сведения”
- ✓ “Sizin hakkınızda **böyle** bilgilere ihtiyacımız var.”

İşaret zamiri olarak bu zamir cümlede isim rolünde yer alabilir ve bu durumda “özel bir şey” veya “dikkate değer bir şey” anlamında kullanılır:

- ✓ “**Такое** случается не часто”
- ✓ “**Böyle** özel şeyler/dikkate değer şeyler sık sık olmaz.”

Dilbilimci Tsıganenko, **такой** zamirinin isimlerle ve sıfatlarla abartı anlamı katmak için kullanıldığında işaret zamiri değil, belirtili zamir olduğunu ifade etmiştir (2005: 303-307):

- ✓ “Дамы имели **такой** заспанный вид”
- ✓ “Hanımların **öyle** mahur halleri var ki...”
- ✓ “И жизнь, как посмотришь с холодным вниманьем вокруг, — **такая** пустая и глупая шутка.”
- ✓ “Ve hayat, soğuk bir ilgiyle etrafta izlemek gibi, **öyle** boş ve aptalca bir şakadır.”

Такой zamiri cümlede yardımcı yüklem görevinde bulunabilir (Romanek ve Snegurova, 2020: 24):

- ✓ “Туман был **такой**, что ничего кругом не было видно”
- ✓ “Sis **öyleydi ki** etrafta hiçbir şey görünmüyordu.”

Ayrıca bu zamir açıklama gerektiren bağlaşıklık bir sözcük olarak da kullanılabilir (Tsıganenko, 2005: 308):

- ✓ “У него **такой** конь, что сам дорогу знает.”
- ✓ “Onun **öyle** atı var ki yolu kendi biliyor.”

2.3.4.6. Таковой İşaret Zamiri

Такой zamirinin eşanlamlısı olan **таковой** zamiri stilistik açıdan farklı görünse de **Такой** zamiriyle aynı anlamları taşımaktadır. **Таковой** zamiri eski yazı dilinde kullanılan bir zamirdir. Günümüzde ise sadece resmî belgelerde kullanılmaktadır (Rahmanova ve Suzdaltseva, 1997: 204). Bu zamirinin kısa formu ise **таков** zamiridir. **Таков** zamirinin isim hal çekimi yoktur, sadece cins ve sayı formuna göre değişime uğrar: **таков** (-а, -о, -ы).

Таков işaret zamirinin cümlede üç farklı kullanımı vardır:

1. Cümlede yüklem görevinde kullanılabilir:

- ✓ “Надо платить за проезд: **таков** закон.”
- ✓ “Geçiş ücreti ödemek zorundasın: yasa **böyle**.”

2. Cümlede bağlama sözcüğü olarak kullanılabilir:

- ✓ “Мечіку не верилось, чтобы Левинсон был действительно **таков**, каким изображал его Чиж.” (Fadeyev, A., 2022:76).
 - ✓ “Meçik, Levinson’un Çij’in tarif ettiği gibi birisi olduğuna inanmıyordu.”
3. Konuşma dilinde “**и был таков** (-а, -о, -ы)” kalıbıyla “*aniden ortadan kaybolmak veya hemencecik saklamak*” anlamlarında kullanılabilir (Tsıganenko, 2005: 308):
- ✓ “Наконец, встал, прыг-прыг к двери, на пороге оглянулся – да и был таков!” (Turgenyev, 2015: 283).
 - ✓ “Sonunda ayağa kalktı, kapıya doğru zıpladı, kapı eşiğinde geriye baktı ve aniden ortadan kayboldu.”

2.3.4.7. *Солько* İşaret Zamiri

Sözlüklerde “(о) *kadar*, *bu kadar*, *bunca*” (Rıbalçenko, 2001: 644) anlamı taşıyan *солько* zamiri cümlede belirtisiz niceliği gösteren işaret zamiridir (Starıçenok, 2011: 335). Nesnelerin sayısal değerlerini belirtisiz olarak gösteren bu işaret zamininin yalın halde (*именительный падеж*) ve ismin -i halinde (*винительный падеж*) kullanımında, kendisinden sonra gelen isim, ismin -in halinde (*родительный падеж*) kullanılır: *солько бумаги, столько людей*. Ayrıca yalın hal dışında ismin tüm hallerinde çoğul sıfatlar gibi çekime uğrar: *солько людей, столькоких людей, столькоим людям* (Romanek ve Snegurova, 2020: 24).

- ✓ “Он подумал: «Что ж? зачем оставить это дело, **сольким** трудом приобретенное?» (Gogol, 1961: 314).
- ✓ “**O kadar** emek verilen bu iş neden bırakılsın?” diye düşündü.”
- ✓ “Стану продолжать свой журнал, прерванный **солькими** странными событиями.” (Lermantov, 1977: 106).
- ✓ “**Bunca** tuhaf olayla kesintiye uğrayan dergime devam edeceğim.”
- ✓ “Кто выучил ее, я не знаю, но я ещё не видывала женичины, в которой бы было **солько** жеманства.” (Gogol, 1961: 158).
- ✓ “Ona kim öğretti bilmiyorum, ama **bu kadar** sevimliliği olan bir kadın hiç görmemiştim.”

Столько işaret zamirinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.10. *Столько* İşaret Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падеж</i> <i>Hal</i>	
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>столько</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> (<i>İsmi –in hali</i>)	<i>столькоих</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> (<i>İsmi –e hali</i>)	<i>столькоим</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> (<i>İsmi –i hali</i>)	<i>столькоих</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> (<i>İsmi ile hali</i>)	<i>столькими</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> (<i>İsmi –de hali</i>)	<i>(o) столькоих</i>

2.3.5. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Belirtili Zamirlere (*Определительные местоимения*) Bakış Açısı

Rus dilinde diğer zamir gruplarıyla anlamsal açıdan kıyaslandığında önemli çeşitliliğe sahip olan belirtili zamirler, cümlede kişi ya da nesneleri nicelik yönünden gösteren kelime gruplarıdır. Yaptığımız çalışmalarda “*определительные местоимения* (belirtili zamir)” terimini ilk kullanan kişinin N. Greç olduğu ortaya çıkmaktadır. Dilbilimci bu zamir grubunu “*сам* ve *самый*” zamirlerinin oluşturduğunu belirtmiştir (1827: 113-114). Daha sonra A.M. Peşkovski “*всякий, любой, каждый, весь, целый, иной, другой*” zamirlerini bu guruba dahil etmiştir (1956: 156-157). Ayrıca Tsıganenko tarafından Peşkovski’nin “*каков, каковский, какой, такой, экий, экой*” zamirlerini de belirtili zamir grubuna dahil ettiği belirtilmiş ve dilbilimci eserinde bu zamirleri de belirtili zamir olarak ele almıştır (2005: 306).

L.İ. Rahmanova ve N.V. Suzdaltseva (1997: 199) “*весь, всякий, сам, самый, каждый, любой, иной, другой*” zamirlerini belirtili zamir sınıfında incelemiş ve bu zamirlerin bütünlük ve ayırma anlamlarında kullanımlara sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Belirtili zamirlerle ilgili diğer dilbilimcilerin çalışmaları incelendiğinde; Telenkova (2010: 218) “*весь, всякий, каждый, любой, сам, самый, иной*” olarak, Romanek ve Snegurova, (2020: 26) “*сам, самый, весь, всякий, каждый, любой, иной*”, Valgina (2002: 159) “*сам, самый, весь, всякий, каждый, иной*”, Stariçenok (2011: 331-332) “*каждый, весь, всякий, любой, иной, другой, сам, самый*” olarak ele almıştır.

Belirtili zamir grubuyla ilgili detaylı çalışmalar yapan bir diğer dilbilimci ise Kuznetsova’dır. Dilbilimci çalışmasında belirtili zamirleri sıfat zamirler (*каждый, всякий, весь, иной, другой, прочий, остальной, одинаковый, всяческий, разный*) ve zarf zamirler (*всегда, везде, иногда, всюду, повсюду, всячески, по-другому, по-иному*) olarak iki grupta incelemiştir (2009: 90).

İncelediğimiz eserlerde belirtili zamir olarak sunulan sözcüklerin modern gramer kitaplarında bazılarının sıfat olarak (*одинаковый, разный vb.*) bazılarının zarf (*всегда, иногда, всюду, повсюду vb.*), bazılarının ilgi ve soru zamiri (*каков, какой vb*) ve bazılarının ise işaret zamiri olarak (*такой, экий vb.*) kabul edildiğinden ötürü çalışmamızda “*сам, самый, весь, всякий, любой, каждый, иной, другой*” sözcükleri Rus dilindeki belirtili zamirler olarak kabul edilmiştir.

2.3.5.1. Сам Belirtili Zamiri

Сам belirtili zamiri Türkçede “*kendi, kendine, kendisi, kendi başına, kendiliğinden*” anlamlarına karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 804). Ayrıca cümlede isim veya şahıs zamirleriyle kullanımında pekiştirici sözcük olarak ve “*kimsenin yardımı olmadan, bağımsız bir şekilde*” anlamlarında da kullanılabilir (Telenkova, 2010: 218). Bu belirtili zamir cümlede eylemi gerçekleştiren kişiyi belirtir. Cümlede belirttiği kişinin cins, sayı ve bulunduğu isim hal ekine göre çekime uğrar (Romanek ve Snegurova, 2020: 26).

- ✓ “Вы **сами** видите, что я не могу на вас жениться, если б вы даже этого теперь хотели, то скоро бы раскаялись.” (Lermantov, 1977:119).

- ✓ “Sizinle evlenemeyeceğimi siz **kendiniz** göreceksiniz, şimdi bunu istesenez bile kısa süre sonra pişman olursunuz.”

Dilbilimci Kuznetsova, V.V. Babaytseva’nın, V.N. Peregruhin’in ve L.A. Silantjeva’nın çalışmalarında **сам** belirtili zamirinin *hibrit* bir kelime olduğunu ifade ettiklerini belirtmiş ve bu kelimenin özne olarak kullanıldığı durumlarda zamir (**сам приехал**), nesne olarak kullanıldığı durumlarda ise hem zamir hem zarf özelliği taşıdığını (**он сделал это сам**) ifade etmiştir (2009, s. 90).

Çalışmamızda incelediğimiz dilbilimcilerin görüşleri temel alınarak, **сам** sözcüğünün konuşmada eylemi gerçekleştiren kişiyi göstermesi ve bu kişinin cins, sayı ve isim hal durumuna göre çekime uğraması baz alınarak belirtili zamir olarak kabul edilmiştir.

- ✓ “Старик поехал и **сам** передался русским. Пожил у них три месяца, нашел там своего сына, **сам** убил его и бежал.” (Tolstoy, 2009: 15).
- ✓ “Yaşlı adam gitti ve **kendi** Ruslara teslim oldu. Onların yanında üç ay kaldı, orada kendi oğlunu buldu. Onu **kendisi** öldürdü ve kaçtı.”

Сам belirtili zamirinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.11. Сам Belirtili Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	<i>сам/само</i>	<i>сама</i>	<i>сами</i>
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)</i>	<i>самого</i>	<i>самой</i>	<i>самих</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)</i>	<i>самому</i>	<i>самой</i>	<i>самим</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)</i>	<i>Сам/само, сам/само, сам/само</i>	<i>саму</i>	<i>Сам/само, сам/само, сам/само</i>
<i>Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)</i>	<i>самым</i>	<i>самой</i>	<i>самими</i>
<i>Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)</i>	<i>(o) самом</i>	<i>(o) самой</i>	<i>(o) самих</i>

2.3.5.2. *Самый* Belirtili Zamiri

Genellikle *сам* zamiriyle karıştırılan *самый* belirtili zamiri cümlede kullanımına bağlı olarak farklı anlamlarda ve farklı görevlerde bulunabilmektedir. Bu belirtili zamir cümlede genellikle sıfatı pekiştiren veya sıfata üstünlük derecesi katan Türkçedeki “en” sözcüğü anlamında kullanılmaktadır. Bu özelliğinden ötürü Kuznetsova (2009:90) gibi dilbilimciler bu sözcüğü “*pekiştirme parçacığı*” olarak incelese de keline özgü anlamı olması, çekime uğraması ve cümleden çıkarıldığında anlamda daralmaya sebebiyet vermesinden ötürü çalışmamızda belirtili zamir kategorisinde incelenmiştir. Bu sözcüğün sözlük anlamına bakacak olursak *самый* belirtili zamiri cümlede “*tam, aynı, ta, hemen, en*” anlamlarında kullanılabilir; *в эту самую минуту* (tam bu anda), *в то же самое время* (aynı zamanda), *до самого утра* (ta sabaha kadar), *под самым ухом* (kulağının hemen dibinde), *с самого начала* (ta başından beri veya en başından beri) vb. (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 807).

Этом ve *том* gibi işaret zamirleriyle kullanıldığında “*tam da bu (tam olarak bu)*” veya “*tam da şu (tam olarak şu)*” anlamlarını, yer ve zaman belirten isimlerle kullanıldığında ise “*ta, hemen, aynı*” anlamlarını, nitelik belirten sıfatlarla birlikte kullanıldığında ise “*en*” anlamını belirtir.

- ✓ “*Все они таковы, даже самые добрые, самые умные!*” (Lermantov, 1977:117).
- ✓ “*Onların hepsi böyledir, en iyileri, en akıllıları bile.*”
- ✓ “*Вечером, за чаем, в присутствии двух помещиков, приехавших по каким-то делам опеки, завязался тот самый интересный разговор, какого и ожидал Левин.*” (Tolstoy, 2011: 382).
- ✓ “*Akşamleyin, çay içerken bir tür velayet işi için gelen iki toprak sahibinin huzurunda Levin’in de beklediği tam olarak şu ilginç konuşma başlamıştı.*”

Самый belirtili zamiri ismin yalın hal durumu dışında *сам* zamiri gibi çekime uğrar (Telenkova 2010: 218). *Самый* belirtili zamirinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.12. Самый Belirtili Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmine Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	<i>самый/самое</i>	<i>самая</i>	<i>самые</i>
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmine –in hali)</i>	<i>самого</i>	<i>самой</i>	<i>самых</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmine –e hali)</i>	<i>самому</i>	<i>самой</i>	<i>самим</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmine –i hali)</i>	<i>cansızsa и.п.(самый/самое), canlıysa р.п. (самого)</i>	<i>самую</i>	<i>cansızsa и.п çoğul(самые), canlıysa р.п. çoğul(самых)</i>
<i>Творительный падеж Vasita (İsmine ile hali)</i>	<i>самым</i>	<i>самой</i>	<i>самими</i>
<i>Предложный падеж Bulunma (İsmine –de hali)</i>	<i>(о) самом</i>	<i>(о) самой</i>	<i>(о) самых</i>

2.3.5.3. Весь Belirtili Zamiri

Весь belirtili zamiri, bir nesnenin ya da bir olgunun bütününü gösterir ve topluluk anlamına sahiptir (Valgina ve diğ., 2002: 159). Cümlede isimlerle uyum içindedir ve ismin cins, hal ve sayı formuna göre çekime uğrar. (Romanek ve Snegurova, 2020: 26). Cümlede “*bütün, hep, hepsi, tüm, her taraf, tamamen, tamamı*” anlamlarında kullanılabilir: *вся книга* (bütün kitaplar veya kitapların tümü), *по всему городу* (bütün şehirde) (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 77).

- ✓ “Такого коня по **всему** Дону другого найти никак невозможно.” (Turgenyeu, 2015: 258).
- ✓ “Don’un diğer **her tarafında** böylesi bir at bulmak imkansızdır.”

✓ “Тамань – самый скверный городишко из **всех** приморских городов России.” (Lermantov, 1977: 46).

✓ “Taman, Rusya’nın **tüm** liman şehirlerinden en pis olan şehirciğidir.”

Весь belirtili zamirinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.13. *Весь* Belirtili Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	<i>весь/все</i>	<i>вся</i>	<i>все</i>
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)</i>	<i>всего</i>	<i>всей</i>	<i>всех</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)</i>	<i>всему</i>	<i>всей</i>	<i>всем</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)</i>	<i>кансызса и.н.(весь/все), канлыса р.н.(всего)</i>	<i>всю</i>	<i>кансызса и.н çoğul (все), канлыса р.н. çoğul (всех)</i>
<i>Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)</i>	<i>всем</i>	<i>всей</i>	<i>всему</i>
<i>Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)</i>	<i>(обо) всем</i>	<i>(обо) всей</i>	<i>(обо) всех</i>

2.3.5.4. *Всякий, Каждый ve Любой* Belirtili Zamirleri

Всякий, каждый ve любой belirtili zamirleri cümlede aynı türden kişi ya da varlıkları gösteren, nicelik ve çoğulluk belirten sözcüklerdir (Tsıganenko, 2005: 327). Bu belirtili zamirler eş anlamlı sözcüklerdir ve cümlede birbirlerinin yerine kullanılabilirler

(Kuznetsova; 2009: 90): *Любой /всякий/каждый* ребёнок (*Her çocuk*). Gösterdikleri isimlerin cins, sayı ve isim hal durumuna göre sıfatlar gibi çekime uğrarlar.

- ✓ “*Вот уж три дни, как я в Кисловодске. Каждый день вижу Веру у колодца и на гулянье.*” (Lermantov, 1977: 93).
- ✓ “*Kislovodsk’a geledi üç gün oldu. Vera’yı kuyu başında ve yürüyüşte her gün görüyorum.*”

Всякий, каждый ve *любой* belirtili zamirlerinin Türkçedeki anlamsal karşılıkları “*her, her bir, herhangi bir, herkes*” sözcükleridir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 116-319): *каждый/любой/всякий из вас* (*Sizden her biriniz*), *это каждому/любому/всякому известно* (*Bunu herkes bilir*).

- ✓ “*Всякий год их обожатели сменяются новыми, и в этом-то, может быть, секрет их неумолимой любезности.*” (Lermantov, 1977: 58).
- ✓ “*Her yıl onların hayranları yenileriyle yer değiştirir, belki de bu onların tükenmeyen nezaketlerinin sırrıdır.*”

Tsiganenko bu belirtili zamirlerin anlamsal açıdan bazı küçük farklılıklara sahip olduğunu belirtmiştir. Dilbilimci *всякий* belirtili zamirinin kişi ya da varlıkları nitelik yönünden belirtme özelliğini baz alarak aşağıda verilen örnekte olduğu gibi *каждый* ve *любой* zamirlerinin her zaman *всякий* zamirinin yerine kullanılamayacağını belirtmiştir. *всякий* zamiri *разный (başka, çeşitli)* anlamında kullanıldığında *каждый* ve *любой* zamirleriyle olan eş anlamlılığı bozulur: *Приходилось встречаться со всякими «разными» людьми* (*Her türden insanla tanışmak zorunda kaldım*). Ayrıca dilbilimci niteliksel açıdan *каждый* zamirindense *любой* zamirinin *всякий* zamiriyle daha yakın anlama sahip olduğunu ifade etmiştir (2005: 327-328). Bununla birlikte *всякий* zamirinin bazı yapılarda Türkçedeki “*hiç*” sözcüğüne karşılık gelen anlamı da vardır: *без всякой жалости* (*Hiç acımadan*) (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 116).

- ✓ “*Я путешествовал без всякой цели, без плана; останавливался везде, где мне нравилось, и отправлялся тотчас далее, как только чувствовал желание видеть новые лица – именно лица.*” (Turgenyev, 2017: 5).
- ✓ “*Plansız ve hiçbir amaç olmadan seyahate çıktım; hoşuma giden yerde durdum ve yeni insanlar daha doğrusu insanlar görme isteği hissettiğim an yola koyuldum.*”

Всякий, каждый ve любой belirtili zamirlerinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tablolarda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.14. *Всякий* Belirtili Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	<i>Всякий/всякое</i>	<i>всякая</i>	<i>всякие</i>
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)</i>	<i>всякого</i>	<i>всякой</i>	<i>всяких</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)</i>	<i>всякому</i>	<i>всякой</i>	<i>всяким</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)</i>	<i>cansızsa u.n. (всякий / всякое), canlıysa p.n. (всякого)</i>	<i>всякую</i>	<i>cansızsa u.n çoğul (всякие), canlıysa p.n. çoğul (всяких)</i>
<i>Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)</i>	<i>всяким</i>	<i>всякой</i>	<i>всякими</i>
<i>Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)</i>	<i>(о) всяком</i>	<i>(о) всякой</i>	<i>(обо) всяких</i>

Tablo 2.15. *Каждый* Belirtili Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Pod / Ср. Pod Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Pod Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	<i>каждый/каждое</i>	<i>каждая</i>	<i>каждые</i>
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)</i>	<i>каждого</i>	<i>каждой</i>	<i>каждых</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)</i>	<i>каждому</i>	<i>каждой</i>	<i>каждым</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)</i>	<i>cansızsa u.n. (каждый/каждое), canlıysa p.n.(каждого)</i>	<i>каждую</i>	<i>cansızsa u.n çoğul (каждые), canlıysa p.n. çoğul (каждых)</i>
<i>Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)</i>	<i>каждым</i>	<i>каждой</i>	<i>каждыми</i>
<i>Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)</i>	<i>(o) каждом</i>	<i>(o) каждой</i>	<i>(o) каждых</i>

Tablo 2.16. *Любой* Belirtili Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Pod / Ср. Pod Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Pod Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	<i>Любой/любое</i>	<i>любая</i>	<i>любые</i>
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)</i>	<i>любого</i>	<i>любой</i>	<i>любых</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)</i>	<i>любому</i>	<i>любой</i>	<i>любым</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)</i>	<i>cansızsa u.n.(Любой/любое), canlıysa p.n.(любого)</i>	<i>любую</i>	<i>cansızsa u.n çoğul (любые), canlıysa p.n. çoğul (любых)</i>
<i>Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)</i>	<i>любым</i>	<i>любой</i>	<i>любыми</i>
<i>Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)</i>	<i>(o) любом</i>	<i>(o) любой</i>	<i>(o) любых</i>

2.3.5.5. *Иной* ve *Другой* Belirtili Zamirleri

Belirtili zamir grubundan oluşan *иной* ve *другой* sözcüklerini genel olarak dilbilimciler eş anlamlı sözlük olarak belirtmektedir (Stariçenok, 2011: 336, Kuznetsova, 2009: 91). Bu belirtili zamirler bazı kullanım durumlarında birbirlerinin yerine kullanılabilse de bazı durumlarda kullanılamamaktadır. Bu zamirlerin sözlük anlamını inceleyecek olursak, Türkçede *иной* belirtili zamiri “*başka, diğer, ayrı, bazı (kimi), bazısı (kimisi)*” anlamlarına karşılık gelmektedir. *Другой* belirtili zamiri ise “*başka, diğer, öteki, ikinci, gelecek, ertesi*” anlamlarına sahiptir: *иной* *смысл (değişik mana)*, *иными словами (başka bir deyişle)*, *иные люди (bazı insanlar)*, *кто-то другой (başka birisi)*, *с другой сторон (diğer taraftan)* на *другой день (ertesi gün)* (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 205,297).

- ✓ “*Она не понимает, и я не могу ей высказать все. Теперь посмотрите с другой стороны. Я счастлив ее любовью, но я должен иметь занятия.*” (Tolstoy, 2011: 704).
- ✓ “*O anlamıyor ve ben de her şeyi ona söyleyemiyorum. Şimdi diğer taraftan bakınız. Ben onun aşkıyla mutluyum, ama bir uğraş bulmam gerekiyor.*”

G.P. Tsiganenko (2005: 328) çalışmasında bu belirtili zamirlerin aralarındaki farklılıklardan bahsetmiş ve bu zamirlerin “*başka*” anlamında kullanımları dışında eş anlamlı sözcük olmadıklarını ifade etmiştir. Dilbilimciye göre “*bazı, bazıları*” anlamlarında sadece *иной* belirtili zamiri kullanılır. “*Diğer, öteki, ikinci, bir sonraki veya ertesi*” anlamlarında ise sadece *другой* belirtili zamiri kullanılabilir. Yaptığımız açıklamadan da anlaşılacağı üzere bu belirtili zamirler “*başka*” anlamı dışında eş anlamlılığa sahip değildir. Sadece “*başka*” anlamında kullanılırsa birbirlerinin yerine geçebilirler. Örneğin; *Иного/другого решения быть не может (Başka çözüm olamaz)*.

- ✓ “*Но я даже не раскрыл ее; мысли мои тотчас приняли иное (другое) направление.*” (Turgenyeve, 2017: 5).
- ✓ “*Ama ben onu açmadım bile; düşüncelerim hemen başka yöne kayd.*”

Иной ve *другой* belirtili zamirlerinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tablolarda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.17. Иной Belirtili Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	<i>иной/иное</i>	<i>иная</i>	<i>иные</i>
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)</i>	<i>иного</i>	<i>иной</i>	<i>иных</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)</i>	<i>иному</i>	<i>иной</i>	<i>иным</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)</i>	<i>cansızsa и.п. (иной/иное), canlıysa р.п. (иного)</i>	<i>иную</i>	<i>cansızsa и.п çoğul (иные), canlıysa р.п. çoğul (иных)</i>
<i>Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)</i>	<i>иным</i>	<i>иной</i>	<i>иными</i>
<i>Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)</i>	<i>(о) ином</i>	<i>(о) иной</i>	<i>(о) иных</i>

Tablo 2.18. Другой Belirtili Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	<i>другой/другое</i>	<i>другая</i>	<i>другие</i>
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)</i>	<i>другого</i>	<i>другой</i>	<i>других</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)</i>	<i>другому</i>	<i>другой</i>	<i>другим</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)</i>	<i>cansızsa и.п. (другой/другое), canlıysa р.п. (другого)</i>	<i>другую</i>	<i>cansızsa и.п çoğul (другие), canlıysa р.п. çoğul (других)</i>
<i>Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)</i>	<i>другим</i>	<i>другой</i>	<i>другими</i>
<i>Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)</i>	<i>(о) другом</i>	<i>(о) другой</i>	<i>(о) других</i>

2.3.6. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Soru Zamirlerine (*Вопросительные местоимения*) Bakış Açısı

Rus dilinde konuşmacının bilmediği nesneyi, kişiyi, bu kişinin veya nesnenin niteliğini, niceliğini ve iyeliğini sormak için kullandığı sözcüklere soru zamiri denir. Rus Dilinde genel olarak dilbilimciler yedi adet soru zamiri olduğunu ifade etmişlerdir: **кто, что, какой, каков, чей, который, сколько** (Tihonov, 2002: 295, Lekanta, 2019: 271, Telenkova, 2010: 218, Stariçenokenokenka, 2011: 337). Ayrıca günümüzde artık kullanıma sahip olmayan bir soru zamiri daha vardır: **кой** soru zamiri. Bu soru zamiri önceleri edebi metinlerde “*hangi*” anlamında kullanılan bir soru zamiridir. Ama günlük konuşma dilinde ve edebi eserlerde artık kullanılmamaktadır ve gramer kitaplarında modası geçmiş sözcük olarak değerlendirilmektedir (Stariçenok, 2011: 337).

Как, где, когда, куда, откуда, почему, зачем vb. sözcükler soru cümlelerinde kullanılmalarına rağmen, Rahmanova (1997: 238), Valgina (2002: 184), Lekanta (2019: 360), Stariçenok (2011: 403) gibi birçok dilbilimci bu sözcükleri zamirlerle bağıntılı zarflar olarak ele almışlardır. Bu durumun sebebi ise bu sözcüklerin cins, sayı formuna sahip olmaması ve isim hâl eklerine göre çekime uğramamasıdır. Fakat Sidorenko (2002: 154-155) ise bu sözcükleri, anlamsal açıdan zamirlerle olan bağlantılarını baz alarak zamir kategorisinde değerlendirmiştir.

Soru zamirleri cümlede ismin yerini tutar ve ismin hallerine göre çekime uğrar. **Как, где, когда, куда, откуда, почему, зачем** gibi sözcükler ise anlamsal olarak ismin yerini alsalar da ismin hallerine göre çekime uğramazlar. Bu değişmezlik özelliğiyle bu sözcükler yapısal olarak zarflara aittir. Genel olarak dilbilimciler de bu sözcükleri zarf kategorisinde veya zamirsel zarf olarak ele almışlardır. Bu sebeplere dayanarak yukarıdaki **кто, что, какой, каков, чей, который, сколько** sözcükleri çalışmamızda soru zamiri olarak, **как, где, когда, куда, откуда, почему, зачем** sözcükleri ise zarf olarak değerlendirilmiştir.

2.3.6.1. *Кто* Soru Zamiri

Soru zamirlerinden **кто** anlamsal olarak Türkçede “*kim*” sözcüğüne karşılık gelir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 356). Yapısal olarak isimlerle bağıntılı zamirler kategorisinde değerlendirilen **кто** soru zamiri cümlede sadece kişi ya da kişileri sormak

için kullanılır. Cins ve sayı formuna sahip değildir ama ismin hallerine göre çekime uğrayabilir (Dietrich, P.A., 2007: 304). Ayrıca bu soru zamiriyle kullanılan fiiller şimdiki zaman ve gelecek zaman ifadelerinde tekil olarak; geçmiş zamanda ise eril cins tekil olarak kabul edilir.

- ✓ “**Кто** заставлял вас все высказать вашему брату?” (Turgenyev, 2017: 47).
- ✓ “Kardeşinize her şeyi anlatmaya sizi **kim** zorladı?”
- ✓ “Будь я хоть сколько-нибудь вам равна, вы бы могли ещё обидеться такою дерзостью; но **кто** я и **кто** вы?” (Dostoyevskiy, 1945: 432).
- ✓ “Sizinle biraz olsun eşit seviyede olsaydım böyle bir küstahlık gururunuzu incitebilirdi, ama ben **kimim**, siz **kimsiniz**?”

Кто soru zamirinin ismin hallerine göre çekimleri **Tablo 2.19**’ da belirtildiği gibidir (Bkz. Tablo 2.19.).

2.3.6.2. **Что** Soru Zamiri

Yapısal olarak isimlerle bağıntılı zamir kategorisinde yer alan **что** soru zamiri cümlede cansız varlıkları, olayları, faaliyetleri vb. sormak için kullanılır. Cins ve sayı formuna sahip olmayan **что** soru zamiri, cümlede ismin hallerine göre çekime uğrayabilir. Bu soru zamirinin Türkçedeki anlamsal karşılığı “ne” sözcüğüdür. Bazı durumlarda bu soru zamiri cümlede “nasıl” ya da “neden” sözcüklerine de karşılık gelebilir; **что с вами** (neyiniz var), **что случилось** (ne oldu) **что больной** (hasta nasıl) **что вы всегда спорите** (neden her zaman tartışıyorsunuz) (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 997).

- ✓ “А утро **что** ты делаешь? – Я к Катавасову только, – отвечал Левин.” (Tolstoy, 2011: 754).
- ✓ “Peki sabahleyin **ne** yapacaksın? – Sadece Katavasov’a gideceğim diye cevapladı Levin.”
- ✓ “**Что** тут могло выйти путного?” (Turgenyev, 2017: 29).
- ✓ “Burada yanlış giden ne olabilir?”

Кто ve *что* soru zamirlerinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.19. *Кто* ve *Что* Soru Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimleri

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>	<i>кто?</i>	<i>что?</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>кто?</i>	<i>что?</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> (<i>İsmi –in hali</i>)	<i>кого?</i>	<i>чего?</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> (<i>İsmi –e hali</i>)	<i>кому?</i>	<i>чему?</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> (<i>İsmi –i hali</i>)	<i>кого?</i>	<i>что?</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> (<i>İsmi ile hali</i>)	<i>кем?</i>	<i>чем?</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> (<i>İsmi –de hali</i>)	<i>о ком?</i>	<i>о чем?</i>

2.3.6.3. *Какой* Soru Zamiri

Какой sözcüğü cümlede ismi nitelik açısından sormaya yarayan soru zamirlerindendir. Cümlede sıfatlar gibi belirttiği ismin cins, sayı formu ve isim hal ekine göre çekime uğrar (Romanek ve Snegurova, 2020: 26). Türkçedeki anlamsal karşılığı “*hangi, nasıl, ne çeşit*” sözcükleridir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 311).

✓ “*Какое рискованное дело? – спросил беспокожно Чичиков.*” (Gogol, 1961: 184).

✓ “*Hangi riskli iş? Diye sordu endişeli bir şekilde Çiçikov.*”

- ✓ “Пробегаю в памяти все мое прошедшее и спрашиваю себя невольно: зачем я жил? для **какой** цели я родился?” (Lermantov, 1977: 106).
- ✓ “Hafızamdaki tüm anıları gözden geçiriyorum ve kendime istemsizce soruyorum; Ne için yaşadım? **Hangi** amaç için doğdum?”

Какой soru zamirinin isim hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.20. Какой Soru Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род</i> <i>Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род</i> <i>Dişi Cins</i>	<i>Множественное</i> <i>число</i> <i>Çoğul</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>какой/какое?</i>	<i>какая?</i>	<i>какие?</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	<i>какого?</i>	<i>какой?</i>	<i>каких?</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	<i>какому?</i>	<i>какой?</i>	<i>каким?</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> <i>(İsmi –i hali)</i>	<i>какого/какое?</i> <i>canlıysa p.n. (какого)</i>	<i>какую</i>	<i>какие/какую?</i> <i>canlıysa p.n. (каких)</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> <i>(İsmi ile hali)</i>	<i>каким?</i>	<i>какой?</i>	<i>какими?</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> <i>(İsmi –de hali)</i>	<i>(о) каком?</i>	<i>(о) какой?</i>	<i>(о) каких?</i>

2.3.6.4. Каков Soru Zamiri

Каков sözcüğü soru cümlesinde isim hâl eklerine göre çekime uğramayan tek soru zamiridir. Bu zamir sadece cins ve sayı formuna sahiptir (Telenkova, 2010: 216): **каков, какова, каково, каковы**. Cümlede yüklem rolüyle kullanılır: *А какова у вас река?*

(*Sizin oradaki nehir nasıl?*) (Stariçenok, 2011: 338). Kullanıldığı cümlelerde Türkçedeki anlamsal karşılığı “*nasıl, ne çeşit, ne biçim*” sözcükleridir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 311).

- ✓ “*Мы сейчас примемся за еду; но прежде, – прибавил он, – оглянитесь... каков вид?*” (Turgenyev, 2017: 10).
- ✓ “*Şimdi yemeğe geçeceğiz; ama her şeyden önce, diye ekledi, etrafa bak... Manzara nasıl?*”
- ✓ “*Какова княжна? а? Ну, уж признаюсь, московские барышни! после этого чему же можно верить?*” (Lermantov, 1977: 103).
- ✓ “*Prenses nasıl? Peki itiraf ediyorum, Moskovalı kadınlar! Bundan sonra neye güvenilebilir ki?*”

2.3.6.5. *Который* Soru Zamiri

Который zamiri soru cümlelerinde isimle birlikte kullanıldığında Türkçede “*hangi, kaç*” anlamlarına, tek başına kullanıldığında ise “*hangisi, kaçınıcı*” anlamlarına karşılık gelmektedir. Cümlede nitelediği ismin cinsine, sayısına ve isim hal ekine göre çekime uğrar. *Которое сегодня число?* (*Bugün ayın kaçıdır?*) *Который карандаш вы хотите* (*Hangi kurşun kalemi istiyorsunuz?*) *Который вы хотите?* (*Hangisini istiyorsunuz?*) *Которые из них?* (*Onlardan hangileri?*) (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 346).

- ✓ “*С которых же пор он у вас хорошим человеком стал?*” (Korolenko, 2014: 102).
- ✓ “*Hangi zamandan beri o sizin yanınızda iyi bir insan oldu?*”

Который soru zamirinin isim hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.21. *Который* Soru Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	<i>какой?/ какое?</i>	<i>какая?</i>	<i>какие?</i>
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)</i>	<i>какого?</i>	<i>какой?</i>	<i>каких?</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)</i>	<i>какому?</i>	<i>какой?</i>	<i>каким?</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)</i>	<i>cansızsa u.n.(какой? / какое?), canlıysa p.n.(какого?)</i>	<i>какую?</i>	<i>cansızsa u.n çoğul (какие?), canlıysa p.n. çoğul (каких?)</i>
<i>Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)</i>	<i>каким?</i>	<i>какой?</i>	<i>какими?</i>
<i>Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)</i>	<i>(о) каком?</i>	<i>(о) какой?</i>	<i>(о) каких?</i>

2.3.6.6. *Чей* Soru Zamiri

Чей zamiri isimlerin kime veya neye ait olduğunu sormak için soru cümlelerinde kullanılan soru zamirlerindendir. Cümlede belirttiği ismin cinsine, sayısına ve isim hal ekine göre çekime uğrar (Valgina ve diğ., 2002: 158). Türkçede anlamsal olarak “kimin” sözcüğüne karşılık gelir.

- ✓ “*Чей* это был крик?” (Tolstoy, 2011: 797).
- ✓ “Bu **kimin** çığlığıydı?”
- ✓ “*Чья* эта чудесная коляска?” (Lermantov, 1977: 38).
- ✓ “Bu harika bebek arabası **kimin**?”

Чей soru zamirinin isim hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.22. Чей Soru Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род</i> <i>Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род</i> <i>Dişi Cins</i>	<i>Множественное</i> <i>число</i> <i>Çoğul</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>чей? / чье?</i>	<i>чья?</i>	<i>чьи?</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	<i>чьего?</i>	<i>чьей?</i>	<i>чьих?</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	<i>чьему?</i>	<i>чьей?</i>	<i>чьими?</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> <i>(İsmi –i hali)</i>	<i>cansızsa u.n.(чей? / чье?),</i> <i>canlıysa p.n.(чьего?)</i>	<i>чью?</i>	<i>cansızsa u.n çoğul</i> <i>(чьи?), canlıysa p.n.</i> <i>çoğul (чьих?)</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> <i>(İsmi ile hali)</i>	<i>чьим?</i>	<i>чьей?</i>	<i>чьими?</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> <i>(İsmi –de hali)</i>	<i>(о) чьем?</i>	<i>(о) чьей?</i>	<i>(о) чьих?</i>

2.3.6.7. Сколько Soru Zamiri

Сколько sözcüğü cümlede bir şeyin miktarını soran soru zamirlerindendir. Soru zamiri olarak Türkçede “*kaç, ne kadar*” anlamlarına karşılık gelmektedir. **Сколько** soru zamirinin cins ve sayı formu yoktur. Yalın halde kullanıldığında kendisinden sonra gelen isim, ismin çoğul ilgi haline göre (*формы родительного падежа множественного числа*) çekime uğrar: **Сколько дней?** (*Kaç gün*) gibi. Diğer tüm kullanımlarda belirttiği ismin, isim çoğul durum ekine göre çekime uğrar.

- ✓ “Да что, он слишком стар? **Сколько** ему лет?” (Gogol, 1961: 249).
- ✓ “Не, о çok mu yaşlı? **Kaç** yaşında?”
- ✓ “**Сколько** могу видеть из слов ваших – сказал полковник, нимало не смутясь, – это просьба; не так ли?” (Gogol, 1961: 267).

- ✓ “Sözlerinizden *ne kadarını* görebilirim, bu bir rica; öyle değil mi? dedi albay, hiç utanmadan.”

Сколько soru zamirinin isim hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.23. *Сколько* Soru Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>сколько?</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	<i>скольких?</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	<i>скольким?</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> <i>(İsmi –i hali)</i>	<i>сaнсızsа u.n çoğul</i> <i>(сколько?), сaнһysа р.п.</i> <i>çoğul (скольких?)</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> <i>(İsmi ile hali)</i>	<i>сколькими?</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> <i>(İsmi –de hali)</i>	<i>(o) скольких?</i>

2.3.7. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki İlgi Zamirlerine (*Относительные местоимения*) Bakış Açısı

Soru zamirlerinin (*кто, что, какой, каков, чей, который, сколько*), soru sorma özelliklerini kaybederek cümlede kullanılmasıyla bu sözcükler *ilgi/bağ zamirlerine* (*относительные местоимения*) dönüşür. Cümlede yan cümleyi ana cümleye bağlama fonksiyonunda kullanılır. Rus dilbilimciler, ilgi zamirleri konusunda farklı görüşlere sahiptir. Kimi dilbilimciler (Valgina ve diğ., 2002: 158) ilgi zamirini soru zamiri kategorisinde sınıflandırmış, kimileri bağıntılı sözcük olarak incelemiş (Russkaya Grammatika, 1980: 720), kimileri ise soru zamirlerinden ayrı tutarak ilgi zamirleri olarak

sınıflandırmıştır (Maydanova, 1993: 184, Rahmanova, 1997:199 vb.) Sözdiziminde bağlaç sözcük ya da bağlayıcı sözcük olarak isimlendirilen ilgi zamiri, önceki çalışmalarda soru zamirleriyle aynı kategoride ele alınırdı. Konunun üzerinde detaylı araştırmalar yapıldıkça ilgi zamirlerinin fonksiyonel özellikleri, soru zamirlerinden ayrı tutulması gereken bir kategoride yer alması gerekliliğini ortaya koymuştur (Kuznetsova, 2009: 91).

Sidorenko (2002: 154) yukarıda verilen ilgi zamirlerine ek olarak bağlaç özelliği temel alınarak *где, куда, откуда, как, когда, почему, отчего, насколько* gibi sözcükleri “*zamirsel ek eylem kontaminasyonları*” adı altında incelemiş ve bu sözcüklerin de zamir olduklarını ifade etmiştir. Bu sözcükler anlamsal olarak zamire yakınlığı olsa da çoğu dilbilimci tarafından zarf olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple çalışmamızda da zamir olarak değil zarf olarak değerlendirilmiştir.

“1980 *Russkaya Grammatika* (1980 *Rus Grameri*)” isimli çalışmada, soru zamirlerinin “*bağıntılı sözcük*” olarak kullanılmasıyla bu sözcüklerin soru özelliklerinin kaybolduğu ve farklı özelliklere sahip oldukları belirtilmiştir (1980: 720). İlgi zamirlerini “*bağıntılı sözcük*” olarak değerlendiren eserde bu zamirlerle, ilgili cümlede ikili bir söz dizim ilişkisine sahip oldukları vurgulanmıştır: Ana cümlede belirttiği ismin cins ve sayısı ile ilişkisi, yan cümlede yüklem gerektirdiği isim hal ekiyle ilişkisi. Örneğin: *Ей подарил цветы, которые она любит* (Ona, onun sevdiği çiçekler hediye edildi).

Yapılan incelemeler temel alınarak soru zamirlerinin sorgulama özelliklerini kaybederek cümlede kullanılmalarına Rus dilinde ilgi zamiri denir. Çalışmamızda “*кто, что, какой, каков, чей, который, сколько*” sözcükleri Rus dilinde soru zamiri olarak kabul edildiğinden, bu sözcüklerin soru sorma özellikleri dışında kullanılmaları bu zamirleri ilgi zamirine dönüştürür (Stariçenok, 2011: 338). Kısacası bu sözcükler, soru cümlesi oluşturmak için kullanıldığında soru zamiri, yan cümleyi ana cümleye bağlamak için kullanıldığında ise ilgi zamiri olarak sınıflandırılır. Soru sorma özellikleri haricinde tüm anlamsal özellikleri aynıdır ve ismin tüm hallerine göre çekim formuna sahiplerdir.

2.3.7.1. *Kmo* İlgi Zamiri

Kmo ilgi zamiri, “-ki o” ve “*kim, kimi, kimisi*” anlamlarında yan cümleyi ana cümleye bağlamak için kullanılır. *Kmo* ilgi zamiri cümlede belirttiği isme göre tekil ya

da çoğul yüklemle kullanılabilir. Ayrıca **кто** soru zamiri gibi ismin hallerine göre çekime uğrar.

- ✓ “Мы бросим жребий, **кому** первому стрелять.” (Lermantov, 1977: 110).
- ✓ “İlk **kimin** ateş edeceğini kurayla belirleyeceğiz.”

Кто ilgi zamiri genellikle aşağıdaki durumlarda kullanılır:

- Tekrarlanan ve ayırıcı durumlarda: “**Кто** спит, **кто** чистит оружие.” (**Kimisi** uyuyor, **kimisi** silahını temizliyor).
- *Вот* parçasıyla birlikte gösterme anlamında: “Народ — вот **кто** должен управлять государством.” (Halk, devleti yönetmesi gereken **kişidir**).
- Bilinmezlik anlamında: “**Кто** его знает, как пойдут дела.” (İşlerin nasıl gideceğini **kim** bilir) (Tsiganenko, 2005: 308).

2.3.7.2. **Что** İlgi Zamiri

Что ilgi zamiri kişiler dışında kalan tüm nesneleri, olayları veya olguları belirterek yan cümleyi ana cümleye bağlamak için kullanılır. Ayrıca **что** soru zamiri gibi ismin hallerine göre çekime uğrar. Türkçede anlamsal olarak “*ki o, şey, ne*” gibi anlamlarla yan cümleyi ana cümleye bağlar. **Что** ilgi zamiriyle oluşturulan Rusça cümlelerin Türkçeye çevirilerinde bu zamirinin anlamı kullanılmayabilir.

- ✓ “Говорю с вами это по той причине, **что** генерал-губернатор особенно теперь нуждается в таких людях.” (Gogol, 1961: 307).
- ✓ “Genel Valinin özellikle şu anda böyle insanlara ihtiyaç duyması sebebiyle bunu sizinle konuşuyorum.”
- ✓ “Он в состоянии был исполнить в самом деле то, **о чем** говорил шутя.” (Lermantov, 1977: 23).
- ✓ “Şaka olarak söylediği **şeyi** aslında gerçekte yapmıştı.”

2.3.7.3. **Какой** İlgi Zamiri

Какой ilgi zamiri cümlede Türkçede “*hangi, ne gibi, ne kadar*” anlamlarında yan cümleyi ana cümleye bağlamak için kullanılır. Ayrıca **какой** soru zamiri gibi belirttiği ismin isim haline göre çekime uğrar:

- ✓ “Несмотря на то, что в Москве Ростовы принадлежали к высшему обществу, сами того не зная и не думая о том, к **какому** они принадлежали обществу, в Петербурге общество их было смешанное и неопределенное.” (Tolstoy, 1945: 560).
- ✓ “Moskova’daki Rostovlar yüksek sosyeteye ait olmalarına rağmen **hangi** zümreye ait olduklarını kendileri bilmiyorlar ve bunu düşünmüyorlardı. Petersburg’daki toplulukları belirsiz ve karmaşıktı.”
- ✓ “Ну, уж и сумасшедшая! Вовсе не сумасшедшая, а так, испытала, знаешь, несчастья... Что ж делать, братец, и рад бы с умом... А впрочем, и с умом-то какие бывают! А **какая** она добрая, если б ты знал, благородная **какая!**” (Dostoyevskiy, 1859:73).
- ✓ “Deliymiş! Hiç de deli değil. Kötü şeyler yaşamış biliyorsun. Ne yapalım kardeşim akıllısından memnun olurum ama... Akıllılarda çok düzgün çıkmıyor ya! **Ne kadar** iyi kalpli **ne kadar** asil bir bilsen!”

2.3.7.4. **Каков İlgi Zamiri**

Каков ilgi zamiri cümlede Türkçede “nasıl, (olduğu) gibi” anlamlarında yan cümleyi ana cümleye bağlamak için kullanılır. Soru zamiri özelliklerini ilgi zamiri olarak kullanılırken de taşır. Cümlede isim hal eki almaz, sadece belirttiği ismin cins ve sayısına göre çekime uğrar:

- ✓ “А я так убежден и, основываясь на последнем письме, которым почтил меня его высочество эрцгерцог Фердинанд, предполагаю, что австрийские войска, под начальством столь искусного помощника, **каков** генерал Мак, теперь уже одержали решительную победу и не нуждаются более в нашей помощи.” (Tolstoy, 1945: 163).
- ✓ “Büyük Arşidük Ferdinand’ın beni onurlandıran son mektubuna dayanarak, General Mack **gibi** yetenekli bir arkadaşının komutası altında Avusturya ordularının şimdiden kesin bir zafer kazanmış olduğuna ve artık bizim yardımımıza ihtiyacı olmadığına eminim.”
- ✓ “Ноздрев приветствовал его по-дружески и спросил, **каково** ему спалось.” (Gogol, 1961: 71).
- ✓ “Nozdrev onu dostça selamladı ve **nasıl** uyuduğunu sordu.”

2.3.7.5. *Чей* İlgi Zamiri

Чей ilgi zamiri cümlede Türkçede “-ki onun” veya “kimin” anlamlarında canlı ve cansız varlıkların iyeliğini belirterek yan cümleyi ana cümleye bağlamak için kullanılır. Belirttiği ismin cinsine, sayısına ve isim hal ekine göre çekime uğrar:

- ✓ “Ходили темные слухи, что состоял он когда-то у кого-то в камердинерах; но кто он, откуда он, **чей** сын, — об этом решительно никто не имел ни малейшего понятия, да и, правду сказать, никого не занимали эти вопросы.” (Turgenev, 2015: 27)
- ✓ “Bir zamanlar birinin uşağı olduğuna dair karanlık söylentiler vardı: o kimdi, nereden gelmişti, **kimin** oğluydu, nerede yaşıyordu, neyle yaşıyordu. Kimsenin bu konuyla ilgili bir fikri yoktu ve doğrusunu söylemek gerekirse hiç kimse bu sorularla ilgilenmiyordu.”
- ✓ “Определенно не признавал местоимения самостоятельной частью речи А.М. Пешковский, **чей** «Русский синтаксис...» вышел первым изданием ещё в 1914 году.” (Halidov, 2017:33).
- ✓ “1914 yılında “Rusça Sözdizimi” isimli kitabının ilk baskısı çıkan A.M. Peşkovskiy zamirleri kesin bir şekilde bağımsız bir sözcük türü olarak belirtmemiştir.”

2.3.7.6. *Который* İlgi Zamiri

Который sözcüğü, soru zamiri olarak sahip olduğu niteleme özelliğinin aksine ilgi zamiri olarak nesnel (varlıksal) bir anlam belirtir (Russkaya Grammatika, 1980: 721). Türkçedeki anlamsal karşılığı “hangisi, kaçınıcı” sözcükleridir. Ayrıca *который* ilgi zamiri Türkçedeki sıfat fiil yapısına benzeyen yani fiilin yapısına göre fiilin sonuna “-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş” sıfat fiil ekleri eklenen, yan cümleyi ana cümleye bağlayan bir bağlama sözcüğüdür. Bu sözcük ilgi zamiri göreviyle yan cümlede kullanıldığında, ana cümlede nitelediği ismin cins ve sayısına göre çekime uğrar, ancak yan cümlede nesne ya da özne durumu göz önünde bulundurularak hangi isim hal ekinde çekime uğrayacağı fiile göre belirlenir.

“Ей подарили цветы, **которые** она любит.” (Sevdiği çiçekler hediye edildi.)
Örnekte görüldüğü üzere *который* ilgi zamiri cümlede цветы (çiçekler) sözcüğünü nitelemektedir ve nitelediği sözcük çoğul isim olduğu için yan cümlede de **которые**

çoğul olarak belirtilmiştir. Ayrıca yan tümcede fiil nesnesi ismin i-haline göre (винительный падеж) çekime uğramıştır.

- ✓ “В Петербурге Ростовы были провинциалы, до **которых** не спускались те самые люди, **которых**, не спрашивая их к какому они принадлежат обществу, в Москве кормили Ростовы.” (Tolstoy, 1945: 560).
- ✓ “Moskova’da hangi çevreden olduklarını sormadan yedirip içirdikleri insanlar tarafından burun kıvrılan Petersburg’daki Rostovlar taşralı olarak kabul ediliyorlardı.”
- ✓ “Одним словом, надобно учредить всеобщий владычествующий образ правления, **который** распространялся бы над целым светом.” (Tolstoy, 1945: 548).
- ✓ “Sözün kısası, tüm dünya üzerinde egemen olacak evrensel bir hükümet kurmak gereklidir.”

Который ilgi zamiri cümlede **кто** ilgi zamirinin kullanıldığı yerlerde kullanılabilir (Dietrich, 2007: 322):

- ✓ “Он человеком, на **кого/ которого** я рассчитывал.”
- ✓ “О, kendisine güvendiğim adamdır.”

2.3.7.7. Сколько İlgi Zamiri

Сколько ilgi zamiri Türkçede “-e kadar” ya da “ne kadar” anlamlarında yan cümleyi ana cümleye bağlamak için kullanılır. Ayrıca **сколько** soru zamiri gibi ismin tüm çoğul hallerine göre çekime uğrar.

- ✓ “Этот веселый, бойкий парень очень мне нравился; да и, **сколько** я мог заметить, у старого Хоря он тоже был любимцем.” (Turgenyev, 2015: 11).
- ✓ “Bu neşeli, samimi adamı çok sevdim, ayrıca fark edebildiğim **kadar**, o yaşlı Hor’un gözdesiydi.”
- ✓ “Старуха, бабушка Фени, **сколько** могла, подтвердила все показания своей внучки.” (Dostoyevskiy, 2016: 449).
- ✓ “Yaşlı kadın, Fenyâ’nın babaannesi, torununun tüm söylediklerini, yapabildiği **kadar** (elinden geldiğince) doğruladı.”

2.3.8. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Olumsuzluk Zamirlerine (*Отрицательные местоимения*) Bakış Açısı

Soru zamirlerinden *кто, что, какой* ve *чей* sözcüklerine “*ни-*” veya “*не-*” ön eklerinin getirilmesiyle oluşturulan sözcüklere olumsuzluk zamiri denir. Rus dilindeki olumsuzluk zamirleri “*некого, нечего; никто, ничто, никакой, ничей*” sözcükleridir (Rahmanova ve Suzdaltseva, 1997: 199, Valgina ve diğ.: 2002: 160-161, Stariçenok, 2011:339). Bu zamirlerden “*ни-*” ön eki ile yapılan olumsuzluk zamirleri cümlede kesinlikle “*не*” veya “*нет*” olumsuzluk ilgeçleriyle birlikte kullanılırlar:

- ✓ “*Все разошлись, и, кроме Анатоля, который заснул тотчас же, как лег на постель, никто долго не спал эту ночь.*” (Tolstoy, 1945: 292).
- ✓ “*Herkes dağıldı ve yatağa yatar yatmaz uykuya dalan Anatol hariç, hiç kimse uzun süre bu gece uyumadı.*”

Никто, ничто, никакой, ничей olumsuzluk zamirleriyle edat kullanılırsa edat “*ни-*” ön eki ile soru zamiri arasında kullanılır (Dietrich, 2007: 312):

- ✓ “*Николая Андреича Болконского сын из милости служить ни у кого не будет.*” (Tolstoy, 1945: 148).
- ✓ “*Nikolay Andreyevič Bolkonski’nin oğlu hiç kimsenin yanında minnetle hizmet etmeyecektir.*”

“*Ни-*” veya “*не-*” olumsuzluk ilgeçleriyle türeyen “*некого, нечего; никто, ничто, никакой, ничей*” olumsuzluk zamirlerinin yanı sıra; *никогда, нигде, негде, никуда, некуда, ниоткуда, неоткуда, ниотколе, нидокуда, нидоколе, нисколько, нинасколько, никак, низачем, незачем, нипочему, ниотчего, неотчего, никаково* gibi sözcükleri bazı dilbilimciler olumsuzluk zamiri olarak ele almıştır (Şvedova, 1998: 8, Sidorenko, 2002: 148-149). İncelediğimiz dil bilgisi eserlerinin genelinde ve Rusça- Türkçe sözlüklerde bahsi geçen bu kelimeler bağımsız sözcük türlerinden zarf olarak tasnif edilmiştir (Rahmanova ve Suzdaltseva, 1997: 237, Valgina ve diğ.: 2002: 183, Stariçenok, 2011: 404). Bu sebeple çalışmamızda genele uyularak bu sözcükler zamir kategorisinde ele alınmamıştır.

Olumsuzluk zamirlerinin soru zamirlerinden ayrı kendilerine özgü anlamları vardır. Bu zamirlerin kendilerine özgü anlamlarını, cümledeki görevlerini ve kullanım özelliklerini inceleyecek olursak:

2.3.8.1. *Никто* ve *Ничто* Olumsuzluk Zamirleri

Никто olumsuzluk zamiri cümlede eril cins ve tekil olarak, *ничто* olumsuzluk zamiri ise orta cins tekil olarak ifade edilir. *Кто* ve *что* soru zamirlerinde olduğu gibi ismin tüm hallerine göre çekime uğrayabilirler (Romanek ve Snegurova, 2020: 36). *Никто* olumsuzluk zamininin Türkçedeki anlamsal karşılığı “hiç kimse” ya da “hiçbiri” sözcükleri, *ничто* zamininin ise “hiçbir şey” sözcüğüdür (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 489-491). Bu zamirler cümlede genellikle özne ya da nesne görevinde kullanılırlar.

- ✓ “Я зашел в первую избу, отворил дверь в сени, окликнул хозяев – **никто** не отвечал мне.” (Turgenyev, 2015: 92).
- ✓ “İlk kulübeye girdim, holün kapısını açtım, ev sahibine seslendim, **hiç kimse** bana cevap vermedi.”
- ✓ “Я такой человек: **ничто** меня так не оскорбляет, смею сказать, так сильно не оскорбляет, как неблагодарность...” (Turgenyev, 2015: 23).
- ✓ “Ben böyle insanım: **hiçbir şey** beni böyle kırmaz, itiraf ediyorum, nankörlük kadar beni bir şey kıramaz.”

Никто ve *ничто* olumsuzluk zamirlerinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.24. *Никто* ve *Ничто* Olumsuzluk Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimleri

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>никто</i>	<i>ничто</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	<i>никто</i>	<i>ничто</i>
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)</i>	<i>никого</i>	<i>ничего</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)</i>	<i>никому</i>	<i>ничему</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)</i>	<i>никого</i>	<i>ничто</i>

Tablo 2.24. (Devamı)

<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> (İsmi ile hali)	<i>никем</i>	<i>ничем</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> (İsmi –de hali)	<i>ни о ком</i>	<i>ни о чем</i>

2.3.8.2. *Некого* ve *Нечего* Olumsuzluk Zamirleri

Никто ve *ничто* olumsuzluk zamirleriyle Türkçede aynı anlamları ifade eden *некого* ve *нечего* olumsuzluk zamirleri, cümlede ismin yalın hali bulunmayan ve şahıssız cümlelerde kullanılan olumsuzluk zamirlerindendir. *Некого* zamiri, *никто* zamiri gibi Türkçede “hiç kimse” anlamı taşıırken, *нечего* zamiri de *ничто* zamiri gibi “hiçbir şey” anlamı taşımaktadır. Bu olumsuzluk zamirleri anlamsal olarak benzer, lakin kullanım olarak farklı özelliklere sahiplerdir. Yukarıda belirttiğimiz gibi bu zamirlerin ismin yalın halleri bulunmamaktadır. Bu zamirlerin yalın halde kullanılması durumunda olumsuzluk belirten özellikleri kaybolur ve belirtisiz zamire dönüşürler. Örneğin: “Я узнал *нечто* интересное об истории города.” (Şehrin tarihi hakkında çok ilginç **bir şey** öğrendim). Bu cümlede *нечто* sözcüğü belirtisiz zamir rolüyle kullanılmıştır. “Мне *нечего* ему сказать.” (Ona söyleyecek **hiçbir şeyim** yok). Bu cümlede ise *нечего* sözcüğü olumsuzluk zamiri rolüyle kullanılmıştır. Örneklerden de anlaşılacağı üzere *некто* ve *нечто* sözcükleri belirtisiz zamir, bunların yalın hal dışında diğer çekimli halleri (*некого*, *нечего*) ise olumsuzluk zamiri olarak değerlendirilir (Romanek ve Snegurova, 2020: 37-38).

- ✓ “Делать было *нечего*, надо было уехать, хотя уже наступало позднее ночное время и следовало бы гостю, по деревенскому обычаю, остаться ночевать.” (Aksakov, 1895: 14).
- ✓ “Gece saatin çok geç olmasına ve eski köy geleneğinde misafirin gece kalması gerekmesine rağmen yapacak **hiçbir şey** yoktu, gitmek gerekiyordu.”

Некого ve *нечего* olumsuzluk zamirleri, *никто* ve *ничто* zamirleri gibi edatla birlikte kullanımlarında edat *не-* parçacığıyla *кого/чего* soru zamirinin arasına girer ve bunlar ayrı yazılır: *не с кем, не о ком, не у кого, не с чем, не о чем* gibi.

- ✓ “Княжне Марье в Москве **не с кем** было поговорить, **некому** поверить своего горя, а горя много прибавилось нового за это время.” (Tolstoy, 1945: 675).
- ✓ “Moskova’da Prenses Maria’nın konuşacak **hiç kimsesi** yoktu, üzüntüsüne **hiç kimse** inanmıyordu, bu sürede üzüntülerine yenileri eklenmişti.”

Некого ve **нечего** olumsuzluk zamirleri, **никто** ve **ничто** zamirlerinde olduğu gibi “**не**” veya “**нет**” olumsuzluk ilgeçleriyle birlikte kullanılamaz (Dietrich, 2007: 313):

- ✓ “Ведь вам говорить **нечего** – вы знаете, что у меня за жена: ангел во плоти, доброта неизъяснимая...” (Turgeniev, 2015: 23).
- ✓ “Sonuç olarak söyleyecek **hiçbir** şeyiniz yok, benim nasıl bir eşim olduğunu biliyorsunuz: etten bir melek, tarif edilemez bir dürüstlük...”

Şahıssız cümlelerde kullanılan **некого** ve **нечего** olumsuzluk zamirleriyle birlikte özne durumunda kullanılan isimler veya şahıs zamirleri ismin yönelme durumunda (*дательный падеж*) kullanılır. Ayrıca bu zamirlerin kullanıldığı cümlelerde yüklem daima mastar halde kullanılır: “**Ей не с кем посоветоваться.**” (Danışacak kimsesi yok). Geçmiş zamanlı ifadelerde ise sadece *быть* (olmak) fiilinin geçmiş zamanlı, orta cins formuna göre çekimiyle kullanılır:

- ✓ “Аксютка была круглая крестьянская сирота, взятая во двор, на сени, с семилетнего возраста единственно потому, что **ее некому было** кормить.” (Aksakov, 1895: 63).
- ✓ “Аксыутка, onu yedirip içirecek kimse olmadığından yedi yaşından beri avluda ya da holde yaşayan tam bir yetim köylüydü.”
- ✓ “Она, как старый эмигрант, отказавшийся жениться на даме, у которой он проводил несколько лет свои вечера, жалела о том, что Жюли была здесь и **ей некому писать.**” (Tolstoy, 1945: 675).
- ✓ “О, akşamları birkaç yıl birlikte geçirdiği bayanla evlenmeyi reddeden yaşlı göçmen gibi Julie’nin burada olmasına ve **ona yazacak hiç kimse olmamasına** pişman olmuştu.”

Некого ve **нечего** olumsuzluk zamirlerinin ismin hallerine göre çekimleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.25. *Некого* ve *Нечего* Olumsuzluk Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimleri

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>некого</i>	<i>нечего</i>
<i>Именительный падеж Yalın Hal</i>	-	-
<i>Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)</i>	<i>некого</i>	<i>нечего</i>
<i>Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)</i>	<i>некому</i>	<i>нечему</i>
<i>Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)</i>	<i>некого</i>	<i>нечего</i>
<i>Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)</i>	<i>некем</i>	<i>нечем</i>
<i>Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)</i>	<i>не о ком</i>	<i>не о чем</i>

2.3.8.3. *Никакой* Olumsuzluk Zamiri

Никакой olumsuzluk zamiri yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamirler kategorisinde sınıflandırılır. Cümlede niteleyici (*определение*) görevinde kullanılır ve belirttikleri ismin cins, sayı ve isim hal durumuna göre çekime uğrar (Romanek ve Snegurova, 2020: 36). *Никакой* olumsuzluk zamirinin Türkçedeki anlamsal karşılığı “hiç, hiçbir” sözcükleridir:

- ✓ “*Прасковья Ивановна, страдая от побоев, изнуряемая голодом и получившая даже лихорадку, не хотела и слышать ни о какой сделке.*” (Aksakov, S. T., 1895: 22).
- ✓ “*Dayaktan mahvolmuş, açlıktan bitkin düşmüş ve hatta ateşi bile çıkan Pranskovya İvanovna hiçbir anlaşmayı duymak dahi istemiyordu.*”
- ✓ “*Полковой командир Карл Богданович Шуберт подъехал к эскадрону Денисова и ехал шагом недалеко от Ростова, не обращая на него никакого внимания, несмотря на то, что после бывшего столкновения за Телянина, они виделись теперь в первый раз.*” (Tolstoy, 1945: 190).

- ✓ “Alay komutanı Karl Bogdanoviç Şubert, Denisov’un bölüğüne yaklaşmıştı. Rostov’un biraz ilerisinde at koşturuyor; Telyanin’dan dolayı çatıştıklarından beri delikanlıyla ilk kez karşılaştıkları halde ona **hiç** aldırmadan ilerliyordu.”

Никакой olumsuzluk zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.26. Никакой Olumsuzluk Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род</i> <i>Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род</i> <i>Dişi Cins</i>	<i>Множественное</i> <i>число</i> <i>Çoğul</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>никакой/никакое</i>	<i>никакая</i>	<i>никакие</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	<i>никакого</i>	<i>никакой</i>	<i>никаких</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	<i>никакому</i>	<i>никакой</i>	<i>никаким</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> <i>(İsmi –i hali)</i>	<i>Сansızsa (</i> <i>никакой/никакое),</i> <i>Сanlıysa (</i> <i>никакого)</i>	<i>никакую</i>	<i>cansızsa (никакие),</i> <i>sanlıysa (никаких)</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> <i>(İsmi ile hali)</i>	<i>никаким</i>	<i>никакой</i>	<i>никакими</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> <i>(İsmi –de hali)</i>	<i>ни о каком</i>	<i>ни о какой</i>	<i>ни о каких</i>

2.3.8.4. Ничей Olumsuzluk Zamiri

Ничей olumsuzluk zamiri yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamirler kategorisinde sınıflandırılır. Cümlede *niteleyici (определение)* görevinde kullanılır ve belirttikleri ismin cins, sayı ve isim hal durumuna göre çekime uğrar (Romanek ve Snegurova, 2020: 36). Bu zamirin Türkçedeki anlamsal karşılığı “*sahipsiz*” ya da “*hiç kimsenin*” sözcükleridir: **Ничья** земля (*Sahipsiz toprak*). **Ничьей** помощи нам не надо (**Hiç kimsenin** bize yardımına gerek yok) (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 489-491).

- ✓ “Она как будто пробовала, не рассердится ли, не надуется ли на нее кто из них, но **ничьих** приказаний люди не любили так исполнять, как Наташиных.” (Tolstoy, 1945: 648).
- ✓ “O, sanki içlerinden kendisine kızıp kızmayacaklarını, yüzlerini asıp asmayacaklarını denemek ister gibiydi, ama insanlar Nataşa’nın ki gibi **hiç kimsenin** emrini yerine getirmekten hoşlanmıyorlardı.”
- ✓ “**Ничьи** руки, кроме ее собственных рук, не прикасались к малютке.” (Aksakov, 1895: 68).
- ✓ “Bebeğe onun kendi elleri dışında **hiç kimsenin** eli dokunmadı.”

Ничей olumsuzluk zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.27. Ничей Olumsuzluk Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род</i> <i>Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род</i> <i>Dişi Cins</i>	<i>Множественное</i> <i>число</i> <i>Çoğul</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>ничей /ничье</i>	<i>ничья</i>	<i>ничьи</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	<i>ничьего</i>	<i>ничьей</i>	<i>ничьих</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	<i>ничьему</i>	<i>ничьей</i>	<i>ничьими</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> <i>(İsmi –i hali)</i>	<i>cansızsa</i> <i>и.п.(ничей/ничье),</i> <i>canlıysa p.п.(чьего)</i>	<i>ничью</i>	<i>cansızsa и.п çoğul</i> <i>(ничьи), canlıysa p.п.</i> <i>çoğul (ничьих)</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> <i>(İsmi ile hali)</i>	<i>ничьим</i>	<i>ничьей</i>	<i>ничьими</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> <i>(İsmi –de hali)</i>	<i>Ни о чьем</i>	<i>Ни о чьей</i>	<i>Ни о чьих</i>

2.3.9. Dilbilimcilerin Rus Dilindeki Belirtisiz Zamirlere (*Неопределенные местоимения*) Bakış Açısı

Rus dilinde belirsiz bir kişiyi, nesneyi veya o nesnenin ya da kişinin niteliğini ve niceliğini gösteren zamirlere belirtisiz zamir denir (Telenkova, 2010: 227). Belirtisiz zamirler, bazı soru zamirlerine (*кто, что, какой, кой, чей, который, сколько*) *кое-, не-* ön eki veya *-либо, -нибудь, -то* son eklerinin getirilmesiyle türetilir (Romanek ve Snegurova, 2020: 43). *не-* ön ekli belirtisiz zamirler haricinde *кое-* ön ekli ve *-либо, -нибудь, -то* son ekli belirtisiz zamirler soru zamirinden “-” (tire) işaretiyle ayrılır:

- ✓ “У Ростовых, как и всегда по воскресеньям, обедал **кое-кто** из близких знакомых.” (Tolstoy, 1945: 829).
- ✓ “Pazar günleri her zaman olduğu gibi, yakın tanıdıklarından **birisi** Rostovlarda öğlen yemeği yerdi.”

Cümlede isim hal durumuna göre çekime uğrayan belirtisiz zamirlerde ön ek veya son ek çekime uğramaz, soru zamiri çekime uğrar: *кого-нибудь, кому-нибудь, с кем-нибудь*.

- ✓ “Мысль о самоубийстве, без сомнения, была почерпнута из **какого-нибудь** романа.” (Aksakov, 1895: 34).
- ✓ “İntihar etme düşüncesi şüphesiz **herhangi bir** romandan uyarlanmıştı.”

Rus dilbilimcilerin eserleri üzerinde yaptığımız incelemeler sonucunda Rus dilinde “*кое-кто, кое-что, кое-какой, кое-чей, некто, нечто, некий, некоторый, несколько, кто-либо, что-либо, какой-либо, чей-либо, который-либо, сколько-либо, кто-нибудь, что-нибудь, какой-нибудь, чей-нибудь, который-нибудь, сколько-нибудь, кто-то, что-то, какой-то, чей-то, сколько-то*” sözcükleri çalışmamızda belirtisiz zamir olarak kabul edilmiştir (M.A. Şelyakin, 1978: 7-22, L. Ya. Malovitskiy, 1972: 29-33, L.İ. Rahmanova ve N.V. Suzdaltseva, 1997: 206, G.P. Tsıganenko:2005: 311, Romanek ve Snegurova, 2020: 43, V.D. Stariçenok, 2011: 339-341, D.E. Telenkova 2010: 219).

Dilbilimciler belirtisiz zamirleri hem belirsizlik kapsamında anlamsal özelliklerine göre hem de aldıkları ön ek ve son eklere göre kategorilere ayırmışlardır:

Anlamsal özelliklerine göre “*bilinmezlik ifade eden zamirler*”, “*var olmama durumu ifade eden zamirler*” ve “*eksik kapsam ifade eden zamirler*” olarak üç gruba ayrılmıştır:

- *Bilinmezlik ifade eden belirtisiz zamirler: некто, нечто, кто-то, что-то, какой-то.*
- *Var olmama durumu ifade eden belirtisiz zamirler: кто-либо, что-либо, кто-нибудь, какой-либо, сколько-нибудь vb.*
- *Eksik kapsam ifade eden belirtisiz zamirler: кое-кто, кое-что, что-то, кто-то, кое-какой, некоторый, несколько, что-то vb. (T T.V. Kuznetsova, 2009: 92-93, L.İ. Rahmanova ve N.V. Suzdaltseva, 1997: 206, G.P. Tsıganenko, 2005: 311).*

E.V. Paduçeva konuşmacı ve dinleyici için bilinirlik ve bilinmezlik ayrımının yanında belirtisiz zamirleri referanslı ve referansız olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Dilbilimci “*кое-*” ön ekli ve “*-то*” son ekli belirtisiz zamirlerin sadece referanslı kullanılabileceklerini, “*-либо*” ve “*-нибудь*” son ekli belirtisiz zamirlerin ise sadece referanssız kullanılabileceklerini ifade etmiştir (1985: 210).

Aldıkları önek ve son eklere göre ise dört gruba ayrılır:

- “*Кое-*” ön ekli belirtisiz zamirler: *кое-кто, кое-что, кое-какой, кое-чей.*
- “*Не-*” ön ekli belirtisiz zamirler: *некто, нечто, некий, некоторый, несколько.*
- “*-либо*” ve “*-нибудь*” son ekli belirtisiz zamirler: *кто-либо, что-либо, какой-либо, чей-либо, который-либо, сколько-либо, кто-нибудь, что-нибудь, какой-нибудь, чей-нибудь, который-нибудь, сколько-нибудь.* Çalışmamızda “*-либо*” ve “*-нибудь*” son ekli belirtisiz zamirler anlam ve yapısal açıdan aynı özellikleri taşıdıkları için tek bir kategoride ele alınmıştır.
- “*-то*” son ekli belirtisiz zamirler: *кто-то, что-то, какой-то, чей-то, сколько-то.* (Romanek ve Snegurova, 2020: 43, Stariçenok, 2011: 340, Tsıganenko, 2005: 311, Telenkova, 2010: 219).

Çalışmamızda, Rus dilindeki belirtisiz zamirlerin aldıkları ön ek ve son eklere göre sınıflandırılması kabul edilmiş ve bu sınıflandırmaya göre incelenmiştir.

2.3.9.1. *Кое*- Ön Ekli Belirtisiz Zamirler

Кое- ön ekli belirtisiz zamirler cümlede konuşmacının bildiği dinleyicinin ise bilmediği kişiyi, nesneyi ve bunların niteliğini, niceliğini belirten zamir grubudur. (Stariçenok, 2011: 340, Maydanova, 1993: 183). *Кое*- ön ekli belirtisiz zamirler *кто, что, какой, чей* soru zamirlerinden türeyen sözcüklerdir: *кое-кто, кое-что, кое-какой, кое-чей*.

✓ “Но вот старик умер... Мне он оставил *кое-что*, я свободна, как птица.” (Çehov, 2022: 132).

✓ “Ама işte ihtiyar öldü... О, бана *bir şey* bıraktı, kuş gibi özgürüm.”

Örnekte görüldüğü gibi konuşmacı ne bırakıldığını bilmekte ama dinleyiciye herhangi bir sebepten ötürü bu şeyin ne olduğunu söylememektedir. Konuşmacının belirtilen şeyi bilmesinden dolayı *кое*- ön ekli belirtisiz zamirler soru ve emir cümlelerinde kullanılamazlar.

✓ “А вот прислушайте меня, маточка, я *кое-что* расскажу вам, родная моя.” (Dostoyevskiy, 2019: 41).

✓ “Ама beni dinleyiniz anneciğim, size *bir şey* anlatacağım, canım.”

Konuşma dilinde *кое*- ön eki yerine *кой*- ön eki de kullanılabilir: “*кой-кто*” veya *кой-что, кой-какие*” gibi. *Кой*- ön ekiyle kullanım özellikleri *кое*- ön ekiyle aynıdır. Ne anlamda ne kullanım özelliklerinde herhangi bir değişiklik olmaz:

✓ “Да я ещё коменданта не видал, а мне надо сдать ему *кой-какие* казенные вещи...” (Lermantov, 1977: 44).

✓ “Evet komutanı henüz görmedim, ama ona *bazı* devlet eşyalarını teslim etmem gerekiyor.”

Кое- ön ekli belirtisiz zamirler cümlede edatla kullanılırsa “-” (tire) işareti yazılmaz (Demir, B., vd.: 2015: 105):

✓ “Вам поневоле придется смотреть *кой на что* сквозь пальцы.” (Ostrovskiy, A.N., 2014: 58).

✓ “İster istemez parmaklarınızın arasından *bazı şeylere* bakmak zorunda kalacaksınız.”

Dilbilimcilerin soru cümlelerinde ve yan cümleciklerde kullanılan zarf zamir ya da bağlaç sözcük olarak değerlendirdiği “*где, куда, откуда, как, когда, почему, отчего, зачем*” sözcükleri de *кое-* ön ekiyle kullanıma sahiptir: *кое-где* (herhangi bir yerde, bir yerde, yer yer, şurada burada), *кое-куда* (bazı yerlere, bir yere, şuraya buraya), *кое-откуда* (herhangi bir yerden, bir yerden), *кое-как* (baştan savma, gelişi güzel, zar zor), *кое-когда* (bazen, ara sıra), *кое-почему* (herhangi bir sebeple), *кое-отчего* (herhangi bir şeyden), *кое-зачем* (herhangi bir amaçla, bir amaçla). *Где, куда, откуда, как, когда, почему, отчего, зачем* soru sözcükleri çalışmamızda zarf olarak değerlendirildiği için detaylı olarak incelenmemiştir. *Кое-кто, кое-что, кое-какой, кое-чей* sözcükleri ise Rus dilinde *кое-* ön ekli belirtisiz zamirler olarak kabul edilmiştir. *Кое-* ön ekli belirtisiz zamirlerin yapısal ve anlamsal özelliklerini inceleyecek olursak:

2.3.9.1.1. *Кое-кто* Belirtisiz Zamiri

Кое-кто belirtisiz zamirinin Türkçedeki anlamsal karşılığı “*birisi, bazıları, bazı kimseler*” sözcükleridir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 328). Cümlede tekil veya çoğul manada kullanılabilir ama genellikle çoğul manada kullanılır (Paduçeva, 1985: 214). Yapısal olarak isimlerle bağıntılı zamirler kategorisine aittir.

- ✓ “*На Аглаю и князя, которые всё ещё были вместе, кое-кто уже обратили внимание.*” (Dostoyevskiy, 1945: 329).
- ✓ “*Halen birlikte olan Aglaya ve Prensine bazıları çoktan dikkat kesilmişti.*”

Eğer cümlede bu belirtisiz zamir özne durumundaysa ve anlam çoğulsa yüklemde çoğul olur anlam tekilse yüklemde tekil olur:

- ✓ “*Кое-кто из публики встали со стульев и ушли, другие только пересели с одних мест на другие.*” (Dostoyevskiy, 1945: 335).
- ✓ “*İzleyicilerden bazıları sandalyelerinden kalktılar ve ayrıldılar, diğerleri yalnızca bir yerden başka bir yere geçti.*”

Кое- ön ekli belirtisiz zamirler ismin tüm hallerine göre çekime uğrar. Hal çekimine uğrarken edatla kullanımında “-” (tire) işaretinin yazılmadığını ve ön ekin değil soru zamirinin çekime uğradığını unutmamak gerekir:

- ✓ “Регент **кое с кем** поздоровался, громко высморкался, покраснел и подошел к Деревяшкину.” (Çehov, 2022: 773).
- ✓ “Naip **bazılarıyla** selamlaştı, gürültülü bir şekilde burnunu sildi, kızardı ve Derevyaşkine ulaştı.”

Кое-кто belirtisiz zamirinin ismin hallerine göre çekimi **Tablo 2.28**’ de belirtildiği gibidir.

2.3.9.1.2. Кое-что Belirtisiz Zamiri

Кое-что belirtisiz zamirinin Türkçedeki anlamsal karşılığı “bir şey, bazı şeyler” sözcükleridir. (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 328). Yapısal olarak isimlerle bağıntılı zamirler kategorisine aittir. Cümlede tekil veya çoğul manada kullanılabilir ama genellikle çoğul manada kullanılır (Paduceva, 1985: 214):

- ✓ “Впрочем, виноват, я имею **кое-что** спросить, – говорит он громко.” (Çehov, 2022: 357).
- ✓ “Suçluyum, ancak sormak istediğim **bir şey** var”, dedi yüksek sesle.”
- ✓ “Покупки нужно будет сделать да заказать **кое-что**.” (Çehov, 2022: 908).
- ✓ “Alışveriş yapılması ve **bazı şeyler** sipariş edilmesi gerek.”

Кое-кто ve **кое-что** belirtisiz zamirlerinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.28. Кое-кто ve Кое-что Belirtisiz Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimleri

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>		
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>кое-кто</i>	<i>кое-что</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	<i>кое-кого</i>	<i>кое-чего</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	<i>кое-кому</i>	<i>кое-чему</i>

Tablo 2.28. (Devamı)

Внимательный надеж Yükleme (İsmin –i hali)	кое-кого	кое-что
Творительный надеж Vasıta (İsmin ile hali)	кое-кем	кое-чем
Предложный надеж Bulunma (İsmin –de hali)	кое о ком	кое о чем

2.3.9.1.3. Кое- какой Belirtisiz Zamiri

Кое-какой belirtisiz zamiri yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamirler grubuna aittir. Cümlede belirttiği ismin cins, sayı ve isim hal ekine göre çekime uğrar. Sözlüklerde Türkçe anlam olarak “*bazı, biraz, birazcık*” anlamları taşır (Rıbalçenko, 2001: 471):

- ✓ “Кончив чтение и сделав **кое-какие** поправки, Гейним быстро переписал рекламу начисто и вручил ее Еришакову.” (Çehov, 2022: 942).
- ✓ “Okumayı bitirip **bazı** düzeltmeleri yaptıktan sonra Geynim, ilanı temiz bir şekilde yeniden yazdı ve Yerşakov’a teslim etti.”

Paduçeva (1985: 214-215), **кое-какой** belirtisiz zamirinin cümlede üç ayrı anlama sahip olduğunu ve bu anlam farklılığının üç ayrı kullanım özelliği taşıdığını ifade etmiştir:

- Konuşmacının bildiği, ama belirtilen şeyin kim, ne ve nasıl olduğunu açıklamadığı:
“Н~~а~~до бы посторожить **кой-какие** квартиры, Петрович (**Bazı** daireleri korumamız gerekir, Petroviç). Konuşmacı hangi daireler olduğunu biliyor ama dinleyici bilmiyor.
- Belirtilen şeyin önemsiz olduğu: “Это давало **кой-какой** заработок” (Bu **birazcık** gelir sağladı). Bu cümlede gelirin önemsiz olduğu ifade edilmektedir.
- Belirtilen şeyin belirsiz olduğu: “Она хотела у Ларисы **кое-какого** совета (Larisadan **biraz** tavsiye istedi).

A.M. Şelyakin *кое-какой* belirtisiz zamirinin eski edebi eserlerde sadece çoğul isimlerle kullanıldığını ifade etmiştir (1978: 18). Ama modern Rus dilinde bu sözcük genel olarak çoğul isimlerle kullanılsa da tekil isimlerle kullanım özelliğine de sahiptir.

- ✓ “Он кое-где ещё учил, получал *кое-какую* плату, так что чуть, бывало, у него заведутся деньги, так он тотчас идет себе книг покупать.” (Dostoyevskiy, 2019: 24).
- ✓ “O, bir yerde öğretmenlik yaptı ve *birazcık* maaş aldı. Paraya ulaşır ulaşmaz kendine kitap satın almaya gitti.”

Кое-какой belirtisiz zamirlerinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.29. *Кое-какой* Belirtisiz Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род</i> <i>Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род</i> <i>Dişi Cins</i>	<i>Множественное</i> <i>число</i> <i>Çoğul</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>кое-какой/какое</i>	<i>кое-какая</i>	<i>кое-какие</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	<i>кое-какого</i>	<i>кое-какой</i>	<i>кое-каких</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	<i>кое-какому</i>	<i>кое-какой</i>	<i>кое-каким</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> <i>(İsmi –i hali)</i>	<i>Сansızsa (кое-какой/ кое-какое), Canlıysa (кое-какого)</i>	<i>кое-какую</i>	<i>cansızsa (кое-какие), canlıysa (кое-каких)</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> <i>(İsmi ile hali)</i>	<i>кое-каким</i>	<i>кое-какой</i>	<i>кое-какими</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> <i>(İsmi –de hali)</i>	<i>кое о каком</i>	<i>кое о какой</i>	<i>кое о каких</i>

2.3.9.1.4. *Кое-чей* Belirtisiz Zamiri

Cümlede tekil ya da çoğul anlamlarda kullanıma sahip olan bir diğer belirtisiz zamirde *кое-чей* sözcüğüdür. Türkçede anlamsal olarak “*birisinin*” ya da “*birilerinin*”

sözcüklerine karşılık gelir. Belirttiği ismin isim hal ekini alır. Yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamir grubuna aittir:

- ✓ “Я не думал, что я окажусь **кое-чьим** жалким, смешным, нелепым отцом.”
- ✓ “Ben, **birisinin** komik, acınası, gülünç babası gibi olacağımı düşünmemiştim.”
- ✓ “Причём ощущение «пропажи» усилилось, когда поймала на себе **кое-чей** синеглазый взгляд.” (Hant, D., 2019: 15).
- ✓ “Ayrıca **birisinin** mavi gözlü bakışını üzerimde yakaladığımda kaybetme hissi artmıştı.”
- ✓ “**Кое-чьи** пароли ещё сохранились.”
- ✓ “**Birilerinin** şifreleri hala saklanıyordu.”

Кое-чей belirtisiz zamirlerinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.30. Кое-чей Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmine Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
Именительный падеж Yalın Hal	<i>кое-чей / кое-чье</i>	<i>кое-чья</i>	<i>кое-чьи</i>
Родительный падеж İlgi hali (İsmine –in hali)	<i>кое-чьего</i>	<i>кое-чьей</i>	<i>кое-чьих</i>
Дательный падеж Yönelme (İsmine –e hali)	<i>кое-чьему</i>	<i>кое-чьей</i>	<i>кое-чьими</i>
Винительный падеж Yükleme (İsmine –i hali)	<i>Cansızsa (кое-чей/ кое-чье), Canlıysa (кое-чьего)</i>	<i>кое-чью</i>	<i>Cansızsa (кое-чьи), Canlıysa (кое-чьих)</i>
Творительный падеж Vasıta (İsmine ile hali)	<i>кое-чьим</i>	<i>кое-чьей</i>	<i>кое-чьими</i>
Предложный падеж Bulunma (İsmine –de hali)	<i>кое о чьем</i>	<i>кое о чьей</i>	<i>кое о чьих</i>

2.3.9.2. “He-” Ön Ekli Belirtisiz Zamirler

Rus dilinde “**he-**” ön ekli belirtisiz zamirlerle ilgili dilbilimciler tarafından farklı görüşler ifade edilmiştir. Yu.İ. Levin, bu belirtisiz zamirlerin **koe-** ön ekli belirtisiz zamirler ve **-mo** son ekli belirtisiz zamirler arasında bir yere ait olduklarını ifade etmiştir. Dilbilimci konuşmacının belirtilen şeyi bildiği ama herhangi bir sebepten ötürü tam olarak belirtmediği durumlarda veya belirttiği şeyi bilmediği durumlarda bu belirtisiz zamirlerin kullanıldığını ifade etmiştir (1973: 117). Bir diğer dilbilimci Malovitskiy ise bu zamirlerin anlamsal olarak veya bilinmezlik durumu temel alındığında **-mo** son ekli belirtisiz zamirlerle aynı özellikleri taşıdığını belirtmiştir (1972: 31).

✓ “Я могу сообщить тебе **нечто** (кое-что/что-то) приятное.”

✓ “Sana güzel **bir** şey haber verebilirim.”

Stariçenok “*bilinmeyen kişiyi, nesneyi veya belirteci ve de kişi veya nesnelerin bilinmeyen sayısını*” ifade ederken bu belirtisiz zamirlerin kullanıldıklarını ifade etmiştir (2011: 340).

Tsıganenko (2005: 312-313) bu belirtisiz zamirlerin temel olarak cümlede üç belirsizlik durumunda kullanıldığını ifade etmiştir:

- Belirtilen şeyle ilgili konuşmacının hiçbir bilgisinin olmaması yani tam belirsizlik:

✓ “Художник может почерпнуть **нечто** у более опытного художника”

✓ “Sanatçı, daha tecrübeli bir sanatçıdan **bir** şeyler öğrenebilir.”

- Belirtilen şeyle ilgili konuşmacının çok az bilgisinin olması:

✓ “Заходил **некий** Петров”

✓ “Petrov diye **biri** uğradı.”

- Belirtilen şeyle ilgili konuşmacının kesin bir bilgi sahibi olmaması dolayısıyla eksik kapsamlı ifade durumunda:

✓ “Некоторое время он робел.”

✓ “**Bir** süre çekingen kaldı.”

“**He-**” ön ekli belirtisiz zamirlerin referanslı olmak zorunda olduğunu belirten Paduçeva bu zamirlerin sadece dinleyici açısından bilinmez olduğunu ifade etmiştir (1985: 209-210).

İncelenen dilbilimcilerin ifadeleri sonucunda çalışmamızda “**he-**” ön ekli belirtisiz zamirlerin, konuşmacının bildiği ya da az bilgi sahibi olduğu; dinleyicinin ise bilmediği ve referansı yani kaynağı olan bir şeyi belirtmek için kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Rus dilinde “**he-**” ön ekli belirtisiz zamirler: **некто, нечто, некий, некоторый, несколько** sözcükleridir. **He-** ön ekiyle türetilen ve bazı gramer kitaplarında zamirler kategorisinde zarf zamir olarak ele alınan **некогда** sözcüğü Türkçede “vaktiyle, bir vakit, bir zamanlar” sözcüklerine karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 467). Bu sözcük, herhangi bir cins veya sayı formuna ve de isim hal eklerine göre çekime sahip değildir. Sözcüğün değişmezlik özelliği zarflara ait olduğundan, bu sözcük çalışmamızda zamir değil zarf olarak değerlendirilmiştir. Çalışmamızda “**he-**” ön ekli belirtisiz zamirlerin yapısal ve anlamsal özelliklerini inceleyecek olursak:

2.3.9.2.1. **Некто** Belirtisiz Zamiri

Некто belirtisiz zamiri anlamsal açıdan Türkçede isimle birlikte kullanımında “*isminde (diye) birisi*” sözcüklerine, isimsiz olarak tek başına kullanıldığında ise “*birisi*” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 467). Bu belirtisiz zamir genellikle cümlede referansı erkek veya kadın adlarıyla, yani kişi isimleriyle birlikte ve daima özne görevinde kullanılır:

- ✓ “Сегодня венчается мой хороший друг и приятель, **некто** Любимский...” (Çehov, 2022: 790).
- ✓ “Bugün, benim iyi arkadaşım, ahabım Lyubimskiy **isminde biri** evleniyor...”
- ✓ “Я тоже, я с большим удовольствием... Но вот обстоятельство – нужно посетить родственника генерала Бетрищева. Есть **некто** полковник Кошкарев... (Gogol, 1961: 265).
- ✓ “Ben de çok memnunum. Ama Şöyle bir zorunlu durum var ki General Berişev’in akrabasını ziyaret etmeniz gerekiyor. Albay Koşkarev **diye birisi**...”

Vinogradov, **кто** soru zamirinden türeyen tüm zamirlerin genellikle tekilliği ama bazı durumlarda da çoğulluğu ifade ettiğini belirtmiştir (1986: 253). Bu sebeple **некто**

belirtisiz zamiri hem tekil hem çoğul kullanıma sahiptir. Dolayısıyla cümledeki fiil, belirttiği ismin sayısı ve cinsine göre çekime uğrar. Ayrıca isimlerle kullanımının yanı sıra tek başına kullanımı da vardır:

- ✓ “*Некто поздравили меня с праздником.*”
- ✓ “***Birileri** benim bayramımı kutladı.*”
- ✓ “*Раз в театре, в коридоре, **некто** быстро приблизился к кому-то и дал тому при всей публике звонкую пощечину.*” (Dostoyevskiy, 2015: 385).
- ✓ “*Bir keresinde tiyatrodan, koridorda **birisi**, birisine yaklaştı ve tüm seyircilerin önünde ona okkalı bir tokat attı.*”

Некто belirtisiz zamiri cümlede sadece yalın halde (**u.n.**) kullanılır. İsmi diğer durumlarına göre çekime uğradığında belirtisiz zamir özelliğini kaybeder ve olumsuzluk zamirine dönüşür:

- Belirtisiz zamir olarak:
 - ✓ “*А именно: однажды, лет восемь тому назад, заехал к ней **некто** г. Беневоленский.*” (Turgenyev, 2015: 163).
 - ✓ “*Aslında: bir ara, yaklaşık sekiz yıl önce, Bay Benevolenskiy **isminde biri** ona uğramıştı.*”
- Olumsuzluk zamiri olarak:
 - ✓ “*И точно: в деревне плохо тебе пришлось; в деревне тебе **некого** было благоговейно выслушивать, **некому** удивляться, **некого** любить...*” (Turgenyev, 2015: 175).
 - ✓ “*Kesinlikle köyde kötü zaman geçirdin: köyde seni saygıyla dinleyecek **hiç kimse**, şaşırtacak **hiç kimse** ve aşık olunacak **hiç kimse** yoktu...*”

2.3.9.2.2. **Некто** Belirtisiz Zamiri

Некто belirtisiz zamiri anlamsal açıdan Türkçede “bir şey” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 487). Sadece ismin yalın halinde (**u.n.**) ve ismin -i halinde (**o.n.**) kullanılabilir. İsmi diğer hallerinde kullanımında olumsuzluk zamirine dönüşür. Ayrıca tek başına kullanımı yoktur, kesinlikle bir sıfatla birlikte kullanılmak zorundadır (Romanek ve Snegurova, 2020: 48).

- Belirtisiz zamir olarak:
 - ✓ “Вы думаете, что я предлагаю вам **нечто** грубое, невежественное, но тут кроме юмористического и сатирического ничего не будет...” (Çehov, 2022: 790).
 - ✓ “Size kaba, cahilce **bir şey** teklif edeceğimi düşünüyorsunuz, ama mizahi ve hiciv dışında hiçbir şey olmayacak...”
- Olumsuzluk zamiri olarak:
 - ✓ “Ещё первого звонка не было, так что тебе **нечего** спешить.” (Çehov, 2022: 910).
 - ✓ “İlk arama henüz olmadı, bu yüzden acele edeceğin **hiçbir şey** yok.”

Нечто belirtisiz zamiri anlamsal olarak **что-то** zamiriyle çok yakındır. Cümlede **что-то** zamiriyle yer değiştirebilir, ama **что-то** belirtisiz zamirinin sıfat olmadan tek başına kullanımı da olduğu için bu kullanım durumunda **нечто** belirtisiz zamiri kullanılamaz:

- ✓ “Мы видим **нечто (что-то)** неопределенное.”
- ✓ “Belirsiz **bir şey** gördüm.”

2.3.9.2.3. Некий Belirtisiz Zamiri

Некий belirtisiz zamirinin Türkçedeki anlamsal karşılığı “biri, birisi, diye (isminde) biri” sözcükleridir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 467). Cümlede sıfat gibi belirttiği ismin cins, sayı ve isim hal durumuna göre çekime uğrar:

- ✓ “Был у меня в батальоне полковничек, **некий** Конвертов, Петр Петрович...” (Çehov, 2022: 145).
- ✓ “Taburumda bir albay vardı, Konvertov **isminde biri**, Petr Petroviç ...”
- ✓ “Самым ярким администратором в этом смысле является **некий** майор Николаев, бывший в продолжение семи лет начальником Дуйского поста.” (Çehov, 2020: 212).
- ✓ “Duyskiy postasının yedi yıl boyunca başında olan Binbaşı Nikolayev **diye birisi** bu anlamda en parlak yöneticidir.”

Paduçeva (2010: 206), **некий** belirtisiz zamirinin bazı durumlarda **какой-то** (bazı, biraz) anlamında kullanıma sahip olduğunu ifade etmiştir:

- ✓ “Должен признаться, **некие** сомнения у меня.”
- ✓ “İtiraf etmeliyim ki benim **bazı** şüphelerim var.”
- ✓ “Нам казалось, что у него была с богом **некая** тёмная распря, видимо, мало понятная и самому старику.” (Gorkiy, 2018: 255).
- ✓ “Bize öyle geldi ki tanrı ile aralarında yaşlı adamın kendisinin bile tam anlamadığı **biraz** karanlık bir çekişme var.”

Некий belirtisiz zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.31. Некий Belirtisiz Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Hal (Падеж)</i>	<i>Eril</i>	<i>Dişil</i>	<i>Orta cins/Nötr</i>	<i>Çoğul</i>
<i>Yalın Hal</i> <i>Именительный падеж</i>	<i>некий</i>	<i>некая</i>	<i>некое</i>	<i>некие</i>
<i>İsmi -in hali</i> <i>Родительный падеж</i>	<i>некогого</i>	<i>некой</i>	<i>некоего</i>	<i>неких</i>
<i>İsmi -e hali</i> <i>Дательный падеж</i>	<i>некому</i>	<i>некой</i>	<i>некому</i>	<i>неким</i>
<i>İsmi -i hali</i> <i>Винительный падеж</i>	<i>некогого/ некий</i>	<i>некую</i>	<i>некое</i>	<i>некие; неких</i>
<i>İsmi ile hali</i> <i>Творительный падеж</i>	<i>неким</i>	<i>некой; некою</i>	<i>неким</i>	<i>некими</i>
<i>İsmi -de hali</i> <i>Предложный падеж</i>	<i>(о) некоем</i>	<i>некоей</i>	<i>(о) некоем</i>	<i>(о) неких</i>

2.3.9.2.4. Некоторый Belirtisiz Zamiri

Некоторый belirtisiz zamiri Türkçede anlamsal olarak “bir, bazı, kimi” sözcüklerine karşılık gelir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 467). Cümlede sıfat gibi belirttiği ismin cins, sayı ve isim hal durumuna göre çekime uğrar. Yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamirler grubunda yer alır.

- ✓ “В самой просьбе господина коллежского советника и кавалера Павла Ивановича Чичикова есть уже **некоторое** недоразумение.” (Gogol, 1961: 269).
- ✓ “Kolej danışmanı ve kavalye Bay Pavlo İvanoviç Çiçikov’un ricasında **bazı** yanlış anlaşılmalarda var.”
- ✓ “Я не могу подавить **некоторую** скрытую грусть, которую испытываю в глубине сердца со времени нашей разлуки.” (Tolstoy, 1945: 123).
- ✓ “Ayrıldığımızdan beri kalbimin derinliklerinde hissettiğim **kimi** gizli hüznüleri dindiremiyorum.”

Bu anlamlarının yanında Paduçeva **некоторый** belirtisiz zamirinin sayılamayan isimlerle kullanımında “biraz” anlamında da kullanımı olduğunu ifade etmiştir (2010: 206).

- ✓ “Иона молчит **некоторое** время и продолжает...” (Çehov, 2022: 402).
- ✓ “İona **bir (biraz)** zaman sustu ve devam etti...”
- ✓ “Проговорил он с **некоторою** робостью, – не покупаете его?” (Gogol, 1961: 273).
- ✓ “**Biraz** çekingenlikle söyledi. Onu satın almayacak mısınız?”

Некоторый belirtisiz zamiri cümlede sıfatlar gibi çekime uğrar:

- ✓ “В **некоторых** случаях это лекарство помогает вам.”
- ✓ “Bu ilaç **bazı** durumlarda size yardımcı olacaktır.”

Glazunova ise **некоторый** belirtisiz zamirinin cümlede üç ayrı anlamda kullanıldığını ifade etmiştir: çoğunluğun bir kısmı, yani “bazı” anlamında, önemsizlik belirten “biraz, birazcık” anlamında ve belirsizlik belirten “bir” veya “bazı” anlamlarında (2007: 175).

- Çoğunluğun bir kısmı, yani “*bazı*” anlamında:
 - ✓ “Я могу позвонить **некоторым** моим друзьям и спросить их об этом.”
 - ✓ “**Bazı** arkadaşlarımı arayabilir ve bunu onlara sorabilirim.
- Önemsizlik belirten “*biraz, birazcık*” anlamında:
 - ✓ “**Некоторый** интерес эта информация может вызвать, но в целом, вряд ли на неё обратят внимание.”
 - ✓ “Bu bilgi **birazcık** ilgi uyandırabilir, ama genel olarak ona dikkate edilmesi pek mümkün değil.”
- Belirsizlik belirten “*bir*” veya “*bazı*” anlamlarında:
 - ✓ “**Некоторое** время мы сможем контролировать ситуацию.”
 - ✓ “**Bir süre** durumu kontrol altında tutabiliriz.”
 - ✓ “В **некоторых** случаях такое поведение оправдано.”
 - ✓ “**Bazı** durumlarda böyle bir davranış doğru olur.”

İncelenen çalışmalardan **некоторый** belirtisiz zamirinin sayılabilen canlı ve cansız isimlerle “*bazı*” anlamında, sayılamayan isimlerle ise “*biraz*” anlamında kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır:

- ✓ “Мне идти? – спрашивает Денис после **некоторого** молчания.” (Çehov, 2022: 319).
- ✓ “Gitmeli miyim? Diye sordu Denis **biraz** sessizlikten sonra.”
- ✓ “Он ожидал важного сановника и чувствовал **некоторое** волнение.” (Turgenyeu, 2015: 214).
- ✓ “Önemli bir devlet adamını bekliyordu ve **biraz** heyecan duydu.”
- ✓ “Я уже имел честь представить вам, благосклонные читатели, **некоторые** моих господ соседей...” (Turgenyeu, 2015: 214).
- ✓ “Sizlere, destekleyici okuyucularıma, **bazı** değerli komşularımı takdim etmekten gurur duydum.”

Ayrıca bu belirtisiz zamir **кое**- ön ekli belirtisiz zamirlerle (**кое-какой, кое-что, кое-кто**) anlamsal olarak çok yakın olmasından dolayı, cümlede bu sözcüklerin yerine kullanılabilir (Romanek ve Snegurova, 2020: 48):

- ✓ “Я взял с собой **кое-что** из вещей (**некоторые** из вещей).”

- ✓ “Eşyalardan **bazılarını** yanıma aldım.”
- ✓ “**Кое-кто** из студентов (**некоторые** из студентов) увлекаются спортом.
- ✓ “Öğrencilerden **bazıları** spor yapıyor.”

Некоторый belirtisiz zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.32. Некоторый Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi

<i>Hal(надеж)</i>	<i>Eril</i>	<i>Dişil</i>	<i>Orta cins/Nötr</i>	<i>Çoğul</i>
Yalın Hal <i>Именительный падеж</i>	<i>некоторый</i>	<i>некоторая</i>	<i>некоторое</i>	<i>некоторые</i>
İsmine -in hali <i>Родительный падеж</i>	<i>некоторого</i>	<i>некоторой</i>	<i>некоторого</i>	<i>некоторых</i>
İsmine –e hali <i>Дательный падеж</i>	<i>некоторому</i>	<i>некоторой</i>	<i>некоторому</i>	<i>некоторым</i>
İsmine –i hali <i>Винительный падеж</i>	<i>некоторого</i> <i>некоторый</i>	<i>некоторую</i>	<i>некоторое</i>	<i>некоторые</i> <i>или</i> <i>некоторых</i>
İsmine ile hali <i>Творительный падеж</i>	<i>некоторым</i>	<i>некоторой</i>	<i>некоторым</i>	<i>некоторыми</i>
İsmine –de hali <i>Предложный падеж</i>	<i>(o)</i> <i>некотором</i>	<i>(o) некоторой</i>	<i>(o)</i> <i>некотором</i>	<i>(o) некоторых</i>

2.3.9.2.5. Несколько Belirtisiz Zamiri

Несколько belirtisiz zamiri nesne ya da kişilerin belirsiz sayısını gösterirken kullanılır. Bu sebeple dilbilimciler bu zamiri yapısal olarak sayı zamir (Kuznetsova, 2009: 92) ya da belirsiz sayı olarak sınıflandırmıştır (Vinogradov, 1986: 235).

- ✓ “Беневоленский изредка прибавлял также **несколько** слов от себя, большей частью одобрительных.” (Turgenyev, 2015: 165).
- ✓ “Benevolenskiy de büyük çoğunluğu destekleyici tarzda ara sıra kendinden **birkaç** söz ekliyordu.”

Türkçede anlamsal olarak “**birkaç**” sözcüğüne karşılık gelir. İsmi yalın ve -i halinde kullanımında kendisinden sonra gelen isim, ismin -in haline ve çoğul sayıya göre çekime uğrar. İsmi diğer hallerinde nitelediği ismin çoğul isim hal eklerine göre çekime uğrar. Tekil kullanımı yoktur. Ayrıca **несколько** belirtisiz zamirinden hemen sonra “из” edatı kullanılamaz:

- ✓ “Там, кроме швейцара, стояло ещё **несколько** наших: Иван Иванович, Петр Кузьмич, Егор Сидорыч...” (Çehov, 2022: 541).
- ✓ “Orada, kapıcının dışında, bizden **birkaç** kişi duruyordu: İvan İvaniç, Petr Kuzmiç, Yegor Sidoriç...”
- ✓ “Скверно, — проговорил он, бросая кошелек с **несколькими** золотыми.” (Tolstoy, 1945: 172).
- ✓ “İçinde **birkaç** altın olan kese yi fırlatarak -Kötü- diye söylendi.”

Bu anlamının yanı sıra **несколько** sözcüğü bazı durumlarda Türkçede anlamsal olarak “**biraz**” sözcüğüne karşılık gelir. Bu anlamda ve cümlede sıfatı nitelediği durumlarda kullanımında zamir özelliğini kaybeder ve zarfa dönüşür (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 480). Zarf olarak kullanılan **несколько** sözcüğü herhangi bir değişikliğe uğramaz ve kendisinden sonra gelen sözcükleri de etkilemez.

- ✓ “В ней было что-то особенное, совершенно не военное, **несколько** комическое, но чрезвычайно привлекательное.” (Tolstoy, 1945: 225).
- ✓ “Onda özel bir şey vardı, tamamen askeri değil, **biraz** komik ama son derece ilgi çekici.”
- ✓ “Председатель проворно сел в свои вольтеровские кресла и принял **несколько** судейскую позу.” (Pisemskiy, A.F., 2016: 35).
- ✓ “Başkan hızlı bir şekilde kendi voltaire koltuğuna oturdu ve **biraz** yargılayıcı bir poz aldı.”

Несколько belirtisiz zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.33. Несколько Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi

Именительный падеж Yalın Hal	несколько
Родительный падеж İlgi hali (İsmine –in hali)	нескольких
Дательный падеж Yönelme (İsmine –e hali)	нескольким
Винительный падеж Yükleme (İsmine –i hali)	çansızsa u.n çoğul (несколько), canlıysa p.n. çoğul (нескольких)
Творительный падеж Vasıta (İsmine ile hali)	несколькими
Предложный падеж Bulunma (İsmine –de hali)	(o) нескольких

2.3.9.3. “-mo” Son Ekli Belirtisiz Zamirler

Кто, что, какой, чей ve **сколько** soru zamirlerinin sonuna “-mo” ekinin gelmesiyle türeyen belirtisiz zamirlerdir. “-mo” son ekli belirtisiz zamirler konuşmacının bilmediği, ama gerçekte var olan kişiyi, nesneyi veya bu kişi ve nesnelerin belirtecini veya sayısını belirsiz olarak gösteren sözcüklerdir (Stariçenok, 2011: 340). “-mo” son ekli belirtisiz zamirlerin kullanımında belirtilen şeyin dinleyici tarafından bilinip bilinmediği belli değildir.

- ✓ “Он нашел случай вступить в разговор с княгиней и сказал **какой-то** комплимент княжне.” (Lermantov, 1977: 68).
- ✓ “О, prensesle sohbet etme imkanı buldu ve prensese **bir çeşit** iltifat etti.”

Gerçekte var olan kişiyi, nesneyi vb. gösterme özellikleri, bu belirtisiz zamiri “-нибудь” ilgeçli belirtisiz zamirlerden ayıran en önemli özelliktir. “-mo” son ekli belirtisiz zamirler de kendisinden önce gelen soru zamiri isim hallerine göre çekime uğrar, “-mo” son eki değişmez. Ayrıca soru cümlelerinde “-нибудь” ilgeçli belirtisiz zamirlerle yer değiştirebilirler (Glazunova, 2007: 248).

- ✓ “Зажившиеся в деревне и одичавшие старики, разумеется, не поехали: город и городское общество представлялись им **чем-то** чуждым и страшным.” (Aksakov, 1895: 39).
- ✓ “Köyde yaşayan ve yabanileşen yaşlılar elbette gitmediler: şehir ve şehir toplumu onlara yabancı ve korkutucu **bir şey** gibi görünüyordu.”

Sidorenko “-**мо**” son ekli belirtisiz zamirleri “konuşmacının bilmediği kişiyi, nesneyi, mekanı, zamanı, amacı ve sebebi isimlendirmeden belirten sözcükler” olarak tanımlamıştır (2002: 148). Bu tanımlamada *mekanı, zamanı, amacı ve sebebi* belirten **где-то** (bir yerde), **куда-то** (bir yere), **откуда-то** (bir yerden), **как-то** (nasılsa, nasıl olduysa, bir şekilde), **когда-то** (bir zamanlar), **зачем-то** (bir amaçla), **отчего-то** (bir sebeple), **почему-то** (bir sebeple) sözcükleri soru zarflarından “-**мо**” son ekiyle türetilen sözcüklerdir. Çalışmamızda bu sözcükler zarf kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu sözcükler de belirtisiz zamirlerde olduğu gibi konuşmacının bilmediği ama gerçekte var olan mekân, zaman, sebep ve amaç ifade ederken kullanılır:

- ✓ “Алексей Степаныч не поверил таким намекам; но грустное состояние, в котором он находился после разговоров на острове, **как-то** усилилось и легло свинцом на его доброе сердце.” (Aksakov, 1895: 48).
- ✓ Aleksey Stepaniç bu söylentilere inanmamıştı. Ama adadaki sohbetlerden sonra içinde bulunduğu üzücü durum **bir şekilde** yoğunlaşmıştı ve iyilik dolu kalbinin üzerine kurşun gibi saplanmıştı.

Çalışmamızda **кто, что, какой, чей** ve **сколько** soru zamirlerinden türeyen **кто-то, что-то, какой-то, чей-то, сколько-то** sözcükleri ise “-**мо**” son ekli belirtisiz zamirler olarak kabul edilmiştir. Bu zamirlerin özelliklerini inceleyecek olursak:

2.3.9.3.1. Kmo-mo Belirtisiz Zamiri

Kmo-mo belirtisiz zamiri cümlede konuşmacı kişinin bilmediği kişiyi ifade etmek için kullanılan zamirdir. Türkçede anlamsal olarak “birisi” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 356). Kategorik olarak isimlerle bağıntılı zamirlerdendir. Yapısal olarak cins ve sayı formu olmasa da eril cins ve tekil olarak kabul edilir. Cümlenin içeriğine göre anlamsal olarak çoğulluğu da ifade edebilir. Cümlede isimle birlikte kullanılmaz. Ayrıca ismin tüm hallerine göre çekimi vardır:

- ✓ “**Кто-то** из его детей, как мне помнится, вышел в чиновники и, наконец, в дворяне.” (Aksakov, 1895: 24).
- ✓ “Hatırladığım kadarıyla onun çocuklarından **birisi** memurluktan ayrıldı ve sonunda soylu sınıfına girdi.”
- ✓ “Все в том, что ты, кажется, предполагаешь, будто я **кому-то** и для **кого-то** приношу себя в жертву.” (Dostoyevskiy, 2022: 207).
- ✓ “Herkes gibi sende, sanki **birine** ve **birisi** için kendimi feda ettiğimi düşünüyorsun.”

Кто-то belirtisiz zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki **Tablo 2.34**'te belirtildiği gibidir.

2.3.9.3.2. **Что-то** Belirtisiz Zamiri

Что-то belirtisiz zamiri cümlede konuşmacı kişinin bilmediği nesne, varlık veya olayı ifade etmek için kullanılan zamirdir. Türkçede anlamsal olarak “*bir şey*” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 998). Yapısal olarak isimlerle bağıntılı zamirlerdendir. Cins ve sayı formu yoktur. Yalnız dil bilgisel açıdan orta cinsi, anlamsal olarak da tekilliği ifade eder. Cümlede hem tek başına hem de isim ya da belirteçle birlikte kullanıma sahiptir. İsmi tüm hallerine göre çekimi vardır:

- ✓ “Она навещала его ежедневно и замечала, что, кроме лихорадки простой и лихорадки любовной, молодой человек ещё **чем-то** необыкновенно встревожен.” (Aksakov, 1895: 34).
- ✓ “O, her gün onu ziyaret ederdi ve genç adamın basit bir ateş, aşk ateşi haricinde alışılmadık **bir şeyden** endişelendiğini fark etti.”
- ✓ “Один стоит около печки и, надув щеки, выпучив глаза, паяет **что-то**; другой, очевидно, шут, с деланно-глупою физиономией, бормочет **что-то**.” (Çehov, 2020: 36).
- ✓ “Birisi sobanın yanında oturmuş, yanaklarını şişirip gözlerini büyüterek **bir şeyi** lehimliyor, yapısal olarak aptal bir yüze, gülünç bir tipe sahip diğeri ise **bir şey** mırıldanıyor.”

Кто-то ve **что-то** belirtisiz zamirlerinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.34. *Кто-то* ve *Что-то* Belirtisiz Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimleri

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>		
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>кто-то</i>	<i>что-то</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> (<i>İsmi –in hali</i>)	<i>кого-то</i>	<i>чего-то</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> (<i>İsmi –e hali</i>)	<i>кому-то</i>	<i>чему-то</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> (<i>İsmi –i hali</i>)	<i>кого-то</i>	<i>что-то</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> (<i>İsmi ile hali</i>)	<i>кем-то</i>	<i>чем-то</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> (<i>İsmi –de hali</i>)	<i>о ком-то</i>	<i>о чем-то</i>

2.3.9.3.3. *Какой-то* Belirtisiz Zamiri

Какой-то belirtisiz zamiri cümlede konuşmacı kişinin bilmediği bir kişinin veya nesnenin belirtecini ifade ederken kullanılan zamirdir. Türkçede cümlelerin içeriğine göre anlamsal olarak “bir çeşit, bir tür (nasıl olduğu belli olmayan), gibi bir (şey)” sözcüklerine karşılık gelmektedir (Ojegov ve Şvedova, 1995: 636). Yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamirlerdendir. Belirttiği ismin cins, sayı formu ve isim hal ekine göre sıfat gibi çekime uğrar. Cümlede isimle birlikte kullanıma sahiptir. Tek başına kullanılamaz:

- ✓ “Он оказал Степану Михайловичу **какую-то** услугу ещё до своего примирения.” (Aksakov, 1895: 34).
- ✓ “О, kendi barışana kadar Stepan Mihayloviç’e **bir çeşit** hizmette bulunmuştu.”
- ✓ “Его мать, нервная, эксцентричная женщина, идя однажды с ним, встретила на лестнице **какого-то** пьяного безобразного человека и поцеловала ему руку.” (Çehov, 2022: 989).

- ✓ “Sinirli, eksantrik bir kadın olan annesi bir gün onunla yürürken merdivende biçimsiz, sarhoş **gibi bir** adamla karşılaştı ve onun elini öptü.”
- ✓ “Князь Андрей чувствовал, что **какая-то** непреодолимая сила влечет его вперед, и испытывал большое счастье.” (Tolstoy, 1945: 240).
- ✓ “Prens Andrey, **bir tür** karşı konulamaz bir gücün kendisini ileriye doğru ittiğini hissetti ve büyük bir mutluluk yaşadı.”

Какой-то belirtisiz zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.35. Какой-то Belirtisiz Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род</i> <i>Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род</i> <i>Dişi Cins</i>	<i>Множественное</i> <i>число</i> <i>Çoğul</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>какой-то /какое-то</i>	<i>какая-то</i>	<i>какие-то</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	<i>какого-то</i>	<i>какой-то</i>	<i>каких-то</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	<i>какому-то</i>	<i>какой-то</i>	<i>каким-то</i>
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> <i>(İsmi –i hali)</i>	<i>cansızsa u.n.(какой-то /какое-то), canlıysa p.n.(какого-то)</i>	<i>какую-то</i>	<i>cansızsa u.n çoğul (какие-то), canlıysa p.n. çoğul (каких-то)</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> <i>(İsmi ile hali)</i>	<i>каким-то</i>	<i>какой-то</i>	<i>какими-то</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> <i>(İsmi –de hali)</i>	<i>(o) каком-то</i>	<i>(o) какой-то</i>	<i>(o) каких-то</i>

2.3.9.3.4. Чей-то Belirtisiz Zamiri

Чей-то belirtisiz zamiri cümlede konuşmacı kişinin bilmediği kişi veya nesnelerin iyeliğini ifade ederken kullanılan zamirdir. Türkçede cümlelerin içeriğine göre anlamsal olarak “birisinin” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Ojegov ve Şvedova, 1995: 2208). Yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamirlerdendir. Belirttiği ismin cins, sayı formu ve isim

hal ekine göre sıfat gibi çekime uğrar. Cümlede isimle birlikte kullanıma sahiptir. Tek başına kullanılamaz:

- ✓ “На бульваре темно, пустынно... Но вот она видит **чей-то** силуэт.” (Çehov, 2022: 979).
- ✓ “Bulvar ıssız ve karanlık... Ama o, **birisinin** silüetini görüyor.”
- ✓ “Слышат – трещит что-то по кустам, прямо к ним собака чужая **чья-то**.” (Tolstoy, 2009: 21).
- ✓ “Çalılıklarda bir şeyin çatırdadığını duydular, yabancı **birisinin** köpeği onlara doğru geliyordu.”

Чей-то belirtisiz zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.36. Чей-то Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи</i> <i>İsmine Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род</i> <i>Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род</i> <i>Dişi Cins</i>	<i>Множественное</i> <i>число</i> <i>Çoğul</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	чей-то / чье-то	чья-то	чьи-то
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmine –in hali)</i>	чьего-то	чьей-то	чьих-то
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmine –e hali)</i>	чьему-то	чьей-то	чьими-то
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> <i>(İsmine –i hali)</i>	<i>cansızsa u.n.(чей-то / чье-то),</i> <i>canlıysa p.n.(чьего-то)</i>	чью-то	<i>cansızsa u.n çoğul</i> <i>(чьи-то), canlıysa p.n.</i> <i>çoğul (чьих-то)</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> <i>(İsmine ile hali)</i>	чьим-то	чьей-то	чьими-то
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> <i>(İsmine –de hali)</i>	(о) чьем-то	(о) чьей-то	(о) чьих-то

2.3.9.3.5. *Сколько-то* Belirtisiz Zamiri

Сколько-то belirtisiz zamiri cümlede konuşmacı kişinin bilmediği kişi veya nesnelerin niceliğini ifade ederken kullanılan zamirdir. Türkçede cümlenin içeriğine göre anlamsal olarak “*birkaç, biraz, bir miktar*” sözcüklerine karşılık gelmektedir (Ojegov ve Şvedova, 1995: 1815). Yapısal olarak sayılarla bağıntılı zamirlerdendir. İsmi yalın halinde ve ismin -i halinde kendisinden sonra gelen isim, ismin -in hali ve çoğul forma göre çekime uğrar. Diğer hallerde ise *сколько-то* belirtisiz zamiri çoğul sıfatlar gibi çekime uğrar, ayrıca kendisinden sonra gelen isim de çoğul isim hâl eki alır:

- ✓ Да *сколько-то* сот или тысяч, говорил, будет. Что-то много сказал.” (Dostoyevskiy, 1859: 21).
- ✓ Evet *birkaç* yüz ya da *birkaç* bin olacağını söyledi. Birçok şey söyledi.
- ✓ “Полковник наш поделился *сколькими-то* тысячами с губернатором, чтоб очистить квитанцию за построй.” (Bastuşev-Matlinskiy, A.A., 2013: 17).
- ✓ “Albayımız, konaklama makbuzunu temizlemek için Valiyle *birkaç* bin paylaştı.”
- ✓ “Условились в цене и дали вперед *сколько-то* денег Мавлютке, чему он, как я заметил, очень обрадовался.” (Aksakov, 1858: 88).
- ✓ “Fiyatta anlaştık ve Mavlyutka’ya önden *biraz* para verdik, fark ettiğim gibi bundan çok memnun kaldı.”

Сколько-то belirtisiz zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.37. Сколько-то Belirtisiz Zamirinin İsmine Hallerine Göre Çekimi

Именительный падеж Yalın Hal	сколько-то
Родительный падеж İlgi hali (İsmine –in hali)	скольких-то
Дательный падеж Yönelme (İsmine –e hali)	скольким-то
Винительный падеж Yükleme (İsmine –i hali)	çansızsa u.n çoğul (сколько-то), canlıysa p.n. çoğul (скольких-то)
Творительный падеж Vasıta (İsmine ile hali)	сколькими-то
Предложный падеж Bulunma (İsmine –de hali)	(o) скольких-то

2.3.9.4. “-либо” ve “-нибудь” Son Ekli Belirtisiz Zamirler

“-либо” veya “-нибудь” son ekli belirtisiz zamirler belirtilen kişi veya nesnenin kim ya da ne olduğunun önemsiz olduğu durumlarda kullanılır (Sidorenko, 2002: 48). Konuşmacının belirtilen kişi ya da nesneyi kesinlikle bilmediği, dinleyicinin ise bilip bilmediğinin belli olmadığı anlamını ifade eder. Bu zamirlerin belirttikleri şey her ne ise gerçekte var olmaya bilir. Bu özellik diğer belirtisiz zamir gruplarından “-либо” veya “-нибудь” son ekli belirtisiz zamirlerini ayıran en belirgin özelliktir. Belirsizlik kapsamında belirtisiz zamirlerle ilgili bir sıralama yapacak olursak “-либо” veya “-нибудь” son ekli belirtisiz zamirler en üst sırada yer alır. Bu ifademizdeki sebep bu zamirlerin en üst seviye belirsizliği ifade etmeleridir. “-либо” veya “-нибудь” son ekli belirtisiz zamirler kendisinden önce gelen soru zamiri isim hallerine göre çekime uğrar, “-либо” veya “-нибудь” son ekleri değişmez.

- ✓ “Ну, и видела она **кого-нибудь**? – с любопытством спросил Костя.” (Turgenev, 2015: 83).
- ✓ “Peki, **kimseyi** gördün mü? diye merakla sordu Kostya.”
- ✓ “Арманда. Разве случилось **что-нибудь** или **кто-нибудь** в труппе умер?” (Bulgakov, M.A., 1930: 9).

- ✓ “Armanda. **Bir şey mi oldu ya da şirkette birisi mi öldü?**”
- ✓ На службе он чиновник особых поручений или **что-либо** подобное. (Çehov, 2022: 62).
- ✓ “O, memuriyette özel görevli bir memurdur ya da buna benzer **bir şey**.”

Soru cümlelerinde “-**мо**” son ekli belirtisiz zamirler, “-**либо**” veya “-**нибудь**” son ekli belirtisiz zamirlerle yer değiştirebilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus “-**либо**” veya “-**нибудь**” son ekli belirtisiz zamirlerin kullanıldığı her yerde “-**мо**” son ekli belirtisiz zamirler kullanılamaz. Bunun sebebi ise “-**мо**” son ekli belirtisiz zamirlerin gerçekte var olan ama konuşmacı tarafından bilinmeyen kişi veya nesneleri belirtmesidir. “-**либо**” ve “-**нибудь**” son ekli belirtisiz zamirler de ise belirtilen kişi veya nesne gerçekte var olmayabilir. Soru, emir ve rica cümlelerinde “-**либо**” ve “-**нибудь**” son ekli belirtisiz zamirler kullanılabilir (Şelyakin, 1978: 13-14).

- ✓ “Самовар у **кого-нибудь** на деревне есть?” (Turgenyev, 2015: 120).
- ✓ “Köyde semaveri olan **birisi** var mı?”

“-**нибудь** (-**либо**)” son ekiyle türeyen ve çalışmamızda zarf olarak kabul edilen diğer sözcükler şu şekildedir: **где-нибудь** (-**либо**) (bir yerde), **куда-нибудь** (-**либо**) (bir yere), **откуда-нибудь** (-**либо**) (bir yerden), **как-нибудь** (-**либо**) (bir şekilde), **когда-нибудь** (-**либо**) (bir zamanlar, bir gün), **зачем-нибудь** (-**либо**) (bir amaçla), **отчего-нибудь** (-**либо**) (bir sebeple), **почему-либо** (bir sebeple). Bu sözcükler, belirtisiz zamirlerde olduğu gibi konuşmacının bilmediği ve gerçekte var olup olmadığı bilinmeyen mekân, zaman, sebep ve amaç ifade ederken kullanılır:

- ✓ Счастливая лошадка! Думала ли она или ее родители, что ей **когда-нибудь** будут аплодировать? (Çehov, 2022: 452).
- ✓ Mutlu atçık! O ya da ailesi, onun **bir gün** alkışlanacağını hiç düşünmüş müdür?

Rus dilinde “-**либо**” ve “-**нибудь**” son ekli belirtisiz zamirler: **кто-либо**, **что-либо**, **какой-либо**, **чей-либо**, **который-либо**, **сколько-либо**, **кто-нибудь**, **что-нибудь**, **какой-нибудь**, **чей-нибудь**, **который-нибудь**, **сколько-нибудь** sözcükleridir. “-**либо**” ve “-**нибудь**” son ekli belirtisiz zamirler yapısal ve anlamsal olarak aynı özellikleri taşır. “-**либо**” son ekli belirtisiz zamirler genellikle yazı dilinde kullanılır. “-**нибудь**” son ekli belirtisiz zamirler ise hem yazı hem konuşma dilinde kullanılan

zamirlerdir. Yapısal ve anlamsal olarak aynı özellikleri taşıdıkları için çalışmamızda aynı kategoride incelenmiştir.

2.3.9.4.1. *Кто-нибудь* (*Кто-либо*) Belirtisiz Zamiri

Кто-нибудь (*кто-либо*) belirtisiz zamiri cümlede bilinmeyen kişi ya da kişileri göstermek için kullanılır. *Кто* soru zamirine *-нибудь* (*-либо*) son ekinin getirilmesiyle türetilen bir sözcüktür. Türkçede anlamsal olarak “(herhangi) birisi, kimse” sözcüklerine karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 359). Yapısal açıdan isimlerle bağlantılı zamirler kategorisine aittir. *Кто* soru zamiri gibi ismin tüm hallerine göre çekime uğrayabilir. Cümlede özne ya da tümleç görevinde kullanılır. Yapısal olarak cins ve sayı formuna sahip değildir ama eril cins olarak kabul edilir. Cümlede anlamsal olarak tekil kabul edilse de çoğul anlamda kullanıma da sahiptir. Ayrıca kendisinden hemen sonra bir isim gelmez, tek başına kullanılır.

- ✓ “Если бы на улице *кто-нибудь* невзначай засмеялся громко, то это прозвучало бы резко и неестественно.” (Çehov, 2020: 83).
- ✓ “Eğer sokakta *birisi* yüksek sesle gülerse, bu kulağa sert ve sıra dışı olarak gelebilir.”
- ✓ “Элен улыбнулась с таким видом, который говорил, что она не допускала возможности, чтобы *кто-либо* мог видеть ее и не быть восхищенным.” (Tolstoy, 1945: 265).
- ✓ “Elen, *kimsenin* onu görmesine ve beğenilmemesine imkân vermediğini belirten bir bakışla gülümsedi.”
- ✓ “Он! А если этого не он, другого *кого-нибудь* зарежет, вот увидите!” (Gorkiy, 2018:272).
- ✓ “O! Ama eğer o bunu değilse de, başka *birisini* öldürecek, göreceksiniz!”

2.3.9.4.2. *Что-нибудь* (*Что-либо*) Belirtisiz Zamiri

Что-нибудь (*что-либо*) belirtisiz zamiri cümlede bilinmeyen bir nesneyi veya durumu göstermek için kullanılır. *Что* soru zamirine *-нибудь* (*-либо*) son ekinin getirilmesiyle türetilen bir sözcüktür. Türkçede anlamsal olarak “(herhangi) bir şey” sözcüklerine karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 998). Yapısal açıdan

isimlerle bağlantılı zamirler kategorisine aittir. **Что** soru zamiri gibi ismin tüm hallerine göre çekime uğrayabilir. Cümlede genellikle özne ya da tümleç görevinde kullanılır. Yapısal olarak cins ve sayı formuna sahip değildir ama orta cins olarak kabul edilir. Cümlede anlamsal olarak tekil kabul edilse de çoğul anlamda kullanıma da sahiptir. Genellikle tek başına kullanılır:

- ✓ “После чая все займутся **чем-нибудь**: кто пойдет к речке и тихо бродит по берегу...; другой сядет к окну.” (Gonçarov, 1998: 104).
- ✓ “Çaydan sonra herkes **bir şeyler** yapacak: kimi nehre gidip kıyıda sessizce dolaşacak, diğeri pencerenin yanına oturacak.”
- ✓ “Город был решительно взбунтован; все пришло в брожение, и хоть бы кто-нибудь мог **что-либо** понять.” (Gogol, 1961: 161).
- ✓ “Şehir kararlı bir şekilde isyandaydı; herkes protestoya katılmıştı ve en azından birisi **bir şeyleri** anlayabilmişti.”

Кто-нибудь (**кто-либо**) ve **что-нибудь** (**что-либо**) belirtisiz zamirlerinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.38. Кто-нибудь (кто-либо) ve Что-нибудь (что-либо) Belirtisiz Zamirlerinin İsmi Hallerine Göre Çekimleri

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>		
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	кто-нибудь (-либо)	что-нибудь(-либо)
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	кого-нибудь(-либо)	чего-нибудь(-либо)
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	кому-нибудь(-либо)	чему-нибудь(-либо)
<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> <i>(İsmi –i hali)</i>	кого-нибудь(-либо)	что-нибудь(-либо)
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> <i>(İsmi ile hali)</i>	кем-нибудь(-либо)	чем-нибудь(-либо)
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> <i>(İsmi –de hali)</i>	о ком-нибудь(-либо)	о чем-нибудь(-либо)

2.3.9.4.3. *Какой-нибудь* (*какой-либо*) Belirtisiz Zamiri

Какой-нибудь (*какой-либо*) sözcüğü, herhangi bir kişinin, nesnenin veya bir durumun belirtecini belirsiz olarak ifade etmek için kullanılan belirtisiz zamirlerdendir. Türkçede anlamsal olarak “bir, herhangi bir” sözcüklerine karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 311-312). *Какой* soru zamirine *-нибудь* (*-либо*) son ekinin getirilmesiyle türetilen bir sözcüktür. Yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamirler kategorisinde aittir. *Какой* soru zamiri gibi belirttiği ismin cins, sayı ve isim hal ekine göre cümlede çekime uğrar. Tek başına kullanımı yoktur, isimle birlikte kullanılır:

- ✓ “*Это посылали его на случай, если я потребую каких-нибудь разъяснений.*” (Çehov, 2020: 34).
- ✓ “*Herhangi bir açıklama talep etmem durumunda bu ona gönderildi.*”
- ✓ “*Вечером того дня лежу я на койке и думаю, что надо мне кончить бродяжью жизнь, — пойду в какой-нибудь город и буду работать в хлебопекарне.*” (Gorkiy, 2018: 186).
- ✓ “*O günün akşamı yatağıma uzanmışım ve bu avare hayatımı sonlandırmam gerektiğini düşünüyorum. Herhangi bir şehre gideceğim ve bir firında çalışacağım.*”

Какой-нибудь (*какой-либо*) belirtisiz zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.39. *Какой-нибудь* (*какой-либо*) Belirtisiz Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи</i> <i>İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род</i> <i>Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род</i> <i>Dişi Cins</i>	<i>Множественное</i> <i>число</i> <i>Çoğul</i>
<i>Именительный падеж</i> <i>Yalın Hal</i>	<i>какой-нибудь / какое-нибудь</i>	<i>какая-нибудь</i>	<i>какие-нибудь</i>
<i>Родительный падеж</i> <i>İlgi hali</i> <i>(İsmi –in hali)</i>	<i>какого-нибудь</i>	<i>какой-нибудь</i>	<i>каких-нибудь</i>
<i>Дательный падеж</i> <i>Yönelme</i> <i>(İsmi –e hali)</i>	<i>какому-нибудь</i>	<i>какой-нибудь</i>	<i>каким-нибудь</i>

Tablo 2.39. (Devamı)

<i>Винительный падеж</i> <i>Yükleme</i> (İsmin –i hali)	<i>cansızsa u.n.(какой-нибудь /какое-нибудь), canlıysa p.n.(какого-нибудь)</i>	<i>какую-нибудь</i>	<i>cansızsa u.n çoğul (какие-нибудь), canlıysa p.n. çoğul (каких-нибудь)</i>
<i>Творительный падеж</i> <i>Vasıta</i> (İsmin ile hali)	<i>каким-нибудь</i>	<i>какой-нибудь</i>	<i>какими-нибудь</i>
<i>Предложный падеж</i> <i>Bulunma</i> (İsmin –de hali)	<i>(о) каком-нибудь</i>	<i>(о) какой-нибудь</i>	<i>(о) каких-нибудь</i>

2.3.9.4.4. Чей-нибудь (Чей-либо) Belirtisiz Zamiri

Чей-нибудь (чей-либо) belirtisiz zamiri, konuşmacı kişinin bilmediği kişi veya nesnelerin iyeliğini ifade ederken kullanılır. Türkçede cümlelerin içeriğine göre anlamsal olarak “*birisinin*” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Ojegov ve Şvedova, 1995: 2208). **Чей** soru zamirine **-нибудь (-либо)** son ekinin getirilmesiyle türetilen bir sözcüktür. Yapısal olarak sıfatlarla bağıntılı zamirlerdendir. Belirttiği ismin cins, sayı formu ve isim hal ekine göre sıfat gibi çekime uğrar. Cümlede isimle birlikte kullanıma sahiptir, Tek başına kullanılamaz.

- ✓ “Княжна Марья старалась уловить **чей-нибудь** взгляд из толпы, но ни один взгляд не был устремлен на нее; глаза очевидно избегали ее.” (Tolstoy, 1945: 903).
- ✓ “Prenses Marya kalabalıktan **birisinin** bakışını yakalamaya çalışıyordu, ama ona tek bir bakış bile yönelmiyordu, gözler açıkça ondan kaçtıyordu.”
- ✓ “Я просто убил; для себя убил, для себя одного; а там стал ли бы я **чьим-нибудь** благодетелем или всю жизнь, как паук, ловил бы всех в паутину и из всех живые соки высасывал, мне, в ту минуту, все равно должно было быть!” (Dostoyevskiy, 2022: 372).
- ✓ “Ben sadece öldürdüm; kendim için öldürdüm, yalnız kendim için; ama orada **birisin** himayesinde olsam da örümcek gibi tüm hayatım boyunca herkesi ağıma sarsam da herkesin kanını içsem de benim için fark etmezdi.”

Чей-нибудь (чей-либо) belirtisiz zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.40. Чей-нибудь (чей-либо) Belirtisiz Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

<i>Падежи İsmi Halleri</i>	<i>Муж. Род / Ср. Род Eril Cins / Orta/Nötr Cins</i>	<i>Жен. Род Dişi Cins</i>	<i>Множественное число Çoğul</i>
Именительный падеж Yalın Hal	чей-нибудь / чье-нибудь	чья-нибудь	чьи-нибудь
Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)	чьего-нибудь	чьей-нибудь	чьих-нибудь
Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)	чьему-нибудь	чьей-нибудь	чьими-нибудь
Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)	cansızsa u.n. (чей-нибудь / чье-нибудь), canlıysa p.n. (чьего-нибудь)	чью-нибудь	cansızsa u.n çoğul (чьи-нибудь), canlıysa p.n. çoğul (чьих-нибудь)
Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)	чьим-нибудь	чьей-нибудь	чьими-нибудь
Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)	(о) чьем-нибудь	(о) чьей-нибудь	(о) чьих-нибудь

2.3.9.4.5. Который-нибудь (Который-либо) Belirtisiz Zamiri

Который-нибудь (который-либо) belirtisiz zamiri yapısal açıdan sıfatlarla bağıntılı zamirler kategorisine aittir. Türkçede anlamsal açıdan “herhangi bir, bazı” sözcüklerine karşılık gelmektedir. Cümlede gösterdiği ismi cins, sayı ve isim hal ekine göre çekime uğrar ve genellikle “из” edatıyla birlikte kullanılır. Sık kullanılan bir belirtisiz zamir değildir.

- ✓ “Когда он, ещё давеча утром, забылся тяжёлым сном на своей кушетке, всё ещё не решаясь раскрыть **который-нибудь** из этих трех кувертов, ему опять приснился тяжёлый сон, и опять приходила к нему та же ‘преступница’.” (Dostoyevski, 1945: 431).

- ✓ “Daha bu sabah üç mektuptan **herhangi birini** açmaya cesaret edemeden yatağında derin bir uykuya daldığında yine kötü bir rüya gördü, yine suçlu kadın gelmişti rüyasına.”

Который-нибудь (который-либо) belirtisiz zamirinin ismin hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.41. Который-нибудь (который-либо) Belirtisiz Zamirinin İsim Hallerine Göre Çekimi

<i>Hal(падеж)</i>	<i>Eril</i>	<i>Dişil</i>	<i>Orta cins/Nötr</i>	<i>Çoğul</i>
<i>Yalın Hal</i> <i>Именительный падеж</i>	<i>который-нибудь</i>	<i>которая-нибудь</i>	<i>которое-нибудь</i>	<i>которые-нибудь</i>
<i>İsmi -in hali</i> <i>Родительный падеж</i>	<i>которого-нибудь</i>	<i>которой-нибудь</i>	<i>которого-нибудь</i>	<i>которых-нибудь</i>
<i>İsmi -e hali</i> <i>Дательный падеж</i>	<i>которому-нибудь</i>	<i>которой-нибудь</i>	<i>которому-нибудь</i>	<i>которым-нибудь</i>
<i>İsmi -i hali</i> <i>Винительный падеж</i>	<i>которого-нибудь или который-нибудь</i>	<i>которую-нибудь</i>	<i>которое-нибудь</i>	<i>которые-нибудь или которых-нибудь</i>
<i>İsmi ile hali</i> <i>Творительный падеж</i>	<i>которым-нибудь</i>	<i>которой-нибудь</i>	<i>которым-нибудь</i>	<i>которыми-нибудь</i>
<i>İsmi -de hali</i> <i>Предложный падеж</i>	<i>о котором-нибудь</i>	<i>о которой-нибудь</i>	<i>о котором-нибудь</i>	<i>о которых-нибудь</i>

2.3.9.4.6. Сколько-нибудь (Сколько -либо) Belirtisiz Zamiri

Сколько-нибудь belirtisiz zamiri cümlede konuşmacı kişinin bilmediği kişi ve nesnelerin niceliğini ifade ederken kullanılır. Türkçede anlamsal olarak “biraz, birkaç” sözcüklerine karşılık gelmektedir (Mustafayev ve Şerbinin, 1972: 998). Bu anlamının yanı sıra soru cümlesinde “kaç” anlamına da sahiptir (Ojegov ve Şvedova, 1995: 1815):

- ✓ “Ты хоть **скольким-нибудь** людям в жизни помог?”

- ✓ “Hayatında **kaç** insana yardım ettin?”

Yapısal olarak sayılarla bağıntılı zamirlerdendir. **Сколько** soru zamirine **-нибудь** (**-либо**) son ekinin getirilmesiyle türetilen bir sözcüktür. İsmi yalın halinde ve ismin **-i** halinde nitelediği isim, ismin **-in** hali ve çoğul formuna göre çekime uğrar. İsmi diğer hallerinde ise **сколько-нибудь** belirtisiz zamiri çoğul sıfatlar gibi çekime uğrar, ayrıca kendisinden sonra gelen isimde çoğul isim hâl eki alır. Cümlede tek başına veya herhangi bir isimle kullanılabilir.

- ✓ “Надо было управиться, пока ещё оставалось хоть **сколько-нибудь** сил и хоть какое-нибудь рассуждение...” (Dostoyevskiy, 2022: 99).
- ✓ “Hala **biraz** güç ve biraz akıl varken üstesinden gelmek gerekiyordu...”
- ✓ “Будь я хоть **сколько-нибудь** вам равна, вы бы могли ещё обидеться такую дерзостью; но кто я и кто вы?” (Dostoyevskiy, 1945: 432).
- ✓ “Sizinle **biraz** olsun eşit seviyede olsaydım böyle bir küstahlık gururunuzu incitebilirdi, ama ben kimim, siz kimsiniz?”

Сколько-нибудь belirtisiz zamirinin ismi hallerine göre çekimi aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.42. Сколько-нибудь Belirtisiz Zamirinin İsmi Hallerine Göre Çekimi

Именительный падеж Yalın Hal	сколько-нибудь
Родительный падеж İlgi hali (İsmi –in hali)	скольких-нибудь
Дательный падеж Yönelme (İsmi –e hali)	скольким-нибудь
Винительный падеж Yükleme (İsmi –i hali)	саясызsa и.п. çoğul (сколько-нибудь), саялыysa р.п. çoğul (скольких- нибудь)
Творительный падеж Vasıta (İsmi ile hali)	сколькими-нибудь
Предложный падеж Bulunma (İsmi –de hali)	(о) скольких-нибудь

Genel olarak soru zamirlerinden ön ek ve son eklerle türeyen belirtisiz zamirler aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Tablo 2.43. Soru Zamirlerinden Ön Ek ve Son Eklerle Türeyen Belirtisiz Zamirler

<i>Вопросительные местоимения</i>	<i>Неопределенные местоимения</i>				
	<i>не-</i>	<i>кое-</i>	<i>-то</i>	<i>-либо</i>	<i>-нибудь</i>
<i>кто</i>	<i>некто</i>	<i>кое-кто</i>	<i>кто-то</i>	<i>кто-либо</i>	<i>кто-нибудь</i>
<i>что</i>	<i>нечто</i>	<i>кое-что</i>	<i>что-то</i>	<i>что-либо</i>	<i>что-нибудь</i>
<i>какой</i>	<i>(некий)</i>	<i>кое-какой</i>	<i>какой-то</i>	<i>какой-либо</i>	<i>какой-нибудь</i>
<i>чей</i>	—	<i>кое-чей</i>	<i>чей-то</i>	<i>чей-либо</i>	<i>чей-нибудь</i>
<i>который</i>	<i>некоторый</i>	<i>кое-который</i>	—	<i>который-либо</i>	<i>который-нибудь</i>
<i>сколько</i>	<i>несколько</i>	—	<i>сколько-то</i>	—	<i>сколько-нибудь</i>

SONUÇ

Çalışmamızda, Rusça-Türkçe dilbilgisi alanında önemli bir yardımcı kaynak olacağını düşündüğümüz ve şimdiye kadar üzerinde yeterli bir inceleme yapılmamış olan “*Sözcük Türleri Bağlamında Rus Dilindeki Zamirlerin Morfolojik ve Semantik Özellikleri ve Türkçedeki Anlamsal Karşılıkları*” konusu ele alınmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, dilbilim literatüründe sözcük türlerine ait çalışmalar üzerine inceleme yapılmış; dilbilgisi alanında ilk çalışmaların Panini ile başladığı, sözcük türü bağlamında kelimelerin sınıflandırılmasının ise Platon ve Aristoteles’e kadar dayandığı sonucuna varılmıştır. Rusya’da ise dilbilgisi ile ilgili ilk çalışmaların L. Zizany ve M. Smortritskoy tarafından oluşturulan Slav dilbilgisi çalışmalarıyla başladığı saptanmıştır. Bu dilbilimcilerin ardından Rus dilbilgisinin temsilcisi sayılan M.V. Lomonosov tarafından 1755 yılında yazılan “*Rossiyykaya grammatika (Rus Dili Grameri)*” isimli eserin ortaya çıktığı ve bu eserin Rusça dilbilgisi üzerine yazılan ilk bilimsel resmi çalışma olarak Rus dili tarihine geçtiği bilgisine ulaşılmıştır. Sözcüklerin imlası, telaffuzu, Rus dilbilgisine ait kurallar ve sözcük türlerinin tasnifi ile ilgili konuları içeren bu eser incelenmiş, konumuzu ilgilendiren sözcük türlerinin “*самостоятельные слова (bağımsız sözcükler)*” ve “*служебные слова (yardımcı sözcükler)*” olarak sınıflandırıldığı ve bu kategori içerisinde zamirlerin “*самостоятельные слова (bağımsız sözcükler)*” başlığı altında *isim zamirler* olarak incelendiği görülmüştür. Bu incelemeler ışığında Rusçada zamir terimini kullanan ilk kişinin Lomonosov olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Rus dilbiliminde önemli çalışmalar yapmış olan ve Rus dilbilimi ile ilgili çalışma yürütecek hemen hemen her araştırmacının başvurduğu A. A. Vostokov, G. Pavskiy, F.F. Fortunatov, F.İ. Buslayev, A.A. Şahmatov, A.M. Peşkovski, V.V. Vinogradov, A.A. Potebnya ve L.V. Şerba gibi XIX ve XX yüzyıl ünlü Rus dilbilimcilerinin çalışmalarında sözcük türlerinin nasıl ele alındığı ve nasıl sınıflandırıldığı incelenmiştir.

XIX. ve XX. yüzyılda bahsi geçen dilbilimcinin sözcük türleri tasnifi incelendiğinde bazı dilbilimcilerin ortak bir bakış açısına, bazılarının ise farklı bakış açılarına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öyle ki isim ve fiil ile başlayan sözcük türleri tasnifi, dilbilimcilerin konunun üzerinde yaptıkları araştırmalarla derinleşmiş ve isim, sıfat, sayı, zamir, fiil, zarf, edat, bağlaç, parçacık ve ünlem sözcükleri gibi bir

sınıflandırmayla çeşitlendirildiği görülmüştür. Bu durum göz önüne alındığında bahsi geçen dönemlerde dilbilimciler arasında sözcük türlerinin sınıflandırılması bağlamında bir görüş ayrılığı olduğunun farkına varılmıştır. Dilbilimciler arasındaki sözcük türlerinin sınıflandırılmasıyla ilgili farklı bakış açılarına sahip olmaları, beraberinde farklı sorunları da ortaya çıkarmıştır. Bu problemlerden birisi de zamirlerin sözcük türleri kategorisinde nereye ait olduğu sorunudur.

Yaptığımız incelemeler sonucunda, XIX. ve XX. yüzyıllar arası Rusça dilbilgisi alanında çalışmalar yürüten dilbilimcilerin, genel olarak zamirlerin bağımsız bir sözcük türü olmadığı bakış açısına sahip oldukları görülmüştür. Dilbilimcilerin zamirleri farklı sözcük türleri arasında dağıtmasının sebepleri; isim, sıfat, sayı gibi sözcük türlerinin kendilerine özgü özelliklerinin çeşitliliğinden ve zamirsel sözcük gruplarını kendilerine çeken güçlü tanımlarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Zamirlerin gösterme, genelleştirme, durumsal farkındalık ve koşullu bağlanma gibi anlam özellikleri isim, sıfat, sayı gibi sözcük türlerinde de mevcut olduğundan ötürü, dilbilimcilerin zamirlerle ilgili kesin, kati bir sınıflandırma yapamadığı ve bu kelime grubunun bağımsız bir sözcük türü olup olmadığı konusunda hemfikir olamadıkları tespit edilmiştir.

XX. yüzyılın sonlarına doğru dilbilimcilerin büyük bir çoğunluğunun (A.N. Tihonov, N.S. Valgina, D.E. Rozental, V.D. Stariçenok, P.A. Lekanta gibi), zamirlerin bağımsız olmasa da ayrı bir sözcük türü olduğu bakış açısına sahip oldukları görülmektedir. Bu dilbilimcilerin incelemeleri ve günümüz okul dilbilgisi kitaplarında, bu sözcüklerin ayrı bir sözcük türü olarak bulunması sebeplerine dayanarak çalışmamızda zamirler ayrı bir sözcük türü olarak ele alınmıştır. Çalışmamızda sözcük türleri kapsamında zamirlerin yapısal olarak değil, anlamsal olarak ele alınması gerektiği görüşü savunulmuştur.

İncelenen çalışmalar sonucunda, zamirin tanımıyla ilgili dilbilimcilerin ortak bir bakış açısına sahip oldukları görülmüştür: “*Zamirler, kişi ve nesneleri ve onların özelliklerini ve miktarlarını belirtmeden gösteren kelime grubudur.*” Bu tanımlama ve araştırmalarımız sonucunda zamirlerle ilgili tarafımızca daha kapsamlı bir tanım oluşturulmuştur: “*Rus dilindeki zamirler canlı ve cansız varlıkları ve bunların niceliğini, niteliğini isimlendirmeden gösteren, çekime uğrayabilen özel bir sözcük türüdür.*” Çalışmamızda zamirle ilgili bu tanımının uygulanması tümdengelim yöntemiyle elde

edilmiştir. Yani zamir olarak değerlendirdiğimiz sözcüklerin ortak özellikleri incelenerek bir tanım ortaya çıkarılmıştır.

Tanımı ve sözcük türü bağlamında statüsü incelenen zamirlerin genel özellikleri belirtilmiş ve *transpozisyon* (*транспозиция*) kapsamında diğer sözcük türleri içerisinde yer alan sözcüklerin, cümlede nasıl zamire dönüştükleriyle ilgili araştırmalar yapılmıştır. Dilbilgisinde *transpozisyon*, kelimenin bir sözcük türü kategorisine aitken cümlede farklı bir sözcük türüne dönüşmesi olarak tanımlanır. Kelimenin gerçek anlamını yitirdiği veya anlamının zayıfladığı, soyut anlam veya gösterme işlevi özelliğiyle cümlede kullanılması durumunda, başka bir sözcük türünden zamire dönüşmesi ise Rus dilinde *zamirleşme* (*прономинализация*) olarak isimlendirilir. Örneğin **человек** kelimesi yüklem durumunda kullanıldığında, kişiyi ya da nesneyi niteleyen sıfattan önce yer alır ve anlamında daralma veya bir soyutlanma meydana gelir. Dolayısıyla isimken zamire dönüşür: “Он **человек** хороший (O, iyi **biridir**)”. Sözcük türlerinden sayı kategorisine ait olan bir sözcüğün zamire dönüşme özelliğine örnek verecek olursak: “Я **одного** желал: счастья (**Tek bir şey** istedim, **mutluluk**)” gibi.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, dilbilimcilerin zamirleri kendi içlerinde nasıl sınıflandırdığı ve bu sınıflandırma içine hangi sözcükleri dahil ettikleri incelenmiştir. İncelenen eserler sonucunda Rus dilindeki zamirlerin genel olarak *morfolojik* ve *semantik* özelliklerine göre iki ayrı sınıflandırmaya tabi tutuldukları görülmüştür. Çalışmamızda da zamirler, morfolojik açıdan ve semantik açıdan olmak üzere iki ayrı başlık altında kategorize edilmiştir.

Dilbilimcilerin zamirleri morfolojik özelliklerine göre sınıflandırmasının temel sebebi, zamirlerin isim, sıfat, sayı gibi sözcük türleriyle bağıntı içinde olmasından kaynaklanmaktadır. Zamirlerin cümlede kişi ve nesneyi göstermesini isimlere, isimlerin ve nesnelerin niteliğini göstermesini sıfatlara, bunların niceliğini göstermesini ise sayılara benzetmişler ve bu sözcük grubunun isim, sıfat, sayı gibi sözcük türlerinden bağımsız olamayacağını ileri sürmüşlerdir. Zamirlerin bahsi geçen sözcük türleriyle yapısal açıdan bağıntılarının olduğu aşıkardır. Bu sebeplerle çalışmamızda zamirler, morfolojik açıdan *местоимения-существительные* (isim zamirler), *местоимения-прилагательные* (sıfat zamirler) ve *местоимения-числительные* (sayı zamirler) olarak üç gruba ayrılmıştır. Bu sınıflandırmalara ek olarak kimi dilbilimciler yer ve zaman gösteren bazı

sözcüklerin de zamir olması gerektiğini belirtmiş ve *местоимения-наречия* (zarf-zamirler) başlığını da eklemiştir. Dilbilimcilerin zarf-zamir olarak belirttikleri kelimelerle ilgili, çalışmamızda “*Местоимения-наречия (Zarf-zamirler) Olarak Değerlendirilen Diğer Sözcükler*” başlığı altında konuyla ilgili incelemelerimiz de yer almaktadır.

Çalışmamızda morfolojik özelliklerine göre sınıflandırılan zamirler dilbilimcilerin eserlerinde detaylı olarak incelenmiş ve “*я, ты, мы, вы, он, она, оно, они, себя, кто, что, никто, ничто, некого, нечего, некто, нечто, кто-то, что-то, кто-нибудь, кто-либо, кое-кто, кое-что, что-нибудь, что-либо*” sözcükleri *местоимения-существительные* (isim-zamirler) grubuna dahil edilmiştir. Bu zamirlerin ortak özellikleri cümlede ismi veya nesneyi onları adlandırmadan gösteren, isim hallerine göre çekime uğrayabilen sözcükler olmalarıdır.

İsim zamirler, isimlerle ortak özelliklere sahip olsalar da aralarında önemli farklılıklar vardır. Cümlede ismi ve nesneyi göstermeleri, ayrıca cümlede işlevsel açıdan isimler gibi *özne* (*подлежащее*) veya *tümleç* (*дополнение*) görevinde kullanılabilmeleri isimlerle olan ortak özelliklerindendir. Aralarındaki farklılıklara değinecek olursak; isimlerle bağıntılı zamirler morfolojik kişi kategorisi özelliğine sahiptirler, fakat bu sınıflandırma isimlerde bulunmamaktadır: *я иду, мы идём* (birinci kişi (1-е лицо)); *ты идёшь, вы идёте* (ikinci kişi (2-е лицо)) gibi. Rus dilinde isimler cins kategorisine ayrılırken kelimenin sonundaki harfe göre sınıflandırılır. İsimlerle bağıntılı zamirlerin cins kategorisi yoktur, sadece *dizim bilime* (*sentagmatik*) göre cins ayrımı yapılabilir: *Кто пришёл?* (м.р.); *Что случилось?* (ср.р.) gibi. İsimlerle bağıntılı zamirlerde sayı kategorisi değişimi olmaz. Çoğul karşılıkları olması sayı kategorisine sahip oldukları anlamına gelmez, çünkü bir şeyin çoğul olabilmesi için o şeyden birden fazla olması gerekir. Örneğin; *мы* (biz) zamiri *я* (ben) ve *другие* (diğerleri) zamirlerini ifade eder. Yani aynı kişi ya da nesnenin birden çok olmasını değil, *мы* (biz) zamiri *ben* ve *diğerleri* zamirlerinden oluşan bir topluluğu ifade eder.

Çalışmamızda morfolojik özelliklerine göre sınıflandırılan zamirlerden “*мой, твой, наш, ваш, его, её, их, свой, этот, тот, такой, таков, сей, оный, сам, самый, весь, всякий, любой, каждый, иной, другой, какой, каков, чей, который, никакой, ничей, кое-какой, кое-чей, некий, некоторый, какой-либо, чей-либо,*

который-либо, какой-нибудь, чей-нибудь, который-нибудь, какой-то, чей-то” sözcükleri *местоимения- прилагательные* (sıfat-zamirler) grubuna girer. Sıfat-zamirler kişi ve nesneleri nitelik yönünden belirten zamirlerdir. Cümlede sıfatlar gibi çekime uğrarlar ve sıfatlar gibi cins ve sayı kategorisi formuna sahiplerdir. **Каков** ve **таков** zamirleri haricinde sıfat-zamirler cümlede nitelediği şeyin isim hal durumuna göre çekime uğrayabilirler. **Каков** ve **таков** zamirleri sadece cins ve sayı formuna sahiptir: **каков, какова, какво, каковы, таков, такова, таково, таковы** gibi.

Kişi ve nesneleri nicelik yönünden ve belirsiz olarak gösteren **столько, сколько, несколько, сколько-то, сколько-нибудь, сколько-либо** sözcükleri çalışmamızda morfolojik açıdan *местоимения- числительные* (sayı-zamirler) olarak ele alınmıştır. Sayı-zamirler ya da sayılarla bağıntılı zamirler olarak sınıflandırılan bu sözcükler cümlede *özne* (подлежащее) veya *tümleç* (дополнение) görevinde kullanılabilir ve çoğul isim hal eklerine göre çekime uğrayabilirler; **Несколькох, сколькими-то, скольким-нибудь** gibi. Bu sözcük grubu çoğulluğu ifade eder ve kendisinden sonra gelen isimler çoğul isim hal eklerine göre çekime uğrar.

Çalışmamızda “*Местоимения-наречия* (Zarf-zamirler) Olarak Değerlendirilen Diğer Sözcükler” başlığı altında incelediğimiz “**так, здесь, там, тут, туда, тогда, тогда-то, поэтому, потому,затем, где? куда? откуда? когда? зачем? почему? как?**” gibi sözcükler ismin yerini tutma özelliklerine sahiptirler. Bir eylemin, bir durumun veya varlığın özelliklerini gösterirken kullanılan ve bağımsız sözcük türü olan zarflar, zamir olarak sınıflandırılan bazı sözcüklerle benzerliklere sahiptir. Bu sebeple yukarıda bahsetmiş olduğumuz sözcükler bazı dilbilgisi çalışmalarında *zamirsel zarf* (местоименные наречия) ya da *zarf-zamir* (местоимения – наречия) olarak kategorize edilmiştir. Fakat birçok dilbilimcinin eserinde bu sözcükler zarflar başlığı altında incelenmiştir, ayrıca çoğu Rusça-Rusça ve Rusça- Türkçe sözlüklerde de bu sözcükler zarf olarak değerlendirilmiştir. Bu sözcüklerin dilbilimciler tarafından zarf kategorisinde değerlendirilmesinin sebeplerinden biri, zarfların genel özelliği olan değişmezlik ilkesidir. Zarf-zamir olarak sınıflandırılan bu sözcüklerin hiçbirinde cins, sayı ve isim hal eki değişim özelliği yoktur. Bu sebeple çalışmamızda bu sözcükler dilbilimcilerin genel görüşüne uyularak zarf olarak kabul edilmiştir.

Çalışmamızda zamirlerin semantik açıdan sınıflandırılması bölümünde dilbilimcilerin çalışmaları incelenmiş ve konuyla ilgili farklı sınıflandırmalar yaptıkları görülmüştür. Bu farklılığın temel sebebi, diğer sınıflandırmalarda olduğu gibi yine sözcük türlerinin tasnifi sorunundan kaynaklanmaktadır. Zamirlerin yapısal özelliklerinden ziyade anlamsal özelliklerine göre değerlendirilmesinin, sözcük türleri kategorisinde zaminin statüsüyle ilgili sorunları iyileştireceğini, bu sebeple zamirlerin sözcük türleri bağlamında semantik açıdan ele alınması gerektiğini düşünmekteyiz. Çalışmamızda zamirlerin semantik özellikleri ve bu özelliklere göre sınıflandırılması, yukarıdaki sebepler doğrultusunda daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır. İncelenen eserler sonucunda çalışmamızda zamirler semantik özelliklerine göre dokuz gruba ayrılmıştır: *личные местоимения* (şahıs zamirleri), *возвратное местоимение* (dönüşlülük zamiri), *притяжательные местоимения* (iyelik zamirleri), *указательные местоимения* (işaret zamirleri), *вопросительно местоимения* (soru zamirleri), *относительные местоимения* (ilgi zamirleri), *определятельные местоимения* (belirtili zamirler), *отрицательные местоимения* (olumsuzluk zamirleri), *неопределённые местоимения* (belirtisiz zamirler). Semantik özelliklerine göre sınıflandırılan zamirlerin dilbilimciler tarafından nasıl tanımlandıkları ve bu kategoriye hangi sözcükleri dahil ettikleri ile ilgili detaylı araştırmalar yapılmıştır.

Rus dilinde cümlede konuşmacıyı, dinleyiciyi veya hakkında konuşulan kişi ya da nesneyi belirten sözcükler çalışmamızda *личные местоимения* (şahıs zamirleri) olarak tanımlanmış ve sekiz adet şahıs zamiri olduğu sonucuna ulaşılmıştır: **я, ты, он, она, оно, мы, вы, они**. Cümlede konuşmacıyı ya da konuşmacıları gösteren “**я, мы**”, dinleyiciyi ya da dinleyici grubunu gösteren “**ты, вы**” ve konuşmada bahsedilen kişi veya nesneleri gösteren “**он, она, оно, они**” sözcüklerinin Rus dilindeki şahıs zamirleri olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda bu sözcükler ayrı başlıklar altında teker teker incelenmiş, sahip oldukları özellikler belirtilmiş ve Türkçedeki anlamsal karşılıkları verilmiştir. Ayrıca Rusça eserlerden konuyla ilgili bulunan ve tarafımızca çevrilen örnek cümlelerle, cümlede hangi görevlerde ve nasıl kullanıldıkları detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Rus dilinde cümlede faaliyeti gerçekleştiren kişiyi, somut olarak isimlendirmeden gösteren, yani yapılan işin, yapan kişiyi etkilediğini ifade etmek için kullanılan sözcükler çalışmamızda *возвратное местоимение* (dönüşlülük zamiri) olarak tanımlanmış ve Rus dilinde sadece **себя** sözcüğü *dönüşlülük zamiri* olarak ele alınmıştır. Bu sözcüğün

yapısal ve anlamsal tüm özellikleri ayrı başlıklar altında incelenmiş ve örnek cümlelerle cümlede hangi görevlerde ve nasıl kullanıldığıyla ilgili detaylı bir çalışma yapılmıştır.

Konuşmada canlı ve cansız varlıkları sahiplik (iyelik) veya mülkiyet yönünden belirten sözcükler çalışmamızda **притяжательные местоимения (iyelik zamirleri)** olarak tanımlanmış ve sekiz adet iyelik zamiri olduğu tespit edilmiştir: **мой, наш, твой, ваш, его, её, их, свой**. **Притяжательные местоимения (iyelik zamirleri)** başlığı altında sınıflandırılan sözcüklerin tüm yapısal ve anlamsal özellikleri dilbilimcilerin eserlerinden elde edilen bulgular eşliğinde belirtilmiş ve Türkçedeki anlamsal karşılıkları verilerek cümlede nasıl kullanıldıkları örnek cümlelerle açıklanmıştır.

Rus dilinde, konuşmadaki herhangi bir varlığı veya bu varlığın niceliğini, niteliğini işaret yoluyla gösteren sözcükler çalışmamızda **указательные местоимения (işaret zamirleri)** olarak tanımlanmış ve yedi adet işaret zamiri olduğu tespit edilmiştir: **этот, тот, такой, таковой, сей, оный, столько**. Çalışmamızda bu sözcüklerin yapısal ve anlamsal tüm özellikleri ayrı başlıklar altında teker teker incelenmiş ve örnek cümlelerle, cümlede hangi görevlerde, Türkçede hangi anlamlarda kullanıldığıyla ilgili detaylı bir araştırma yapılmıştır.

Anlamsal açıdan diğer zamir gruplarından farklı özelliklere sahip olan **определятельные местоимения (belirtili zamirler)** Rus dilinde cümlede kişi ve nesneleri sadece nicelik yönünden gösteren kelime grupları olarak tanımlanmış ve sekiz adet iyelik zamiri olduğu tespit edilmiştir: **сам, самый, весь, всякий, любой, каждый, иной, другой**. Bu sözcüklerin her biri ayrı başlıklar altında incelenmiş, yapısal ve anlamsal özellikleri belirtilmiş, Türkçedeki anlamsal karşılıkları verilerek örnek cümlelerle, cümlede hangi görevlerde ve nasıl kullanıldıklarıyla ilgili açıklamalar yapılmıştır.

Konuşmacının bilmediği nesneyi, kişiyi, bu kişinin veya nesnenin niteliğini, niceliğini veya iyeliğini sormak için kullanılan sözcükler çalışmamızda Rus dilindeki **вопросительные местоимения (soru zamirleri)** olarak tanımlanmış ve yedi adet soru zamiri olduğu tespit edilmiştir: **кто, что, какой, каков, который, чей, сколько**. Bazı dilbilimcilerin zamir, bazılarının ise zamirsel zarf olarak isimlendirdiği **как, где, когда, куда, откуда, почему, зачем** gibi soru cümlelerinde soru sormak için kullanılan sözcükler yaptığımız araştırmalar sonucunda çalışmamızda zarf olarak

değerlendirilmiştir. Soru zamiri olarak ele aldığımız sözcükler ayrı ayrı başlıklar halinde incelenmiş, yapısal ve anlamsal özellikleri belirtilmiş, Türkçede hangi anlamlara sahip oldukları belirtilmiş ve örnek cümlelerle, cümlede hangi görevlerde kullanılacağı açıklanmıştır.

Çalışmamızda soru zamiri olarak tespit ettiğimiz *кто, что, какой, каков, который, чей, сколько* sözcüklerinin soru sorma özelliklerini kaybederek cümlede yan cümleyi ana cümleye bağlayan sözcük rolünde kullanılması, Rus dilinde *относительные местоимения (ilgi zamirleri)* olarak tanımlanmıştır. Yaptığımız incelemeler sonucunda Rus dilinde yedi adet ilgi zamiri olduğu tespit edilmiştir: *кто, что, какой, каков, который, чей, сколько*. İlgi zamirleri olarak sınıflandırdığımız sözcüklerin ilgi zamiri olarak cümledeki yapısal ve anlamsal özellikleri belirtilmiş ve cümlede nasıl kullanıldıkları örneklerle açıklanmıştır.

Rus dilinde soru zamiri olarak belirttiğimiz sözcüklerden *кто, что, какой* ve *чей* sözcüklerine “*ни-*” veya “*не-*” ön eklerinin getirilmesiyle oluşturulan ve cümlede kişi veya nesneleri, bunların niteliğini veya iyeliğini olumsuz anlamla gösteren sözcükler çalışmamızda *отрицательные местоимения (olumsuzluk zamirleri)* olarak tanımlanmış ve Rus dilinde altı adet olumsuzluk zamiri tespit edilmiştir: *никто, ничто, никакой, ничей, некого, нечего*. Olumsuzluk zamirleri olarak ele aldığımız bu sözcükler başlıklar halinde incelenmiş, yapısal ve anlamsal özellikleri belirtilmiş, Türkçede hangi anlamlara sahip oldukları açıklanmış ve örnek cümlelerle, cümlede hangi görevlerde kullanılacağı belirtilmiştir.

Rus dilinde belirsiz bir kişiyi, nesneyi veya o nesnenin ya da kişinin niteliğini ve niceliğini gösteren sözcükler çalışmamızda *неопределенные местоимения (belirtisiz zamirler)* olarak tanımlanmıştır. *Кто, что, какой, кой, чей, который, сколько* gibi soru zamirlerine *кое-, не-* ön eki veya *-либо, -нибудь, -то* son eklerinin getirilmesiyle türetildiği tespit edilen belirtisiz zamirler çalışmamızda, aldıkları ön ek ve son eklere göre dört ayrı grupta sınıflandırılmıştır. Rus dilinde toplamda yirmi altı adet belirtisiz zamir olduğu sonucuna ulaşılmıştır: *кое-кто, кое-что, кое-какой, кое-чей, некто, нечто, некий, некоторый, несколько, кто-либо, что-либо, какой-либо, чей-либо, который-либо, сколько-либо, кто-нибудь, что-нибудь, какой-нибудь, чей-нибудь, который-нибудь, сколько-нибудь, кто-то, что-то, какой-то, чей-то,*

сколько-то. “*Кое-*” ön ekli belirtisiz zamirler”, “*Не-*” ön ekli belirtisiz zamirler”, “*-либо*” ve “*-нибудь*” son ekli belirtisiz zamirler” ve “*-то*” son ekli belirtisiz zamirler” olarak sınıflandırılan bu sözcüklerin ayrı ayrı yapısal ve anlamsal özellikleri detaylı bir şekilde incelenmiş ve Türkçedeki anlamsal karşılıkları belirtilmiştir. Ayrıca cümlede hangi anlamlarda ve hangi görevlerde kullanıldıkları örnek cümlelerle açıklanmıştır.

Tez çalışmamızda genel olarak elde ettiğimiz bulgular aşağıdaki gibidir:

- Rus dilinde sözcük türleri tasnifinde zamirlerin statüleriyle ilgili sınıflandırmada, zamirlerin yapısal değil anlamsal özellikleri baz alınmalıdır.
- Anlamsal özellikleri baz alındığında Rus dilindeki zamirler, ayrı bir sözcük türü olarak sınıflandırılması gereklidir.
- Sözlük anlamlarının daralmasıyla zamire dönüşen isim, sıfat, sayı gibi sözcükler zamir çatısı altında değil, transpozisyon kapsamında ele alınmalı ve bu durumun ortaya çıkardığı hatalardan kaçınılması gerekir.
- Rusça öğrenen Türk öğrenciler için zamirler semantik özelliklerine göre sınıflandırılmalı ve *личные местоимения* (şahıs zamirleri), *возвратное местоимение* (dönüşlülük zamiri), *притяжательные местоимения* (iyelik zamirleri), *указательные местоимения* (işaret zamirleri), *вопросительные местоимения* (soru zamirleri), *относительные местоимения* (ilgi zamirleri), *определятельные местоимения* (belirtili zamirler), *отрицательные местоимения* (olumsuzluk zamirleri), *неопределённые местоимения* (belirtisiz zamirler) olmak üzere dokuz gruba ayrılmalıdır.
- Zamirlerin Türkçedeki anlamları genellikle kullanıldıkları metin içerisinden anlaşılır.
- Zamirlerin anlamsal özelliklerine göre sınıflandırılması içerisinde belirli durumlar altında bazı zamirler sınıflar arası geçiş yapabilir. Örneğin; *некто*, *нечто* belirtisiz zamirlerinin, yalın hal dışında, isim hal eklerine göre çekime uğradığında belirtisiz zamirken olumsuzluk zahirine dönüşmesi veya soru zamirlerinin soru sorma özelliklerini kaybederek yan cümleyi ana cümleye bağlaması durumunda ilgi zahirine dönüşmesi gibi.
- Zamirlerin belirlenmesinde genel bir kanı olan “*ismi adlandırmadan gösteren sözcükler*” tanımı genişletilmiş, “*canlı ve cansız varlıkları, onların niteliğini,*

niceliğini ve iyeliğini isimlendirmeden gösteren, cins, sayı ya da isim hal eki formlarından en az birisine sahip olan, yani değişim özelliği olan sözcükler” çalışmamızda zamir tanımı olarak kabul edilmiştir. Bu tanımın oluşturulmasında zamir olarak belirttiğimiz sözcüklerin anlamsal ve yapısal ortak özellikleri temel alınmış, tüm dengelim yöntemi uygulanarak oluşturulan bu tanım çerçevesinde Rus dilinde 78 adet zamir tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aksakov, K.S. (2006). "O Grammatike Voobşe (Po Povodu Grammatiki G. Belinskogo) (1838 g.)". *Vestnik Tverskogo Gosudarstvennogo Universiteta*. Seriya: Filologiya, (5), 159-171.
- Aksakov, S.T. (1858). *Detskie godı Bagrova-vnuka* [<https://avidreaders.ru/download/detskie-gody-bagrova-vnuka.html?f=pdf>]. (Erişim Tarihi:27.03.2022). Moskva: Litres.
- Aksakov, S.T. (1895). *Semeynaya hronika i vospominaniya (Vol. 1)*. Moskva: AA Kartsev.
- Avilov S.İ. (Ed.). (1950). *Polnoe sobranie soçineniy Lomonosova M. V. (T. 7.)*. Moskva: Izd-vo AN SSSR.
- Barsov, A.A. (1981). *Rossiyskaya grammatika Antona Alekseeviça Barsova*. Moskva: Izd-vo Mosk. un-ta.
- Beloşapkova, V.A., Brizgunova, E.A., Zemskaya, E.A. (1989). *Sovremenniy russkiy yazık*. Beloşapkova, V.A. (Ed). Moskva: Vısşaya şkola.
- Belousov, V.N., Kovtunova, İ.İ., Kruchinina, İ.N., etc. (1989). *Kratkaya russkaya grammatika*. Şvedova, N.Yu., Lopatin, V.V. (Ed.). Moskva: Rus. yaz.
- Bestujev-Marlinskiy, A.A. (2013). *Straşnoe gadanie (sbornik)* [<https://avidreaders.ru/download/strashnoe-gadanie-sbornik.html?f=pdf>]. (Erişim Tarihi:26.04.2022). Rıpol Klassik.
- Bulgakov, M.A (1930). *Kabala svyatoş* [<https://kupidonia.ru/library-book/kabala-svjatosh/s/6>]. (Erişim Tarihi:12.04.2022). Moskva: Public Domain.
- Buslaev, F.İ. (1858). *Opıt istoričeskoy grammatiki russkogo yazık: učeбноe posobie dlya prepodavateley*. Moskva: Univ. Tip.
- Çehov, A. (2020). *Ostrov Sahalin*. Strelbytskiy [<https://avidreaders.ru/download/ostrov-sahalin.html?f=pdf>]. (Erişim Tarihi:01.05.2022). Kiev: Multimedia Publishing.
- Çehov, A. (2022). *Sobranie yumorističeskih rasskazov v odnom tome* [<https://www.litres.ru/anton-chehov/sobranie-umoristicheskikh-rasskazov-v-odnom-tome/>]. (Erişim Tarihi:19.10.2021). Moskva: Litres.

- Danilenko, V.P. (2009). *Obşee yazıkoznanie i istoriya yazıkoznaniya: kurs lektsiy.* Moskva: Flinta Nauka.
- Demir, B., Aiupova, S. (2015). *Çağdaş Rus Dili-Morfoloji I. Bölüm (Sovremennyy russkiy yazık-Morfologiya çast I)*, Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Demirci, K. (2014). *Zamirler Dilbilimsel Bir Yaklaşım.* Ankara: Akçağ Yay.
- Dietrich, A.P. (2007). *Rusça Gramer.* (Genişletilmiş Baskı). Ankara: Kapadokya Kitap Evi.
- Dostoevskiy, F.M. (1945). *Idiot* [<https://avidreaders.ru/download/idiot.html?f=pdf>]. (Erişim Tarihi:25.02.2022). Diest Media.
- Dostoevskiy, F.M. (2019). *Bednie lyudi* [<https://www.litres.ru/fedor-dostoevskiy/bednye-ludi-173684/>]. (Erişim Tarihi:25.02.2022). Litres.
- Dostoevskiy, F.M. (2022). *Prestuplenie i nakazanie* [<https://www.litres.ru/fedor-dostoevskiy/prestuplenie-i-nakazanie-139491/>]. (Erişim Tarihi: 26.02.2022). Litres.
- Dostoevskiy, F.M. (1859). *Selo Stepançikovo i ego obitateli* [<https://rvb.ru/dostoevski/01text/vol3/18.htm>]. (Erişim Tarihi: 25.02.2022). Moskva: Public Domain.
- Dostoevskiy, F.M. (2015). *Besi* [<https://avidreaders.ru/download/besy.html?f=pdf>]. (Erişim Tarihi:21.02.2022). Aegitas.
- Dostoevskiy, F.M. (2016). *Brat`ya Karamazovi* [<https://avidreaders.ru/download/bratya-karamazovy.html?f=pdf>]. (Erişim Tarihi:02.03.2022). Aegitas.
- Fadeev, A. (2022). *Razgrom* [<https://www.litres.ru/aleksandraleksandrovich-fadeev/razgrom/>]. (Erişim Tarihi:15.06.2022). Moskva: Litres.
- Finkel, A.M., Mihayloviç, N. (1954). *Bajenov. Sovremennyy russkiy literaturniy yazık.* Kiev: Radyanska şkola.
- Glazunova, O. (2007). *Grammatika russkogo yazıka v uprajneniyah i kommentariyah. Morfolojiya.* Sankt-Peterburg: Zlatoust.
- Gogol, N. (1961). *Mertvie duşi* [https://rvb.ru/gogol/01text/vol_06/01_mertvy_e_dushi/md.htm] (Erişim Tarihi:16.04.2022). Diest Media.

- Gonçarov I. A. (1998). *Oblomov. Roman v četirëh çastyah // Polnoe sobranie soçineniy i pisem*. Sankt-Peterburg: Nauka.
- Gorkiy, M. (2018). *Leto. Strelbytskyy* [<https://filosoff.org/gorkiymaxim/wp-content/uploads/sites/323/2020/04/sobranie-sochinenij-v-tridcati-tomax-tom-8-zhizn-nenuzhnogo-cheloveka-ispoved-letomaksim-gorkij.pdf>]. (Erişim Tarihi: 05.03.2022). Multimedia Publishing.
- Greç, N.İ. (1834). *Praktičeskaya russkaya grammatika*. Sankt-Peterburg: v tipografii izdatel`ya.
- Gvozdev A.N. (1961). *Sovremenniy russkiy literaturniy yazık (Fonetika i morfologiya)*. Moskva: Uçpedgiz.
- Halidov, A.İ. (2017). “Mestoimenie-Suşestvitel`noe V Russkom Yazıke” [Rus Dilinde İsim-Zamir]. *İzvestiya Çeçenskogo Gosudarstvennogo Pedagogičeskogo Universiteta*. 1 (17), 32-44.
- Hant, D. (2019). *Viv`en. Svet drakona* [https://www.litres.ru/diana-hant-13466910/viven-svetdrakona/?utm_medium=cpc&utm_medium=cpc&utm_source=yandex&utm_campaign=web_books_dsa_drr_site%20626856027%7C47897814&utm_]. (Erişim Tarihi:13.04.2022). Moskva: Avtor.
- Jirmunskiy, V.M. (1976). *Obshhee i germanskoe yazykoznanie*. Sankt-Peterburg.: Nauka.
- Kalmıkova, T.S. (2004). *Mestoimeniya v delovom yazıke vtoroy poloviny XVIII veka: semantika, grammatika, funktsionirovanie (Po arhivnum materialam): dis. kand.filol.nauk :10.02.01/* Kalmıkova, T.S. Çelyabinsk.
- Kerimoğlu, C. (2019). *Genel Dilbilime Giriş* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Korolenko, V.G. (2014). *Povesti i rasskazı* [https://royallib.com/book/korolenko_vladimir/povesti_i_rasskazi.html]. (Erişim Tarihi:25.10.2021). Directmedia.
- Kuznetsova, T.V. (2009). *Sovremenniy russkiy yazık. Morfologiya: uceb. posovie dlya studentov fakulteta russkoy slovesnosti*. Saratov: Nauka.
- Lekanta, P.A., Dibrova, E.I., Kasatkin, L.L., & Klobukov, E.V. (2019). *Sovremenniy russkiy yazık: uçebnik dlya akademiçeskogo bakalavriata*. Lekant, P. A. (Ed.). Moskva: Yurayt.

- Lermontov, M. Yu. (1977). *Geroy našego vremeni*. Minsk: Narodnaya asveta.
- Levin, Yu.I. (1973). "O semantike mestoimeniy"[Zamirlerin Semantiği Hakkında]. *Problemy grammaticheskogo modelirovaniya*. M: 108-121.
- Malovitskiy, L.Ya. (1972). *Istoriya predmetno-ličnıh mestoimeniy russkogo yazıka v semantiko-sintaksičeskom aspekte*. L: Nauk.
- Maydanova, L.M. (1993). *Praktikum po sovremennomu russkomu yazıku: Dlya studentov-jurnalistov*. Ekaterinburg: Ural.
- Meşaninov, İ.İ. (1945). *Çleni predlojeniya i çasti reçi*. Moskva: Izdatel'stvo Akademii Nauk SSSR.
- Meşaninov, İ.İ. (1978). *Çleni predlojeniya i çasti reçi*. Skorik, P.Ya., Panfilov, V.Z. (Ed.). M.: Nauka. Leningr. otd-nie
- Mustafayev, E.M.E., Şerbinin, V.G. (1972). *Russko-Turetskiy slovar*. Moskva: Sovetskaya Entsiklopediya.
- Ojegov, S.İ., Şvedova, N.Yu. (1995). *Tolkoviy slovar russkogo yazıka*. Moskva: Abukovnik.
- Ostrovskiy, A. N. (2014). *Beşenie den`gi* [<https://www.litres.ru/aleksandrostrovskiy/beshenie-dengi/chitat-onlayn/>]. (Erişim Tarihi:27.03.2022). Prospekt.
- Paduçeva, E.V. (2016). "Odnajdı kak pokazatel' slaboy opredelennosti". *Russkiy yazık v naučnom osveşenii*. 2 (32), 45-54.
- Paduçeva, E.V. (1985). *Viskazivanie i ego sootnesennosts deystvitelnostyu*. Moskva: Ripol Klassik.
- Paduçeva, E.V. (1996). "Neopredelennost kak semantičeskaya dominanta russkoy yazıkovoy kartını mira". *Problemi di morphosintassi delle lingue slave*, 5, 163-186.
- Paduçeva, E.V. (2010). "Referentsialnie aspektı semantiki mestoimeniy". Uspenskiy, V.A. (Ed.). *Viskazivanie i ego sootnesennost s deystvitelnostyu*. Moskva.: LKI.
- Pavskiy, G.P. (1850). *Filologiçeskie nablyudeniya nad sostavom russkogo yazıka*. Sankt-Peterburg: tip. Akad. Nauk.

- Peşkovskiy, A.M. (1956). *Russkiy sintaksis v nauçnom osveşenii*. Moskva: Uçpedgiz.
- Peşkovskiy, A.M. (2001). *Russkiy sintaksis v nauçnom osveşenii*. Moskva: Yazıkı slavyanskoy kulturi.
- Pisemskiy, A. F. (2016). *Russkie lguni*. Directmedia.
- Plotnikova V.A. (1967). "Razvitie sovremennogo russkogo yazıkı" [Modern Rus Dilinin Gelişimi]. *Russkaya reç*. № 5, 103 – 108.
- Potebnya, A.A. (1941). *Iz zapisok po russkoy grammatike* (T. IV). Moskva: Akademii Nauk SSSR.
- Potebnya, A.A. (1958). *Iz zapisok po russkoy grammatike* (T.1-2). Moskva: Akad. nauk SSSR.
- Prostseviçyus, V.Ye. (2013). *Pravila sovremennogo russkogo yazıkı*. Rostov-na Donu: Baro-press.
- Rahmanova, L.İ., Suzdaltseva, V.N. (1997). *Sovremenniy russkiy yazık. Leksika. Frazeologiya. Morfologiya: Uçebnoe posobie*. Moskva.: MGU.
- Reformatskiy, A.A. (1967). *Vvedenie v yazıkovedenie*. Moskva: Nauka.
- Reformatskiy, A.A. (1979). *Mestoimeniya: Oçerki po fonologii, morfonologii i morfologii*. Moskva: Nauka.
- Rıbalçenko, T. E. (2001). *Turetsko-russkiy i russo-turetskiy slovar*. Moskva.: Rus. yaz.
- Romanek, L.V., Snegurova, İ.İ. (2020). *Mestoimienie. Metodiçeskie ukazaniya po russkomu yazıku dlya samostoyatel'noy raboti studentov-inostrantsev*. Harkov: NTU HPI.
- Rozental, D.Ye. (2010). *Russkiy yazık. Sbornik pravil i uprajneniy*. Moskva: Yeksmo.
- Rozental, D.Ye., Golub, İ.B., & Telenkova, M.A. (2010). *Sovremenniy russkiy literaturniy yazık*. Moskva; Ayris-press.
- Rozental, D.Ye., Telenkova, M.A. (1985). *Slovar`-spravoçnik lingvistiçeskih terminov: posobie dlya uçitelya*. Moskva: Prosveşenie.
- Schalley, A.C. (2019). "Ontologies and ontological methods in linguistics." *Language and Linguistics Compass*. 13.11: e12356.

- Sidorenko, E.N. (2002). *Morfologiya sovremennogo russkogo yazıka*. Simferepol: Krimskoe uebno pedagogieskoe gosudarstvennoe izdatelstvo.
- Starienok, V.D. (2011). "Mestoimeniye". Starienok, V.D. (Ed.). *Sovremenniy russkiy literaturniy yazık: posobie* (ss. 327-341). Minsk: Vişeyşaya şkola.
- Şahmatov, A.A. (1952). *Iz trudov AA Şahmatova po sovremennomu russkomu yazıku: uenie o astyah rei*. Gos: uebno-pedagog. izd-vo.
- Şahmatov, A.A. (1941). *Oerk sovremennogo russkogo literaturnogo yazıka*. Moskva : Gosud. uebno-ped. izd-vo narkomprosa RSFSR.
- Şahmatov, A.A. (1941). *Sintaksis russkogo yazıka*. Moskva: Gosud. uebno-ped. izd-vo narkomprosa RSFSR.
- Şanskiy N.M., Tihonov, A.N. (1987). *Sovremenniy russkiy yazık: Slovoobrazovanie. Morfologiya*. Moskva: Prosveşenie.
- Şelyakin, M.A. (1978). "O semantike i upotreblenii neopredelennih mestoimeniy v russkom yazıke". *Semantika nominatsii i semiotika ustnoy rei*. Tartu, 3-22.
- Şerba, L.V. (1957). "O astyah rei v russkom yazıke" [Rus Dilindeki Sözcük Türleri Hakkında]. *Izbrannie raboti po russkomu yazıku*, 63-84.
- Şerba, L.V. (1974). *Yazıkovaya sistema i reevaya deyatelnost*. Leningrad: Akademiya.
- Şvedova, N.Yu. (1998). *Mestoimenie i smisl: Klass russkih mestoimeniy i otkrivaemie imi smislovie prostranstva*. Moskva: Azbukovnik.
- Şvedova, N.Yu. (1970). *Grammatika sovremennogo russkogo literaturnogo yazıka*. Moskva: Nauka.
- Şvedova, N.Yu. (Ed.) (1970). *Grammatika sovremennogo russkogo literaturnogo yazıka*. Moskva: Nauka.
- Şvedova, N.Yu. (Ed.) (1996). *Russkiy semantieskiy slovar`. Tolkoviy slovar`, sistematizirovanniy po klassam slov i znaeniy*. Moskva: Azbukovnik.
- Şvedova, N.Yu. (Ed.). (1980). "Fonetika, fonologiya, udareniye, intonatsiya, slovoobrazovaniye, morfologiya". *Russkaya grammatika* (T.1). Moskva: Nauka.
- Tihonov, A.N. (2002). *Sovremenniy russkiy yazık*. Moskva: Tsitadel Treyd.

- Tolstoy L. N. (1945). *Voyna i mir*. Moskva: Gosudarstvennoe izdatel'stvo Hudojestvennaya literatura.
- Tolstoy, L. N. (2011). *Anna Karenina*. Moskva: The Planet.
- Tolstoy, L. N. (2015). *Anna Karenina* (Çev. Ergin Altay). Ankara: İletişim Yayınları.
- Tolstoy, L. N. (2009). *Kavkazskiy plennik: rasskaz*. Moskva: Det. lit.
- Tsıganenko, G.P. (2005). *Morfologiya sovremennogo russkogo yazıka*. Donetsk: Kaştan.
- Turgenev I. S. (2015), *Zapiski ohotnika*. Moskva: Azbuka.
- Turgenev, I. (2017). “Pervaya lyubov’”. Asya. Moskva: Litres.
- Urunova, R. D. (2007). *Russkie mestoimeniya v funktsional'nom aspekte (sinhronno-diahronicheskiy analiz)*. (Doctoral dissertation), Sarat. gos. un-t im. NG Çernışevskogo.
- Valgina, N.S., Rozental, D.Ye., Fomina, M.I. (2002). *Sovremenniy russkiy yazık*. Moskva: Logos.
- Vinogradov V.V. (1982). *Oçerki po istorii russkogo literaturnogo yazıka XVII-XIX vekov*. Moskva: Vıssşaya şkola.
- Vinogradov V.V. (1986). *Russkiy yazık (Grammatichesкое učenie o slove)*. Moskva: Rus. Yaz.
- Vinogradov, V.V. (Ed.). (1960). *Grammatika russkogo yazıka* (Vol. 1). Moskva: Akademii nauk SSSR.
- Vostokov, A. H. (1859). *Russkaya grammatika Aleksandra Vostokova, po načertaniyu ego je sokraşennoy Grammatiki polnyeye izlojennaya*. Sankt-Peterburg: Tip. Imp. Ros. Akad.
- Yartseva, V.N., Arutyunova, N.D., Vinogradov, V.A., Gak, V.G., Gamkrelidze, T. V., D`yakonov, I. M., ... & Stepanov, Yu. S. (1990). *Lingvistiçeskiy entsiklopediçeskiy slovar`*. Moskva: Sovetskaya yentsiklopediya.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Ali AKYAR
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Gazi Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Doktora Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	Rusça, İngilizce
Bilimsel Faaliyetler	
İş Deneyimi	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü
İletişim	
E-posta adresi	
Tel. No.	